AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AROL DÂVASINDA BERAAT

Ekim ve Aralık'ta

280.000 Lira

Maltepe Esenyurt'ta

1 BAHÇELİ VİLLÂ

Küçük Yalı'da

1 ÇAMLI APARTMAN

* Ayrıca muhtelif para ikramiyesi
* Ekim ayı çekilişi 31.10.955 de ANKARA şubemizde muhterem halkımızın huzuriyle yapılacaktır.
* 150 Liralık bir hesap açtırmakta acele ediniz

A K B A N K

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası
Sene: 2 - Cilt: V, Sayı: 77

Rüzgârlı Sok. Otto Weber Han, Kat : 3 Daire : 7

P. K. S82 — Tel: 18992

Fiatı : 60 Kuruş

*

İmtiyaz Sahibi :
Metin TOKER

*

Umumi Neşriyat Müdürü
Cüneyt ARCAYÜREK

*

Bu nüshada yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul Müdür :
Yuzuf Ziya ADEMHAN

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

*

Ressam :
İzzet ÇETİN

*

Karikatür
TURHAN

*

Fotograf :
ASSOCIATED PRESS
Hüseyin EZER

Klişe :
Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN

Abone Şartları

5 aylık	**(12 nüsha) :**	**6 lira**
6 aylık	**(25 nüsha) :**	**12 lira**
1 senelik	**(52 nüsha) :**	**24 lira**

İlân Şartları :
4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı yer
Son Havadis Matbaası— Ankara

Kapak resmimiz.:

Feridun Ergin

Avrupa Konseyinde hadise

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Şu anda, demokratik rejimin âkibetiyle yakından ilgilenen milyonlarca vatandaşın gözleri 19 insana çevrik bulunuyor. Bununla ifade adlimek istenilen nokta, demokratik rejimin akıbetinin bu 19 kişinin hareket tarzıyla belli olacağı değildir. Demokrat Partinin bugün yüksek sevk ve idaresini deruhte edenlerle bağdaşmayarak onlardan kopan 19 milletvekilinin bundan sonraki davranış ve tutumlarının elbette ki büyük ehemmiyeti vardır. Hareketleri milletin tam takdirine ve sempatisine sahiptir, lekesiz şahısları büyük bir ümid ışığıdır, fikirlerinden ve kanaatlerinden fedakârlık etselerdi, batta onları celadetle savunmakta musir davranmasalardı bir çok nimeti elde edebileceklerine herkes inanmışken bütün bunları tepip mücadeleye atılmaları hayranlıkla karşılanmıştır. Onların, Meclis gurubunda başlayan mücadeleleridir ki bugün gördüğümüz - m a - nevi sahada gördüğümüz bazı salahın hakiki sebebidir. Bu bakımdan da hareket tarzları ayrıca faydalı olmuştur. Vicdan bardakları ağzına kadar taşan insanlara onlar bayrak teşkil etmişler, onlar takip edilecek yolu çizmişlerdir. Ama gene de demokrasimizin akıbeti 19'ların tutumlarına bağlı değildir ve bütün gözlerin kendilerine çevrik bulunmasının sebebi bundan ibaret sayılmamalıdır. Zira onlar da yollarından dönebilirler, onlar da davalarına ihanet edebilirler, onlar da bugün uğrunda mücadele ettikleri prensiplere yarın sırt çevirebilirler. Zerrece zararı yoktur. 19'ların yerini 29'lar alır, Karaosmanoğlu gider Maraosmanoğlu gelir, Çelikbaşın yerine Melikbaş geçer; ancak bayrak açılmıştır, artık elden düşmez. Olsa olsa el değiştirir.

19'lara çevrik olan gözler 19'ların hareketlerinden ziyade 19lara karşı yapılacak hareketi dikkatle takip etmektedir. Demokratik rejimimizin akıbetini asıl o tayin edecektir. İşte, 19 insan... 19 insan ki bugüne kadar iktidar partisinin içinde itibar görüyorlardı. Partileri aralarından bir çoğuna bakanlık vermişti. Temiz olduklarına, dürüst olduklarına, milliyetçi olduklarına, vatanperver olduklarına inanmasaydı onları bakanlık gibi şerefli mevkilere getirir miydi, kendi Üstesinde aday gösterir imiydi? Şimdiye kadar şahısları hakkında ne iktidardan, ne de muhalefetten bir tek tenkit sesi gelmemiştir. Ama, bundan sonra ne olacak? Zira bugün 19'lar, eski partilerini idare eden zümreye karşı cephe almışlardır. Ona ve temsil ettiği zihniyete karşı amansız bir mücadeleye geçtikleri hiç kimsenin meçhulü değildir. Bu mücadeleyi demokrasinin bilinen silâhlarıyla yapmaktadırlar. Hücumlara maruz kaldıklarında, fikirlerinden ve davranışlarından dolayı sert tenkitlere hedef bırakıldıklarında kendilerini müdafaa etmektedirler. Aynı şekilde zaman zaman hücuma da geçmektedirler. Ancak bu böyle devam edecek midir? Yani karşılarındaki taraf, oyunun kaidelerine baş eğecek midir? Yoksa bazı kestirme yollardan siyaset sahasında imhalarına mı gidilecektir? Ufukta beliren ihtimaller müteyakkız olmayı gerektiriyor.

Oyunun kaideleri gerektirirdi ki bu şahıslara Demokrat Partinin büyük kongresi önünde kendilerini müdafaa imkânı verilsin. Halbuki her biri kongreye girmek hakkından mahrum bırakılmış ve karşılarındaki taraf rakipsiz galibiyet kazanmıştır. Şimdi ise daha başka hazırlıkların yapıldığı görülüyor.

Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun Genel Başkanlığını yaptığı Kızılay Kurumunda başlatılan tahkikat alâka uyandırmıştır. İç İşleri bakanı Ethem Menderes'in Diyarbakıra yaptığı küçük seyahat 19'ların içinde Diyarbakırda çok kuvvetli bazı şahsiyetlerin mevcudiyeti düşünülerek dikkati çekmiştir. Kasım Küfrevi hakkında el altından bazı propagandaların yayıldığına şahit olmaktayız. Fethi Çelikbaş'ın seçim bölgesi olan Burdurun valisi değiştirilmiş, bir sürü il idare kuruluna birbiri arkasına işten el çektirilmiştir. Manisada - Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun memleketi - zecri tedbirler alınmaktadır. Bütün bunların üstünde 19'ların teşrii masuniyetlerinin kaldırılması yolunda bir cereyanın mevcudiyeti gazetelere çokta» aksetmiştir. Eğer partilerinden çıkardan veya istifa eden milletvekillerinin ıskat olunmaları yolunda bir kanun kabul edilirse bunun makabline şamil tutulması ihtimali son derece kuvvetlidir. Her halde Demokrat Partinin bugün yüksek sevk ve idaresini deruhte edenlere karşı ayaklanarak ayrılan 19'ların elinden meşru mücadele silâhlarının alınması veya hiç olmazsa bunların korkutulup sindirilmesi için bir cereyanın mevcudiyeti hiç kimsenin gözünden kaçmamaktadır.

İşte bu yüzdendir ki bazı şahıslar tarafından milletin gözünün 19lara çevrik olduğunun bilinmesinde fayda mülâhaza ediyoruz.. Kanun, hak, hukuk karsısında herkesin boynu kıldan incedir. Ama onlara karşı yapılacak hareket demokratik rejimimizle sıkı askıya ilgili bulunduğu için hepimizi, topyekûn alâkadar edecektir. Bu bakımdan kanunsuz ve gayrı meşru yollardan 19'lara karşı girişilecek her hareketin hepimizin müşterek gayretlerile önleneceği bugünden bilinmelidir ki varın hiç kimse bir sürprizle karşı karşıya kalmasın.

Saygılarımızla AKİS

Avrupa Konseyi

Elem verici müzakereler

FEYYAZ TOKAR bildiriyor

Strasburg (Ekim) —

Başkan Guy Mollet, geçen haftanın başında Avrupa Konseyi İstişari Meclisinin yeni devre çalışmalarına başladığını bildirmişti ki Danimarka delegesi Fer Federapiel'in' söz istediği görüldü. Bu, pek âdet değildi. Federspiel kalktı, Başkanın yanına gitti. Halbuki Avrupa Konseyinde delegeler yerlerinden konuşuyorlar, ancak mümtaz bir misafir olursa o, hususi bir kürsüden hitabesini irâd ediyordu. Hakikaten Danimarka delegesinin umumî heyete değil, Başkana hitap ettiği görüldü; Guy Mollet ve Federspiel kendi aralarında bir müddet görüştüler. Müteakiben başkan, delegelere şunları söyledi:

— Şimdi, Meclisimiz azalarından Türk delegesi milletvekili Feridun Erginin gönderdiği ve biraz evvel Danimarka delegesi Federspiel tarafından verilen mektubu okuyorum.»

Salonda derin bir sessizlik vardı. Yaran daire şeklindeki delege sıralarında ve onların arkasındaki basın tribünü ile yutardaki dinleyici balkonunda oturanlar merakla bekliyorlardı. Danimarka delegesi Federspiel Konseyin alâkalı komitesi üyesiydi ve Feridun Ergin'in durumunu ona yazmış olmasa tabiiydi» Fakat ne yazmıştı ki mektup Konseyde okunacaktı?

Meraklar biraz sonra tatmin edildi. Feridun Engin mektubunda İstanbul'da çıkan müstakil Cumhuriyet gazetesine yazdığı makalelerden dolayı Demokrat Partiden ihraç olunduğunu, fakat aynı zamanda Avrupa Konseyindeki mandasının alındığını bu yüzden toplantılara katılamıyacağını bildiriyordu. Mektup hayret »esleriyle karşılandı. Hayret ve protesto... Delegelerin bu durum karşısında heyecanlanmış oldukları anlaşılıyordu. Mektubun okunmasını müteakip Federspiel tekrar söz aldı. Son derece ar sabi olduğu anlaşılıyordu. Avrupa Konseyi anayasasının böyle bir harekete müsaade etmediğini ve bir delegenin, mandasının hitamından evvel ancak İstişari Meclisin muvafakatıyla temsilcilikten çıkarılabileceğini bildirdi. Sert sözlerinin, diğer delegeler tarafından da tasvip edildiği görülüyordu. Bunun üzerine Zeyyad Mandalincinin söz aldığı görüldü.

Mandalinci'nin gafı

Zeyyat Mandalinci vaziyeti, olduğundan biraz başka türlü izah etti. Bildirdiğine göre Feridun Ergin konsey toplantısına gelmekte serbestti, delegelik sıfatı kaldırılmamıştı, fakat Türk Hükûmeti gelmek' istemeyeceğini düşünmüştü. Eğer Avrupa Konseyi Feridun Ergin'in seyahatini mümkün kılarsa Urfa milletvekili toplantılara katılabilirdi Bu sözler kimseyi tatmin etmedi. Avrupa Kon-" seyi Ferdun Ergin'in seyahatini nasıl mümkün kılabilirdi? Fakat öyle anlaşılıyordu ki Zeyyat Mandalinci, maaşallah her şeyi zihninde halletmişti. Salonda beliren istifham üzerine Feridun Ergin'in gelmesine mani olan şeyin Türk hükümetinin bu delegeye gerekli malî yardımı yapmaktan imtina etmesinden ibaret bulunduğunu açıkladı. Böylece vaziyet sarahat kesbetmişti. Feridun Ergine seyahat masrafı döviz olarak verilmemişti, eğer Avrupa Konseyi bunu temin edebilirse mesele hallolacaktı!

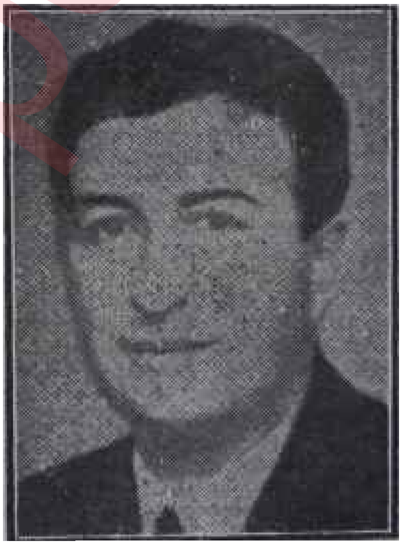

Fatin Rüştü Zorlu

Kızan Ekselans

Türk delegesi Zeyyat Mandalinci gafını daha da ileri götürdü ve şöyle dedi:

«— Eğer Feridun Ergin İstisari Mecliste mevcudiyeti delegeler ve bilhassa M. Federspiel için bu kadar kıymetliıyse gerekli malî imkânı temin etmeleri kâfidir. Böylece Feridun Ergin çalışmalarımıza katılabilir, zira Türk Hükümeti mandasını asla kaldırmamıştır.»

Zeyyat Mandalinci

Gaf!

Bu sözler salonda buz gibi karşılandı. Bilhassa bizim heyetimizin bazı azaları şaşırıp kalmışlardı. Bunlar ne biçim kelimelerdi? Zeyyat Mandalinci yok etmekte olduğu şeyin millî şeref ve itibarımız olduğundan haberdar değil miydi?

Para toplanıyor

Mandalinci sözünü bitirirken İrlanda Senatörü Sean Mc Bride söz alıyordu. Meclisim havasını, hararetli celselerin kendisine has uğultuları kaplamaya başlamıştı. İrlandalı delege sözlerine şöyle başladı,

— Her hangi bir hükümete, delegelerinden birinin dokunulmazlığını geri almak hakkı tanınırsa o zaman Avrupa konseyiyle İstişari Meclisin kıymeti kalmaz. Hükümetlerin bu tazyiki, direkt veya mali tazyik gibi endirekt olabilir; fakat ikisi de aynıdır ve bir şey ifade etmez. Genel Meclis bu işte gayet azimkar bir tavır takınmalı ve hükümetlere istiklâlini kabul ettirmelidir.»

İrlandalı senatörün konuşması bitince, Guy Mollet git gide kızışmaya başlayan havayı yatıştırmak için, münakaşanın Avrupa konseyi statüsünün Türk hükümetinin tefsir şeklinden mütevellit bir andlaşmamazlıktan ileri geldiği ümidini izhar ediyor ve konsey genel sekreterinin bu mesele hakkında Ankara nezdinde teşebbüse geçtiğini anlatıyordu. Meclis reisi heyecanı kısmen bastırabildikten sonra şunları da ilâve etmeyi ihmal etmedi; «Bu devre devam ettikçe Ergin, bu meclisin bütün hakları haiz bir delegesi olarak kalacaktır.»

İstişari meclis reisinin konuşmasına kadar prensip meseleleri üzerinde cereyan edem müzakereler başkanın konuşmasını bitirip Hollanda delegelerinin söz almalariyle eğlenceli bir safhaya giriyordu. Fakat bir kaç dakika sonra başlıyacak olan tebessüm tufanının kaynağının Türk demokrasisinin gram gram kaybolan prestiji olduğunun Mandalinci farkında değildi. Hollandalı delegeer, «Ergin'in gelemeyiş sebebi mali güçlükler ise onun buradaki iaşe ve ibadesini bizler kendi aramızdan toplayacağımız parayla temin edeceğiz» derlerken muhtelif milletlere mensup delegeler parmaklarını kaldırarak bu teklife iştirak ettiklerini bildiriyorlardı. Bu, Hollandalılardaki Demokrasi aşkından mı, Ergin'in şahsına olan sevgiden mi geliyordu bilinmez, yalnız aşikâr olan bir cihet varsa o da Avrupa konseyinin ilk defa böyle bir hâdiseye şahit olduğuydu.

Kulislerde olanlar

Eğer hâdise Zeyyat Mandalinci adındaki bir genç milletvekilinin gafından ibaret kalsaydı, belki de bu kadar üzülünmezdi. Zeyyat Mandalinci olsa olsa bu gibi toplantılarda memleketimizi

tamsil edebilecek olgunluğa henüz erişememiş bulunduğunu göstermiş sayılabilirdi; bir daha onu Türk hudutlarından dışarı resmi azifeyle çıkarmazdık. Ama, işin bir de perde arkasındaki tarafı vardı.

Avrupa İstişari Meclisinin toplantısından evvel Strasburg'daki Türk Başkonsolosu Feridun Ergin'in Konsey delegeliğinden çıkarıldığına dair Dışişleri Bakanlığımızın bir muhtırasını Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine tevdi etmek istemişti Türk Hükümeti bu muhtıranın kabul edileceğinden öylesine emindi ki Feridun Ergin'in yerine hazırladığı «partiye sadık milletvekilini Strasburga müteveccihen yola bile çıkarmıştı. Fakat Genel Sekreter Avrupa Konseyi statüsünün 25 inci maddesi gereğince bir azanım mensup olduğu memleketin hükümeti tarafından azledilemiyeceğini söyleyerek muhtırayı reddetmiş ve verilmemiş addedeceğini bildirmiştir.

Bunun üzerine Konsey reisi Feridun Engin'e ve Dışişleri Bakanlığına birer mektup yazmış ve Feridun Ergin'in istişari Meclise niçin katılmadığını sormuştur. İşte, Urfa milletvekilinin Konseyde okunan mektubu bu cevabi mektuptur. Feridun Ergin ne doğrudan doğruya Konseye müracaat ederek Türk hükümetini şikâyet etmiş ve ne de bir tahsisat talebinde bulunmuştur. Yaptığı, Konsey başkanı tarafından sorulan suale cevaben toplantıya niçin gelmediğini izahtan ibarettir.

İstişari Mecliste cereyan eden hadiseler üzerine delegeler üendi aralarında 300 bin frank toplamışlar ve Feridun Ergin'in bu parayla getirilmesini İsrarla istemişlerdir. Hâdise dünyanın bütün büyük ajanslara' tarafından o gün dört köşeye yayılmıştır.. Bir çok gazete, havadisi büyük başlıklarla vermişlerdir. Çıkan yazılarda Türkiye hakkında ifade edilen hissiyatın lehimizde olmadığını tahmin zor değildir. Hele Zeyyat Mandalinci'nin hareketi yaraya tuz, biber ekmiştir.

Hadisenin en şiddetli akisleri tabii burada, Strasbuıg'da olmuştur. Türk heyeti son derece müşkil vaziyete düşmüş ve derhal Fatin Rüştü Zorlu'ya telefon etmiştir. Fakat Dışişleri' Bakan Vekili «Ben, azlettiğim adamı tekrar yerine getirmem diye direnmiştin. Fatin Rüştü Zorlu'nun Feridun Ergin'den hazzetmediği anlaşılmaktadır. Takat mesele Feridun Elgin meselesi olmaktan çoktan çıkmış, memleket meselesi haline gelmişti. Heyet menfi cevaba rağmen yeniden Ankara'yı aran, fakat Strasburg santralinden şu cevabı alır:

«— Ekselans Türk heyetiyle görüşmek arzusunda değilmiş.»

Bu «Ekselans» (Fatin Rüştü Zorlu'dur. Bunun üzerine yapacak başka şey yoktur. Heyet doğrudan doğruya Başbakan Adnan {Menderes'e telgraf çeker ve vaziyetin vehametini anlatır.

Ertesi gün Başbakan Strasburg'u telefonla arar. Kendisine Konseydeki hava ve hâdisenin feci akisleri nakledilir. Gazetelerin ayırdıkları sütunlar bildirilir. Prestijimizin feci bir darbe yediği hatırlatılır. Aynı gün Fatin Rüştü Zorlu Konsey Başkam Guy Mollet'ye bir telgraf göndererek Feridun Ergin'in delegelik vasfının kaldırılmadığını ve dilerse toplantılara katılabileceğini haber verir. Halbuki yedek olarak gönderilen zat da gelmiştir. Ama 'onu Konsey toplantılarına almazlar. Bir keşmekeştir gitmektedir.

Ankara'da temaslar

17 Ekimde Ankara'da' Feridun Ergin'e, Konsey toplantısında bulunmak üzere Strasburga gitmesi bildirilir. Gitmezse çok müşkil bir vaziyetin hadis olacağı hatırlatılır ve memleketi düşünerek toplantılara katılması istenilir, Urfa millevekili bunun üzerine derhal muamelesini yaptırır, dövizini alır - hükümet döviz müsaadesini vermiştir - ve ilk tayyareyle Fransa'ya hareket eder.

Şimdi Strasbuıg'da hava nisbeten durulmuştur. Ama Ankara'da bir inadın bi ön sırada bir yer mi işgal edecektir! yoksa ortalarda bir köşeye mi sığışacaktır? Başka bir doktor, iki iktidara Saflık Bakanlığı yapmak gibi kırılması son derece güç bir rekora sahip Behçet Ut nihayet kabineye ayrılan yerde mi oturacaktır, yoksa sağ taraftaki arka kapının kenarındaki iki kişilik sırada mı? Dr, Behçet Uz'un çok nazik bir durumda olduğundan herkesin haberi vardır. Eğer parti değiştiren milletvekilleri iskat olunursa C. H. P. nin sabık İzmir Belediye Başkanı, C. H. P. nin sabık İstanbul İl Başkanı, C. H. P. nin sabık Ticaret Bakanı, C. H. P. nin sabık Sağlık Bakanı ve nihayet D. P. nin Sıhhat ve İçtimai Yardım Vekili sadece bakanlığına, bakanlıktaki evine ve 0012 numaralı makam arabasına değil, aynı zamanda milletvekilliğine de veda edecektir Zira Dr. Behçet Uz Meclise müstakil etiketle girmiş ve ancak Bakan olmasından bir kaç saat evvel Demokrat Partiye katılmıştır.

Konseydeki Türk ve yabancı delegeler

İtibarımız o kadar yüksekti ki...

ve burada bir acemiliğin neticesi olarak bugüne kadar mümtaz bir mevki işgal ettiğimiz Avrupa Konseyinin içindeki durumumuz ve prestijimiz tamiri son derece güç bir darbe yemiştir.

Dış politikamızın başında Fuad Köprülü varken kendisi çok şiddetle tenkid edilmişti. Korkarız, gelen gideni arattı.

B. M. M.

Rakipsiz kalan adaylar

Önümüzdeki hafta salı günü, saat tam 15 de Türkiye Büyük Millet Meclîsinin toplantı salonuna yukardaki balkondan balkanların bazı sürprizlerle karşılaşacaklarına zerrece şüphe yoktur. Bir takım kimseler, gözlerin alıştığı yerlerde kalacaklardır. Meselâ Adnan Menderes ve Fuad Köprülü başkanlık kürsüsüne karşıdan bakınca sağa gelen kapının yanındaki hususî koltuklarda oturacaklardır. Ama, Dr. Mükerrem Sarol? Devlet Bakanlığına getirilmeden önce yaptığı gi-

Evet, Sağlık Bakanının durumu hakikaten bu devre merak uyandırıcı olacaktır.

Fakat salı günü bütün gözlerin 10 kişiye çevrik bulunacağından şüphe etmemek lâzımdır. «İspatçılar» nereye oturacaklardır? Niyetleri, şimdilik Mecliste bir gurup halinde çalışmak olduğundan toplu halde bulunmayı tercih edeceklerinden emin olunabilir. Gözler kendilerini salonun sağında görmeye alışmıştı. Bu sefer, her halde sola yerleşeceklerdir. Ama nereye? Geçen Mecliste muhalefet soldan iki sırayı işgal ediyordu. Bu sefer aşağı yukarı yan yarıya telefatla Meclise döndüklerinden bir sırayla iktifa ediyorlar, taşanlar ikinci ananın bir kısmına ilişiyorlardı. Bu sefer 19 laıın o safı işgal etmeleri beklenilebilir. (Böylece İsmet İnönü, Osman Bölüklbaşı ve Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu yarayana gelecekler, biç olmazsa komşu olacaklardır. Bu hattın pek sıkı bir baraj teşkil edeceğinden şüphe yoktur. Baraja

kalfalarını çarpanlar, her halde kafalarını hayli acıtacaklardır.

Meclis'te 19 lara sadece toplantı salonunda değil, bina dahilinde de bir yer temin etmek lâzımdır. Başkanlık divanının bütün sempatisinin kendileriyle beraber olmayacağı tahmin edilebilir. Onun için kuracakları guruba; bir salon bulmak için uğraşmaları icap edecektir. Maamafih meselenin şimdilik hal edileceği aşikârdır. Zira doğrusu istenilirse bazı kimseler 19 lara misafir gözüyle bakmaktadırlar.

Başkan seçimi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı salı günü seçilecektir ama, iktidar partisinin adayı pazartesi günü tesbit edilecektir. Bunun gene Refik Koraltan, olacağını tahmin etmek zor değildir. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun partiden

Refik Koraltan
Rakipsiz aday

ihracıyla nasıl Adnan Menderes Genel Başkanlık mücadelesinde rakipsiz kaldıysa Ekrem Hayri Üstündağ'ın çıkarılması da Refik Koraltan için Meclis Başkanlığının yolunu kolaylaştırmıştır. Bundan bir ay kadar evvel Refik Koraltan'ın yerine başkanlığa Meclisin başka birini getireceğini iddia edenler iddialarını kazanabilirlerdi. Ama son hâdiseleri müteakip D. P. Meclis gurubunun sür'atle derlenip toplanıp ta yeni bir aday üzerinde ittifak etmesi pek mümkün değildir. Halbuki geçen devre, bilhassa son zamanlarda celselerin idare ediliş tarzı bir çok milletvekiline memnunluk vermiyordu. Refik Koraltan bazı itirazlar çekiyor D. P. Meclis gurubu mensupları bile yeni bir başkanın bulunması lüzumunda âdeta ittifak ediyorlardı. O kadar ki bu mevzularda toplantılar yapılmış, fikir teatisinde bulunulmuştu. Üzerinde mutabık kalınan şahsiyetlerin başında Ekrem Hayri Üstündağ geliyordu. Hakikaten Ekrem Hayri Üstündağın demokrasiye hizmetleri en azından Refik Koraltan'ın hizmetleri kadardı Buna mu kabil sabık Sağlık Bakanı Meclis Başkanlığına daha çok yakıştırılıyordu. Aynı zamanda D. P. içindeki muhalifler gidişe ve partinin idare ediliş tarzına muhalifler - böylece bir gedik açacakları kanaatinde bulunuyorlardı. Hakikaten eğar Meclisin fevkalâde içtimaını, yaptığı günün sabahında toplanan D. İP. Meclis gurubunda Meclis Başkanlığına bir aday seçilseydi Refik Koraltan'ın muvaffakiyeti pek müşkül olurdu. Buna mukabil Ekrem Hayri Üstündağ reylerin ekseriyetini daha kolaylıkla sağlayabilirdi. Hava oydu. Ama şimdi, Refik Koraltan'ın Salı günü Meclis Başkanlığı için D. P. gurubunun adayı olarak çıkmasına intizar etmek lâzımdır. D. P. gurubunun adayı ise, kendi gurubu azalarının reylerile başkanlığa seçilecektir.

Muhalefet partileri ve 19 1ar aday gösrermeyeceklerdir. Zira aday göstermenin fiili hiç bir kıymeti yoktur. Eğer

Kapaktaki Politikacı

Feridun Ergin

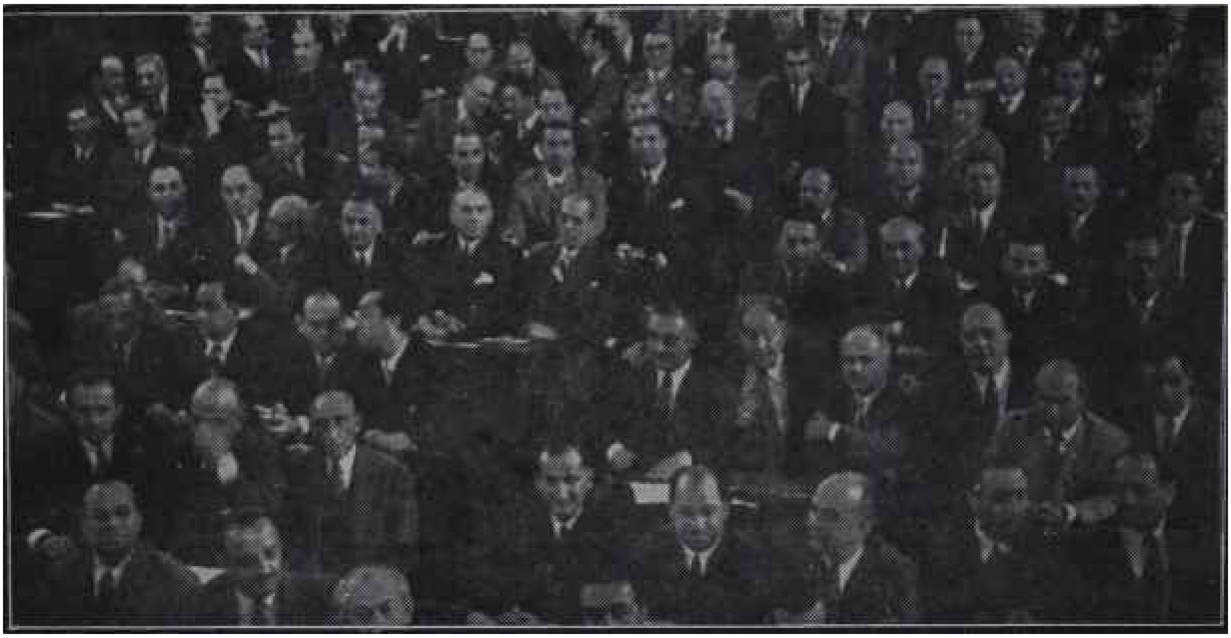
Bundan altı yıl kadar evvel Cumhuriyet gazetesinin yazı işleri müdürlüğü odasına ekseriya akşam üstü, uzunca boylu, gözlükleri ince çerçeveli, son derece nazik, son derece kibar biri girer, yazısını bırakır ve giderdi. Arada oturup iki lâf ettiği de olurdu ama daha ziyade az konuşur, çok dinlerdi. Gazetelerin yazı işleri müdürlüğü odasını dolduranlar ekseriyetle gürültücü kimseler olurlar. Çok konuşurlar, çok anlatırlar, uzun otururlar ve tabii en sonda işleri geciktirirler. Halbuki bu genç adam, ötekilerden tammile başka şekilde davranıyor ve dikkati çekiyordu. Zira, vaktini boş geçirenlerden değildi.

Gazetenin okuyucularına gelince, onların dikkati ikinci sayfanın ortasında çıkan bir imzanın yazıları tarafından çekiliyordu. Bu yazılar iktisadî yazılardı. Fakat hem çok dikkatli bir tetkik mahsulü oldukları kolaylıkla anlaşılıyordu, hem de can sıkmıyordu. Ele alınan mevzular alâka uyandırıcı, işleniş alâka uyandırıcıydı. Yazılarda kuvvetli bir mantık ve hepsinden mühimi cesaret göze çarpıyordu. İmza Feridun Ergin'di. O sırada İktisat Fakültesinde doçentti. Feridun Ergin 1950 de Demokrat Parti'nin Urfa milletvekili olarak siyasi hayata atılyor, 1955 de aynı cesaretle gene Cumhuriyet'de yazıları yazmakta devam ettiği için partisinden ihraç olunuyordu.

Feridun Ergin aslen Urfalıydı. Ama 1917 de İstanbul'da doğmuş, Galatasaray lisesini bitirdikten sonra Paris'te Siyasî İlimler Okulundan mezun olmuştu. Tuhaf tesadüf, Feridun Ergin orada talebeyken Paris talebe müfettişliği vazifesini Avni Başman yapıyordu. Feridun Ergin ile Avni Başman'ın yazdarı, bilindiği gibi Demokrat Parti'nin sevk ve idaresini deruhte edenlerin hiddetini aynı zamanda celbetmişti. Fakat şiddet, Feridun Ergin'e müteveccih olmuş ve Urfa milletvekili partisinden ihraç olunuvermişti.

Feridun Ergin teşrii hayatında kuvvetli iktisad bilgisiyle alâka çekmiş ve dikkati toplamıştı. Uzun müddet bütçe komisyonunda vazife görmüş, oradaki tenkitlerinden memnun kalmayanların kendisini başka bir encümene nakletmelerine rağmen bütçe komisyonunun çalışmalarını takipten geri kalmamış ve zaman zaman bizzat başbakanla çok şiddetli münakaşalar yapmıştır. Urfa milletvekilinin hâdiseleri ilmin ışığında tetkik ettiği için iktisadi gidişi beğenmediği ve bunun bir çıkmaz olduğu kanaatini taşıdığı biç kimsenin meçhulü değildi ve bunu asla saklamamıştı. Nitekim geçen sene, üç arkadaşıyla beraber hazırladığı bir rapor hayli gürültü uyandırmıştı. Bu gibi vaziyetlerde yapdacak şey Feridun Ergin'e gene ilmin ışığında cevap vermekti. Fakat bunun yerine kaba kuvvet gösterileri tercih edilmişti.

Urfa milletvekili Avrupa Konseyindeki heyetimize de seçilmiş bulunuyordu. Orada, bu yazın başında Fethi Çelikbaş ile birlikte iktisadî mevzularda memleketimiz için son derece faydalı hizmetler görmüştü. İşte Nadir Nadi, kendisinin yokluğunda Cumhuriyet gazetesine makale Termesini Feridun Ergin'den orada rica etmiş ve Urfa Milletvekili buna kabul etmişti. Cumhuriyet gibi müstakil bir gazetenin başmakalesinde Demokrat Partinin fikir ve prensiplerine uyan yazılar yazmak fırsatını bulmak bir talih olmalıydı. Halbuki Feridun Ergin unutmuştu ki boşa gitmek için Demokrat Partinin fikir ve prensiplerini değil, Demokrat Parti liderlerinin hareketlerinin savunmak lâzımdır. Hattâ bu hareketler o fikir ve prensiplere aykarı olsa dahi... Feridun Ergin bunu yapmamış ve yazdan suç telâkki olunarak Demokrat Partiden çıkarılmıştır. Onu 19'lar takip ettiğine göre uzunca boylu, gözlükleri ince çerçeveli, bilgili ve kibar genç milletvekili bir kapıyı açmış da sayılabilir. Zira onun da, ötekilerin de suçu aynıdır: inançlarını cesaretle müdafaa etmiş olmak!

Meclis geçen içtimalarının birinde
Hamit Şevket İncenin Kolları açıkta kaldı

Meclis Başkan namzedi gurup kararıyla tesbit edilmemiş bulunsaydı belki de Demokrat olmayan bir aday ekseriyet sağlamasa bile pek çok rey alınlı. Ancak usuller buna imkân bırakmamaktadır. Bu bakımdan yeni dönemde de Türkiye Büyük Millet Meclisine Refik Koraltan'ın başkanlık edeceği aşikârdır.

D. P. gurupunda

Fakat Demokrat Parti Meclis gurubu başkanlık divanının biraz daha çekişmeli geçmesine intizar olunabilir. Meclis gurubunun başkanı Hulusi Köymen'in, tek başına mücadeleye girişecek olsa ekseriyet sağlaması son derece müşküldür. Zira Hulusi Köymen milletvekilleri tarafından Gurup Başkanı olarak tutulmamaktadır. Ancak kendisini Adnan Menderes'in desteklediği bilinmektedir. "Buna rağmen seçimde bir çekişme olması muhtemeldir. Fakat Gurubun idare ediliş tarzı her halde aynı kalacaktır.

Zira Hulusi Köyımen'in tutulmadığı bilindiğinden kendisine rakip olarak gene aynı çevreler tarafından fikir ve kanaatları aynı bir başka namzet ortaya sürülmektedir. Böylece kim kazanırsa kazansın netice değişmemektedir. Bu sefer Hulusi Köymenin fazla hırpalandığı göz önünde tutularak onun yerine yeni okluğu intibaını verecek bitinin seçilmesi ihtimali vardır. Gurup başkanlığı içinı akla en evvel gelen Muzaffer Kurbanoğlu'dur. Zira doğrusu istenilirse Muzaffer Kubanoğlu'nun son zamanlarda şansı hiç de yaver girmemiş, arzuladığı bütün makamların başkalarının elinde kaldığını gömmüştür. Halbuki partinin bugünkü gaye ve prensiplerine Manisa milletvekili kendisini âdeta kurban etrniştir. Meclis gurubunun idaresi onun dirayetli ellerine bırakıldığı takdirde ise Hulusi Köymen'i parti şeflerine asla aratmayacağına zerrece şüphe yoktur.

Gidişi değiştirecek başka bir namzedin kendisine teşkilâtlı bir destek bulması bugünkü karışık durumda son derece müşkül olduğundan liderlerin adaylarının karşısına tehlikeli kimselerin çıkmasını beklememek lâzımdır. Büyük Kongrenin arifesinde Meclis gurubundaki muhalefet nüveleri şiddetle ezilmiştir. Bu bakından gurupta muhalefet, hiç olmazsa bir müddet - teşkilâtlanıncaya kaldar - menfi tavır takınarak kendisini belli edecektir. Fakat aktif bir faaliyeti şimdilik beklememek lâzımdır. Bu adeta bir «pasif mukavemet» olacaktır.

Hulusi Köymen
"İdare,, bir sanattır

Öteki partilerde

Cumhuriyet Halk Partisi Meclis gurubunda başkan vekilliklerini gene Malatya Milletvekili Nüvit Yetkin ile Kars Milletvekili Sırrı Atalay alacaklardır. Biri munis, diğeri sert bu iki milletvekili arasında, görüş ayrılığı mevcuttur. Nüvit Yetkin ve Sırrı Atalay takip edilecek yollarda bir çok defa muhalefete düşmüşler ve ancak hedefleri aynı olduğundan uyuşmuşlardır. Geçen sene daha zifyade Nüvit Yekkin'in tab'ına uygun munis bir politika takip edilmişti. Bu sene mücadelenin şiddetleneceği anlaşılmaktadır. Cumhuriyet Halk Partisinin Meclis gurubu kış uykusundan uyanmak zorundadır. Zira yanında başka bir muhalif zümre daha bulunmaktadır ki C. H. P. ondan aşağı kalmamak mecburiyetindedir. C H. P. eğer imtihanda muvaffak olamazsa şu son bir yıl içinde kaydettiği ilerlemeyi ye kazançlarını yeniden kaydedecektir. Halbuki Meclis gurubunda usta' veya tecrübeli, hatta büyük istidatlı politikacı olarak İsmet İnönü'nün güvenebileceği pek çok eleman yoktur. O bakımdan işin büyük kısmı bu sene de Genel Başkanın üçerine yüklenecektir.

Cumhuriyetçi Millet Partisi, Meclis gurubunun başına kimi getirirse getirsin Osman Bölükbaşının sevk ve idaresinde kalacak, asıl alâka çekecek konuşmaları gene o yapacaktır. Osman Bölükbaşı kendi teşkilâtına iktidarın beklenilmedik bir anda seçimleri yenileme kararı verebileceğini bildirdiğine göre bu yıl Meclis'te geçen seneye nisbetle daha faal olmak mecburiyetindedir. 19 lar bütün muhalefete yeni bir ruh ve yeni bir canlılık vermişlerdir ki demokrasimize ilk hizmetleri bu olmuştur.

19 ların nasıl teşklâtlanacakları me-

Halûk Şaman
İpin üzerinde

selesi en mühim meselelerden birini teşkil etmektedir. İhtimal ki işin başında Meclis gurupları tek teşkilâtlarını teşkil edecektir. Böylece gurubun başkanı teşkilâtın da başkanı olacaktır. O mevkiin tabiî namzedi Fevzi Lâtifi Kaıraosmanoğlu'dur. Onun yanında Fethi Çelikbaş kuvvetli şahsiyetiyle Başkan vekilliğine getirilebilir ve gurubun sözcülüğü vazifesini üzerine alır.

Cumhurbaşkanının nutku

Bu satırlar yazıldığı sırada Ankara'da bir çok devlet dairesinde hummalı bir faaliyet vardı. Cumhurbaşkanının Mecli si açış nutkuna malzeme hazırlanıyordu. Her bakanlık kendi sahasına alt faaliyeti derleyip topluyor ve nutuktaki kendisine ait kısmın kanavasını dokuyordu. Nutuk geçen seneki kadar uzun olmayacak ve bir çok nokta üzerinde fazla durulmayacaktı. Teknik malûmatın dışında Cumhurbaşkanının iç politikamız ve rejim meselelerimiz üzerinde durması meklenmektedir. Asıl alâka uyandıracak taraf Celâl Bayar'ın milletvekillerinin ıskatı hakkında bir söz söyleyip söyemiyeceğidir. Eğer böyle bîr tasarının getirilip kabul ettirilmesi isteniliyorsa Cumhurbaşkanı meseleye temas edecektir. Celâl Bayar bu mevzuda bir mütalâa serdetmediği takdirde Türkiye Büyük Millet Meclisinin o yolda' bir teklifi kabul etmesi öylesine uzak bir ihtimaldir ki kabul etmeyeceğini tahmin insanı asla yanıltmaz.

Cumhurbaşkanının nutkunda dış politika mevzuuna fazla .yer verileceği şu anda Dışişleri Bakanlığındaki faaliyetten anlaşılmaktadır. Celâl Bayar son seyahatleriyle bu politikanın tatbikinde adeta faal bir rol almış göründüğünden o sahadaki başarıların üzerinde - durulması tabiidir. Zaten hazırlanan bir programa göre Cumhurbaşkanı Meclisin açılmasından iki gün sonra Amman'a müteveccihen yeni bir seyahate çıkacaktır.

Her şey göstermektedir ki bu yıl Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmaları son derece heyecanlı geçecek ve ihtimal ki çok mühim mevzularda hem uzun, hem de sert tartışmalar cereyan edecektir. Demokrasilinizin istikbalinin bu devrede çizileceğini söylemek ve bütün mlletvekillarinden bu yaman mesuliyetin altında bulunduklarını hatırlamalar rını istemek mübalâğa sayılmamalıdır. Hele kararlarda en mühim rolü ve payı bulunacak Demokrat Parti gurubu azalarının Allah hakikaten yardımcısı olsun.

19. lar

İspat derken iskat

Bundan böyle Türkiye Büyük Millet Meclisinde sandalyeli balkanlın karşısında, - karşısında olmasa bile civarında • 17. tane de sandalyesiz bakan bulunacaktır. 19 lar muhalefet vazifelerini yaparken İngiltere'de mevcut «Shadow Cabir net — Gölge kabine» sistemini benimsemeye karar vermişlerdir. Bu sistem basite tir. Hükümette nasıl her mevzua bir bakan varsa', muhalefette- de her bakana karşı bir sözcü mevcuttur. Meselâ bahis mevzuu olan mesele iktisadi bir meseleyse, Ekonomi Bakanına Muhalefetin Ekonomi Sözcüsü cevap verir. Meseleler âdeta ihtisas işi haline getirilmiştir. İngiltere'de Muhalefetin Maliye »sözcüsü hâdiselere en az hükümetin Maliye Bakanı kadar vakıftır. Bu iş taksiminin muhalefet vazifesini çok kolaylaştırdığı gibi muhalefeti seviyeli hale getirdiğine de şüphe yoktur. Böylece hiç kimse karşısındakinin bilgisizliğine güvenerek palavra veya demagoji yoluna sapamamaktadır. Ziraatten anlamayan bir rakibe karşı bir Ziraat Bakanının konuşması kolaydır. Ama sizin arkanızdan kürsüye çıkacak olan da mütehassıs bir ziraatçiyse sözlerinize dikkat edeceğiniz şüphesizdir- Üstelik hükümetten sorulacak meselelerde de bu iş taksimi son' derece faydalı olmakta, milletvekilleri kendilerini iyi hazırlamaktadırlar. Nihayet bunun memlekete Bakan yetiştirmekteki rolü inkâr edilemez. Meclis açıldığında 19 ların aralarında böyle bir vazife bölümü yapacakları anlaşılmaktadır. Adetleri aşağı yukarı hükümetteki bakanlıkların sayısına tekabül ettiğinden ve her bininin «ağzı lâf yaptığından» İngiltere'deki sistemi başarıyla yürüteceklerine ve bilhassa «mevzii mücadeleler» de hasımlarını terleteceklerine şüphe yoktur. Tabii ömürleri vefa ederse...

Demokrat Partinin yüksek kademelerine bu 19 milletvekilinin Meclisteki münakaşa ve mücadelelerine imkân vermemek arzusu hâkimdir. Hakikaten bu haftanın başında, bir gün evvelden ilân olunarak Zafer'de neşredilen bir başmakale liderlerin düşüncelerine- tercüman olmuştur. Ancak hususi mizansenle ortaya çıkarılanı yazıdaki fikir ve delil zayıflığı herkesi hayrette bırakmıştır, rint o 'başmakale sanki ıskat hakkının bizden başka hiç bir yerde mevcut bulunmadığının ve demokrasiyle alâkası olmadığının ispatı İçin yazılmıştı. İsviçre'den ve Amerika'dan getirilen iki misalin yana gibi 'durduğu derhal anlaşılıyordu. Bu misallerin ne mâna, ne mahiyet itibariyle bizim karşı karşıya bulunduğumuz dâvayla ilgisi vardı. Nitekim muharrir de bunu farketmiş olmalı ki «başka yerlerde olmasa bile biz tedbirlerimizi almalıyız» diyordu. Hakikatte aynı istikamette cereyanlar başka yerlerde mevcuttu; ama demokrasilerde değil... Komünist partilerde! Bütün dünyadaki komünist partiler «parti inzibatı» nı böyle anlamaktadırlar. Bütün dünyadaki komünist partiler milletvekillerini millete ve vatana değil, sadece ve sadece kendilerine bağlı kalmaya icbar edecek yollara sapmaktadırlar... D. P. Genel Başkanı Adnan Menderes Büyük. Kongrede *C.H.P.* nin

Büyük Kongrenin temennisi üzerine

MEBUSLUK HAK VE HUDUTLARI

Amerikadan ve İsviçreden misaller

Memleketimizde uzun müddet tek parti rejiminin parti tesanüdü zevahirini zorla idameye çalışmak zihniyetinin siyasi ahlâkda bıraktığı fikir lâubaliliklerine nihayet vermek için her tedbiri almak zarureti karşısındayız

* * *

Büyük bir Milli Partinin namzetleri arasına giro...

Zaferin makalesi
Sanki iskat hakkı aleyhinde delil

komünist metodlarıyla çalıştığı ithamını ileri sürmüştü. Halbuki eğer kendi idaresindeki IX P. Meclise bu yolda bir teklif getirirse asıl o komünist usulleri tatbik eder mevkie düşecektir.

Iskat mı, yenileme mi?

Fakat Demokrat Partinin Meclis gurubu 19 ları ıskat etme mevzuunda Adnan Menderes kadar hararetli değildir ve Genel Başkanın şahsına bağlı bir avuç milletvekili müsait bir hava yaratmaya muktedir olmayacaktır. Zira tıpkı zirai gelirlerden vergi almak meselesinde olduğu gibi milletvekilleri kendi altlarındaki dalı kesmek arzusunda değildirler. Hiç bîri parti mekanizmasınla esiri vaziyetine düşmen istememektedir. Bu yüzden 19 lafın Millet Meclisindeki durumları kuvvetlidir.

Hem, ortada açıklanması gereken bir başka nokta vardır. Adnan Menderes siyasi ahlâkı teessüs ettirmek için ıskat hakkını kabul ettirmeye çalışmaktadır. Ama bu hak, Genel Başkanın arzuladığı şeklinde, makabline şâmil midir, yoksa değil mi? Hele bir de makabline şamil tutulması keyfiyeti varsa teklif, sahip göründüğü son bak ve hukuk bağlarını da koparıp atacak ve gözlerin önüne çırılçıplak çıkacaktır: yani Adnan Menderes'in, siyasi hasımlarını temizlemek için düşündüğü bir tedbir olarak. Bütün bu güçlüklerden dolayıdır ki evvelâ Parti değiştiren milletvekillerinin düpedüz ıskatından bahsolunurken son zamanlarda bununla beraber seçimleri yenilemek lâfları da ortaya çıkmıştır.

Zamanın Demokrt Parti aleyhinde çalıştığını herkes görmektedir. Demokrat Parti ise seçim devresinin iki seneye yakın bir kısmını yemiştir. Seçimlere gidilmesi partiye iki yeni sene verebilir ama, bu seçimler kazanılabilirse... Halbuki Demokrat Parti milletvekillerinde, hatta Büyük Kongreye gelen delegelerde buna inanmış bir hal yoktur. Bazı delegeler bu şüphelerini ifade etmişler, fakat arkadaşları tarafından susturulmuşlardır. Sonra hangi milletvekilinin yeniden aday gösterilip hangisinin gösterilmeyeceği hususu bugünkü şartlar içinde Adnan Menderesten başka hiç kimse tarafından bilinmemektedir. O halde aday gösterilip gösterilmiyeceği bilinmeyen, aday gösterilse bile seçilip seçilmeyeceği son derece meşkûk D. P. Meclis grubu üyelerine seçimleri bugünden yarma yenilemek kararı aldırtılabilir mi? Bunun son derece güç bir iş olduğu ortadadır. Parti içkideki bütün kudret ve kuvvetine rağmen Adnan Menderes'in dahi bunu başarabileceği şüphelidir. Bu bakımlardan gazetelerde akan rivayetlerin hepsine tahakkuku kabil haberler olarak bakmamak, hatta bir çoğunu ciddiye almamak lâzımdır. Adnan Menderes'in Meclis'te Fevzi Lûtfi Karaosmanoğluarı, Fethi Çel Akbaşları, Kasım Küifrevileri, Ekrem Hayri Üstündağları, Ekrem Alicanları, Raif Aybarları ve ötekileri karşısında görmekten hazzetmiyeceğine zerrece şüphe yoktur. Onlardan kurtulmak isteyeceği ve bir formülün arandığı da ortadadır. Ama bugünkü vaziyette D. P. içinde Adnan Menderes'in bile yapabileceği şeyler vardır, yapamayacakları...

19 lar buna düşünerek kendi kendilerine teşkilâtlanmaktadırlar.

Parti kurma teklifleri

Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu ve arkadaşları şu anda büyük bir tazyikin altındadırlar: kendilerinden yeni bir parti kurmaları istenmektedir. Bu talepte bulunanlar Demokrat Partinin bugünkü sevk ve idaresinden memnun olmayan, memleket işlerinin iyi yürütülmediğinden şikâyet eden, bilhassa rejim bahsinde geriye doğru gidişi hüzünle seyreden demokratlaradır. İktidar partisinden, yurdun her tarafında kütle hailinde istifalar, ayrılmalar olmaktadır. Üstelik gidenler en gençlerdir, en münevver ve en idealistlerdir. Ankara'da Gençlik teşkilâtının

Fethi Çelikbaş

Topu deliğe tıkacak mı?

başkanı fikirlerini basına anlatmış ve arkadaşlariyle partiden çekilmiştir. Bütün bu demokratlar 19 lar dan yeni bir parti kurmalarını istemektedirler.

Fakat başka bir kanaat 19ların partisinin hazır bulunduğudur: bu, Demokrat Partidir. 19 lar Demokrat Partiy kendi partileri bilmektedirler, zira kanaatlerince partiler bir veya dört şahsın değil, bir fikrin ve prensibin etrafında toplatılmış insanların meydana getirdikleri teşekküldür. Demokrat Partinin muhalefet yıllarında şampiyonluğunu yaptığı fikir ve prensibin ise bugün partinin içinde değil dışında bulunduğunu herkes görmekte, anlatmaktadır. O halde hakiki Demokrat Parti, 19 ların partisidir. Ancak kanunen Demokrat Partiyi 19 ların tesahüp etmeleri son derece zordur. Yeni bir Büyük Kongrenin toplanması, idare başındakilerin değiştirilmesi, 19 ların kanaatlerinin benimsenmesi lâzımdır. Bu, tahakkuku hemen beklenecek bit hâdise değildir. Fakat 19 lar, ismi ne olursa olsun ayrı bir parti kurarak Demokrat Partiyi boşaltmaya devaca eder ve en sonda onun yerini alabilirler. Yapmaları lâzım gelen de budur.

Ancak bir partinin kurulmasına hemen başlamak niyeti 19 larda gözükmektedir. Bir defa şu anda, dağınık haldedirler. Bir kısmı vazifeyle Avrupa'ya gitmiştir, bir kısmı seçim bölgelerindedir. Hapsini Meclis bir araya getirecek ve ondan sonra istikbal hakkında bir karar alacaklardır. Demokrat Partiden bugün ayrılanı veya ayrılacak olanlarla bir parti kurmak elbette ki mümkündür ama bu parti sonuna kadar ikinci sınıf bir parti olarak kalır ve D. P. ile C. H. P. nin arasına sıkışır, neşvünema imkânını bulamaz. Yeni partinin mutlaka ve mutlaka D. P. nin külleri üstünde yükselmesine zaruret vardır. Zaten 19 lar o partinin ideallerinin tahakkuku için mücadeleye atılmışlardı, fikir ve programlarından caymayarak onları muzaffer kılmak için savaşmakta devam edebilirler.

Bu arada, dikkat edecekleri bir husus vardır. Nutuklarında veya beyanatlarında Demokrat Partinin bugün sevk ve idaresini deruhte eden şahıslar hakkında sevgi, vefa arkadaşlık dolu sözler söylememeli, onları methetmemeliler, bilâkis oklarını onlara çevirmelidirer. Bir çok Demokrat Partilide Adnan Menderes'in hâlâ 19 lan yola getirebileceği veyahut 19 ların ona gene yanaşabilecekleri kanaati vardır ve o yüzden son derece ihtiyatlı davranılmaktadır. Demokrat Partinin içinde kalmış bir şahıs şöyle demiştir:

«— İyi ama ben Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun peşinde giderim de o bir gün beni yüz üstü bırakın tekrar Adnan Menderesiyle kucaklaşırsa nice olurum.»

Bu şüpheyi 19 lar yüreklerden silmek zorundadırlar. İspat etmelidirler, ki herkesin siyasî hüviyeti belli olmuştur ve kendilerinin bir muavven siyasi hüvişet taşıyan şahıslarla işbirliği yapmaları imkânı artık ortadan kalkmıştır. Yollar ayrılmıştır, bavraklar çekilmiş, cepheler alınmıştır, mücadele amansız olacaktır. Hiç kimse «ama bir gün ben ortada kalıverirsem» diye düşünmemelidir. Düşündürtmemek ise 19 ların önümüzdeki günlerdeki hareket tarzlarına bağlı olacaktır. Siyasette, evvelâ emniyet vermek ve bunu fiilen ispat etmek lâzımdır.

D. P.

Hizip mücadeleleri

Bu haftamın başında D. P. Genel Başkanı Adnan Menderes'in Ankara'dan İstanbula hareket ettiğini ve oradan da Muş'a gideceğini gazetelerinde okuyan bir kısım kimseler: «— Yandı, doktor... diye düşündüler.

Adnan Menderes Genel İdare Kurulu toplantılarına katılmayacak ve Dr. Mükerrem Sarol yapayalnız kalacaktı. Sabık Devlet Bakanı bu gibi toplantılarda huzursuzluk hissediyordu. Zira her

söylediği lâf mutlaka sert itirazlar celbediyor, arada şunun veya bunun azarı hatırlatan bir edayla mukabele ettiği görülüyordu. Bilhassa' toplantılara Adnan Menderes'in yokluğunda başkanlık eden Prof. Fuad Köprülü doktora karşı hiç bir sempati, beslemiyor ve bunu izhar fırsatını kaçırmıyordu. Onun yanında Osman Şevki Çiçekdağ da zaman zaman şiddetli münakaşalara giriyordu. Bu haftanın başında ortada bir de makbul sebep bulunduğundan mücadele büsbütün sert geçti ve Benderlioğlu - Çiçekdağ hizbinin zaferiyle sona erdi. Tartışmalarda Yırcalı - Kalafat - Ağaoğlu gurubu bir muvazene unsuru olmaya çalışmıştı. Mesele Ankara adaylarının tesbitiydi.

Ankara Belediye Başkanlığı için başlıca iki kişinin isminden bahsediliyordu: il başkanı Orhan Eren ve il idare kurulundan Adil Ünlü. Büyük Kongre sırasında Eren gurubu Dr. Sarol'la anlaşmış ve sabık Devlet Bakanı onların reyleri sayesinde Genel İdare Kuruluna sokulabilmişti. Buna mukabil Dr. Sarol da Orhan Eren'in Belediye Başkanlığını Genel İdare Korulunda destekleyecekti. Bu yüzden Orhan Eren tarafından teklif edilen aday listesi dikkatle incelenmiş ve bir çok isim silinmişti. Bunlar Eren hizbine dahil kimselerdi. Genel- İdare kurulunda münakaşalar o kadar sert olmuştu ki gazeteler Dr. Sarol'un toplantıyı terkettiğini, Orhan Eren'in de istifaya hazırlandığını yazmışlardı. Nihayet liste üzerinde, vaktin de sıkıştırması sayesinde, bir mutabakata varılmış ve isimler ilân edilmişti. Adaylar, içlerinde bazı eski C. H. P. lilerin - Necmeddin Sahir Sılan gibi - bulunmasına rağmen daha ziyade Benderlioğlu- Çiçekdağ hizbine dahil görünüyorlardı ve bunlardan müteşekkil Meclisin Adil -Ünlüyü başkanlığa getireceği tahmin olunuyordu. Zaten Başbakan Adnan Menderes de Adil Ünlünün başkanlığına taraftar bulunduğunu hissettirmişti Gerçi Genel Başkan kimi isterse Belediye Başkanı yapabilirdi ama Meclis içinde kuvvetli - birinin o mevkie getirilmesini işlerin selâmeti ve huzursuzluğun önlenmesi için elzem görüyordu.

(Buna mukabil İstanbul listesi üzerinde Ankara için olduğu kadar sert münakaşalar cereyan etmemişti. Bir zamanlar İstanbula hakim görünen Dr. Mükerrem Sarol Genel İdare kurulu için İstanbulluların reylerini bile verdiği bütün ziyafetere rağmen alamamıştı. Oraya Köprülüler hakim görünüyorlardı. Orhan Köprülü, il başkanı sıfatiyla bir varlık göstermeye muvaffak ölmüştü. Hiç bir şey yapmasa meseleleri nüfuz suiistimali ve parti dalaveresi zaviyesinden görmeyip bütün bunların üstüne çıkmaya muvaffak oluşu ümidler veriyordu.

Demokrat Parti' Büyük Kongresi hiç bir şeyi halletmemişti. Parti içindeki çekişmeler bütün hızıyla devam ediyordu ve Genel İdare Kurulu dahi mütecanis bir manzara arzetmiyordu. Zaten bir kısım radikal tedbirler alınmadıkça meselelerin halline de imkân yoktu. Huzursuzluğun sebebi statükoydu, kongrede ise statükonun devamından başka çare bulunamamıştı.

C. H. P.

Bir dâva vesilesiyle

Uzun haftalar vardı ki gazete okuyucuları, bir zamanlar sık sık duydukları bir isme sütunlar arasında tesadüf etmiyorlardı. Bu, Ana Muhalefet partisi C. H. P. idi Galiba Ana Muhalefet Partisi bu ana, baba günlerinde kendisinden bahsettirtmemeyi tercih etmişti. Taktik olarak mı, yoksa sükût bu ihtiyar partinin tabu hali bulunduğundan mıdır bilinmez - partinin bir başka tabii hali de lüzumundan fazla gürültü yapmaktır, yani bir tarifi keşfedilemiyen ikisinin ortasıdır - C. H. P. liderleri hâdiselere seyirci kalmayı tercih etmişlerdi Geçen hafta içinde iki vesileyle bu perdeyi yırttılar.

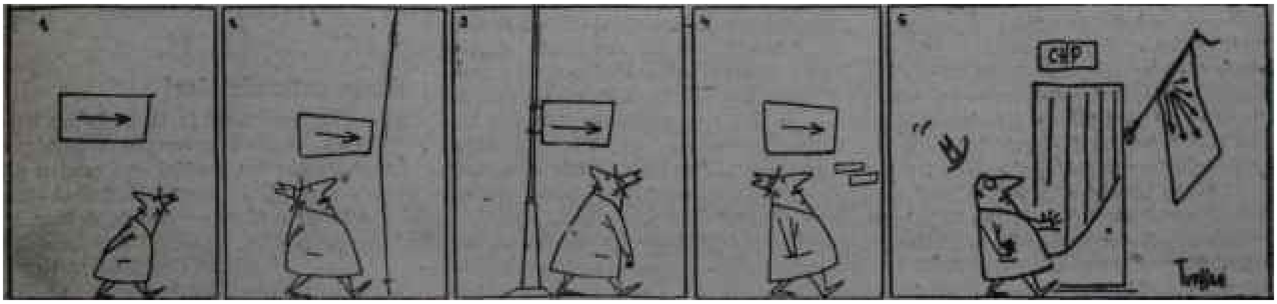
Birincisi adli bir hâdiseydi. Genel Sekreter Kasım Gülek'in Tire'deki duruşmasına devam edildi. Bir evvelki celsenin en mühim hâdisesi hâkim tarafından alınan karardı. Bu karara göre yabancı petrol' şirketlerinden Türkiye'nin kendilerine ne miktar borcu olduğu sorulacaktı. Kasım Gülek Tire'de yaptığı bir konuşmasında gaz yokluğundan bahsederek ve hükümetin petrol şirketlerine borcu bulunduğunu ilâve ederek kıtlığa sebebiyet vermişti. Kasım Gülek ilk celsede kendisinin muhalefet lideri olduğunu, tenkit yapmasının tabii bulunduğunu, kaldı ki söylediklerinin de hilafı hakikat sayılamayacağını zira. hükümetin yabancı petrol şirketlerine hakikaten borç biriktirdiğini söylemişti. Hâkim de bunların tahkiki ' için karar çıkarmıştı. Yani Kasım Güleğin hakikaten muhalefet lideri olup olmadığı ve hükümetin yabancı şirketlere borcu bulunup bulunmadığı araştırılacaktı. Duruşmadan sonra bu hususlarda savcılığa talimat yazılmıştı.

Geçen hafta Tire'de görüldü ki Kasım Güleğin hakikaten muhalefet lideri olduğu tahkikat neticesinde anlaşılmıştır. Ama savcılık yabancı petrol şirketlerine hükümetin borcunu sormamıştır. Bunu yapmak, memleketin itibarını kırıcı bir hareket olarak mülâhaza edilmiş ve durumun Ekonomi ve Ticaret Bakanlığından da öğrenilebileceği kanaatine varılmıştır. .

Kasım' Güleğin avukatları buna 'itiraz etmişlerdir. Madem ki bir karar alınmıştır, bunun tatbiki lâzımdır. Savcı nasıl mani olabilir? Üstelik savcı, ilk celsede bu karar alındığı zaman da şimdi serdettiği mütalâayı serdetmemişti. Eğer bir borç varsa bunun' tahkiki niçin itibar kırıcı olacaktı? Sonra, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığından gelen cevabın tatminkâr olup olmayacağı meçhuldü. Bankaya yatmış, fakat transfer edilmemiş bir borç ödenmiş sayılabilir miydi?

Karar, arabulucu bir karar oldu. Hükümetin, yabana petrol şirketlerine ne miktar borcu bulunduğu (bu şirketlerden değil, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığından sorulacaktı. Ancak, eğer cevap müdafaa hakkım zedeleyici mahiyette görülürse durum ayrıca ilk Kararda ifade olunduğu gbi yabancı şirketlerden de öğrenilecekti.

İkinci hâdise ise siyasidir, Kasım Gülek İstanbul'da, geçen haftanın sonunda bir basın toplantısı, yapmış ve C. H. P. hakkında bizzat Başbakan tarafından D. P. nin Dördüncü Büyük Kongresinde sarf edilen bazı sözleri, yapılan ithamları cevaplandırmıştır. Kasım Gülek son derece olgun ve ölçülü konuşmuştur. Demokrat Partinin iç ihtilâflarına dokunmaktan dikkatle sakınmış, sadece C. H. P. nin (müdafaasını yapmıştır. Genel Sekreterin acaip kılık ve kıyafet merakını beğenmeyenler bu hareketini son derece takdir etmişlerdir..

YAZISIZ

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Dış Yardım

Suya düşen bir ümid

Ankara'da Demokrat Partinin Dördüncü Büyük Kongresinde Genel Başkan Adnan Menderes Amerika'dan 900 milyon dolar kredi alamayışımızın bütün suçunu Cumhuriyet Halk Partisine ve bilhassa onun Genel Sekreteri Kasım Güleğe, hem de pek ağır kelimelerle yüklerken Atlantiğin ötesinde 2 milyon satan bir mecmua bu mevzua temas ediyordu. Temas ediyordu ama, doğrusu istenilirse Adnan Menderesinkinden biraz başka türlü...

Mecmua, meşhur «Time» idi. «Time» bundan bir müddet evvel Orta Doğudaki muhabiri Keith Wheeler'i memleketimize göndermiş ve Türkiye'de olup bitenleri bizzat görerek yazmasını istemişti. Keith Wheeler gelmiş, muhtelif tetkikler yapmış, muhtelif kimselerle görüşmüş ve kanaatlerini derleyip toplamış, bir uzun makale halinde mecmuasına göndermiştir. Neşredilen yazı işte budur. Muhabir başta Fitin Rüştü Zorlu olduğu halde iktidar erkâniyle, Ahmet Emin Yalman gibi iktidara bağlı gazetecilerle, başta Kasım Gülek olduğu halde muhalefet ileri gelenleriyle ve tarafsızlarla temas etmiş, en mühimi Amerikan elçiliğinin ve elçisinin dokümanlarından, fikirlerinden, müşahedelerinden faydalanmıştır.

Yazmanın başlığı şudur. «Başı dertte bir dost: Türkiye». Hakikaten makale çok dostane bir eda taşımaktadır, fakat kanaatler bu mecmuaya hat iğneleyici ve açık üslupla kaleme alınmıştır. Türkiye'nin başının dertte olduğu saklanmamaktadır, bilhassa iktisadi bakımdan Menderes hükümetinin büyük güçlüklerle karşı karşıya kaldığı da açıklanmaktadır. Zaten yazı şöyle başlamaktadır:

«Geçen haziran ayında Türkiye'deki motörlerin muhtaç bulunduğu benzin, tankerlere yüklenmiş bekliyordu ki dört büyük petrol şirketinin temsilcileri Türk hükümetine bir muhtıra verdiler: mevcut 50 milyon dolarlık petrol borcu ödenmedeği takdirde bu benzin, 'tankerlerden boşaltılmayacak ve teslim edilmeyecektir. Hükümet, ancak bir haftalık benzin stokuna malik bulunduğundan telâş içinde kaldı ve bir yerlerden bulup buluşturarak bunu ödedi.

Birleşik Devletlerin Orta Doğudaki en kuvvetli müttefiki o kadar sıkışık bir durumdadır ki ancak gündelik borçlarını ucu ucuna ödeyebilmektedir*.

Mecmuanın, içinde bulunduğumuz ekonomik durum hakkındaki kanaati budur.

Mecmua daha sonra, başı dertte bir İstanbullu'nun şu cümlesini nakletmektedir: «Türkiye'de hâlâ hür bir insan, hür bir gazeteci, hür bir hâkim olmak kabildir... Eğer, tehlike göze alınırsa!»

Mecmuaya göre daha dün, Türkiye hür dünyanın karışık denizlerinde sağlam bir kaya vaziyetindeydi. Bugün ise, huzursuzluk içinde bir kaledir. İktisadiyatı hastadır, hükümeti son derece sıkışık durumdadır. Demokrasiyle olan kısa, fakat sıkı ülfiyet tecrübesi otokrasinin malûm silâhlarının avdeti (tehlikesiyle malûldur. Ne oluyor ve ne yapılabilir?

Türkiye'nin ehemmiyeti

Mecmua Türkiye'nin' hür batı dünyası içindeki mevkiinin ehemmiyeti üzerinde israr ve itina ile durmaktadır. Memleketin yanan milyon kişilik ordusu vardır ve Türkler Karadenizde, Rusya'nın karşısında sapasağlam durmaktadırlar. Amerika Birleşik Devletlerdi bu dostuna karşı hususi bir alâka beslemektedir... Amerika, Türkiye'nin batmasına müsaade edemez. Türkiye de Amerika'yı, kendisini su üstünde tutmakla mükellef addetmektedir. Bunun için 'talep edilen, 300 milyon dolar kredinin şartsız olarak verilmesidir. Amerika'nın ise cevabı şudur: Türkiye ekonomik işlerini düzene koymadan yeni bir yardım yapılmayacaktır.

«Time» a göre Türkiye son 32 sene içinde pekçok şey yapmış, Kemal Atatürk, milletini asırların tozundan kurtarıp modern âleme sokmuştur. Adnan Menderes de Cumhuriyet Halk Partisini yenip Demokrat Partinin idareyi ele aldığı beş tene içinde istihsal verimini arttırmak için her şeyi denemiştir. Görünüşte bunlar hayret uyandırıcı neticeler vermiştir. Yollar yapılmış, büyük inşaat faaliyetine girişilniş, 40 bin traktör ithal olunarak ekilmiş saha nisbeti bir misli arttırılmış, Türkiye pamuk ve buğday ihraç eden bir memleket haline getirilmiştir. Fakat Amerikalı şahsiyetlerin kanaatine göre lüzumlundan fazla hızlı gidilmektedir. Bu *hız* içinde hiç kimse projeleri koordine etmek ve üzerlerinde düşünmek için vakit bulamamaktadır. Fabrikalar memleketin bir tarafında, enerji kaynakları başka tarafında kurulmaktadır. Şeker fabrikalarının yerleri pancar tarlalarından ziyade, seçmenler düşünülerek tesbit edilmiştir. Çimento fabrikaları ihtihsale geçer geçmez çimentolar daha lüzumlu oldukları başka fabrikaların inşasında kullanılacak yerde İstanbul'da muhteşem apartmanların yapılmasında kullanılmaktadır.

Hayat pahalılığı

Görülüyor ki mecmua ekonomik vaziyetimizi parlak bulmamaktadır. Demokrat Parti dahilde zira! mahsullerden vergi almayı reddetmiştir. Çiftçiler memleket nüfusunun yüzde seksenini ve iktidar partisinin belkemiğini teşkil etmektedir. Dışarda ise döviz kaynaklan tükenmiştir ve borçlara girilmektedir. Türkiye'nin borcu haftada vasati *S* milyon dolar nisbetinde artmaktadır. Türkiye aylarca, günü gününe yaşamak zorunda kalmıştır. Muhtelif malların yokluğu hissedilmektedir. Krom madenleri kayaları atmak için dinamit, mensucat fabrikaları işleyecek tops bulamamaktadır. Bunlara sebep, dövizsizliktir. Geçen hafta bir dolar dokuz liradan muamele görmüştür, halbuki bu patanın resmî kuru 280 kuruştur. İstanbul'da Hilton Otelinin barında bir martini altı liradır. Altı lira ise Türkiye'de bir işçinin yevmiyesidir. Bütün bunlar yüzünden Menderes'in cömertçe kabul ettiği yeni petrol ve yabancı sermaye kanununa rağmen

Time mecmuasında ismi geçenler

Yazı iki tam sayfa tutuyordu

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

sermayedarlar Tükiyeye gelmekten ürkmektedirler. Buna mukabil enflâsyon ve ekonomik faaliyet bir çok milyonerler türetmiştir.

İdare eden şahsiyetler

Görülüyor ki tarafsız bir Amerikan mecmuası gözüyle vaziyetimiz, bir takım tedbirlerin alınmasını zarurî kılmaktadır. Bunlar meydandayken tutup ta Amerika'nın 300 milyon dolarlık kredi talebimizi reddetmesini C H. P. ye ve Kasımı Güleğe atfetmek bu teşekküle ve bu şahsa malik bulunmadıkları kuvvetler izafe etmek olur. «Time» hakiki sebebi olduğu gibi ortaya koymaktadır.

Mecmua, kendi üslubuyla Türkiye'yi bugün idare eden şahsiyetlerden de bahsetmektedir. Bu arada Demokrat Parti Genel Başkanının partisini idare ediş tarzı ve 19' ların başına gelenler hikâye olunmaktadır. Fatin Rüştü Zorlu'ya gelince, Başbakanı Türkiye'nin ekonomisinin dört başı mâmur bir ekonomi olduğuna inandırmaya o çalışmakta ve 300 milyon doları bir mütedavil sermaye olarak o talep etmektedir. Kendisi kısa vadeli borç bulmakta meharet göstermiştir.

«Time» ın bildirdiğine göre Türkiye borç için evvelâ Miletlerarası Bankaya başvurmuş, fakat orası ekonomiye bir düzen verilmesi şartını koşmuştur. Bunun üzerine Adnan Menderes Max Thornburg'a müracaat etmiş, fakat o da hoşa gitmeyen tavsiyelerde bulunmuş, bir koordinasyon komitesinin kurulmasını, bazı tesislerin daha sonraya bırakılmasını, ithalâtın, kredinin ve rüçhan haklarının sıkı kontrolunu istemiştir. Daha sonra Türkiye 300 milyon dolar talebiyle Amerika'ya dönmüştür. Mecmuaya nazaran Fatin Rüştü Zorlu'nun öne sürdüğü şey basitti: Birleşik Devletler elbette ki sağlam bir müttefiki, muhtaç bulunduğu sırada elinden tutmamazlık etmiyecekti. Time aynen şöyle demektedir: Washington'da bazı resmi şahsiyetler şantaj kelimesini kullanmışlardır.»

Son çâreler

Amerika Dış İşleri Bakanlığı Fatin Rüştü Zorlu'ya aşağı yukarı Max Thornburg'un tavsiyelerini tekrarlamıştır. O zamanki Başbakan Yardımcısına Türkiye'ye verilecek milyonların ancak

Thomas Dewey
Allah kolaylık versin

bugünkü sıkıntıyı karşılayabileceği, fakat bir kaç ay sonra memleketin gene borca muhtaç hale düşeceği bildirilmiş ve radikal tedbirler yoluna gidilmesi istenilmştir. Bu hakikati geçen ay Para Fonu Kongresi münasebetiyle Türkiye'ye gelen Amerika Maliye Bakanı George Humphrey de bizzat Adnan Menderes'e «V fade etmiştir.

Fakat şimdi Türkiye, kendisine başka bir müşavir tutmuştur: bu , Deway'dir. Mecmuaya göre Türkiye, alacağı 150 bin dolar ücrete mukabil Dewey'in 300 milyon dolarlık krediyi temin edeceğine inanmaktadır. Fakat Dewev, teklif edilen vazifeyi kabul etmeden önce Amerika Dış İşleri Bakanlığı ile temasa geçmiş ve Amerika Dış İşleri Bakanlığından kendisine verilen cevap şu olmuştur.: Sizin müşterinize yapabileceğiniz en iyi hizmet ona Amerika'nın cevabının niçin «hayır» olmakta devam edeceğini anlatmaktır.

Böylece Dewey vasıtasiyle de müsbet bir neticenin elde olunamıyacağı anlaşılmaktadır.

Kıssadan hisse

Dünyada hiçbir şey, acı tarafları bulunmasına rağmen bize Time ın makalesi kadar faydalı olamazdı. Bir tereddüte mahal vermeyecek şekilde 300 milyon dolarlık kredi talebimiz hakkında Amerika'nın düşüncelerini anlamış bulunuyoruz. Red cevabı ne Halk Partisinin propagandası, ne Kasım Güleğin telkinleriyle verilmiştir. Zaten eğer onlarda bu kudret bulunsaydı 1954 de Türk milletini kendilerine rey vermeye ikna ederlerdi! Amerika Birleşik Devletleri buraya mütehassıslar göndermiş, uzun tetkikler yaptırmış ve ancak ondan sonra, ekonominizin sağlam, bir manzara arzetmemesi üzerine hayır demiştir. Amerika Dış İşleri Bakanlığının Dewey'e verdiği bildirilen tavsiyeden anlaşılmaktadır ki cevap değişmeyecektir.

Bundan başka Fatin Rüştü Zorlu'nun Amerika'daki temaslarının Washington idarecileri üzerinde bıraktığı tesir eğer «Time» ın dediği gibiyse, yani bizim bir şantaj yaptığımız fikri uyandıysa bu feci bir şeydir. Dışişleri Bakan vekilinin o temaslarda muvaffak olamadığı eli boş dönüşüyle anlaşılmıştı. Fakat bunun üstüne Washington'da öyle bir kanaat yarattıysa mesuliyetinin hesabını vermek mecburiyetindedir. Türkiye Amerika'nın menfaat dostu değil, samimi dostudur ve bizi Atlantiğin ötesindeki müttefikimize bağlayan şey dolarlar değil ideal birliğidir. Bunu şüpheye düşürmek - son günlerde siyasi edebiyatımızda moda olan kelimeyle - memleketin yüksek menfaatlerini haleldar etmekten başka mâna taşımaz.

Hükümet, kendi organları vasıtasiyle bir açıklama yapmak ve umumi efkârı tatmin etmekle mükelleftir. Hatta bu mesele hakkında Meclise bir izahatta bulunmak çok iyi olur. Ama kabahati muhalefetin üzerine yüklemekle başı kuma gömmek arasında zerrece fark yoktur. Bahis mevzuu olan, memleketin hakikaten (yüksek menfaatleridir. Her şey gösteriyor ki yardım talebimiz bir yandan ekonomimizin hasta görülmesi, bir yandan demokrasimizin tereddiye gitmesi, bit yandan da temsilcilerimizin beceriksizlikleri yüzünden redde uğramıştır. Bunların birer mesulleri olmak gerekmez mi?

Akis - Sarol Dâvası

Müdafaa ve karar

Uzun müddetten beri devam eden A-Akis - Sarol dâvasının son duruşman geçen hafta Perşembe günü Ankara'da Toplu Basın Mahkemesinde yapılmış, karar pazartesi günü saat 16 da tefhim edilmiştir.

Son duruşmada (müdahil Dr. Mükerrem Sarol'u temsilen avukat Burhan A-paydın ve sanık Metin Toker ile avukatları Faik Ahmet Barutçu ve Sahir Kurutluoğlu hazır bulunuyolardı. Celse açıldığında mahkeme reisi Beyoğlu Dör-. düncü Noterliğinden müdafaa avukatlarının talebi üzerine geçirtilen ve Türk Sesi gazetesinin Dr. Mûkerrem Sarol tarafından devredilmeyip bir hususi ortaklık haline sokulduğunu gösteren mukavelename okunmuştur.

Mukavelenamenin sureti

İstanbul Ayazpaşa Tülin Apt. 5 numarada mukim Dır. Mûkerrem Sarol ile İstanbul'da Lâleli Koca Ragıp Paşa Cad. Bestel Apt. 7 numarada mukim A-tıf Sakar ve yine İstanbul'da Işık Apt. 4 numarada mukim Ahmet Oğuz Akal aralarında aşağıdaki şartlarla hususi bir ortaklık kurulmuştur:

1- Ortaklığın mevzuu: Dr. Mûkerrem Sarol'un imtiyazını haiz bulunduğu Türk Sesi gazetesinin ortaklık hesabına neşredilmesi olup bu gazetenin vesaik ve teşkilâtı Atıf Sakar'ın (idaresine tevdii ve gazete imtiyazı mumaileyh namına devir edilecek yazı ve teknik hususlar ortakla-

Faik Ahmet Barutçu
Mesut bir adam

rın tasvip edeceği umumi prensip ve esaslar dahilinde bu zat tarafından tanzim ve tedvir olunacaktır.

İlerde gazetenin ismi değiştirilmek kap ederse veya yeni bir gazete veyahut mecmua imtiyazı alınırsa bu takdirde dahi gazete ve mecmuanın neşri menafii ortaklığa ait olacaktır. İmtiyaz şeriklerden biti namına alınacaktır.

Atıf Sakar ortaklığa ait olmayan herhangi bir gazete veya mecmuayı neşretmeyecek ve bunlarla alâkadar olmayacaktır.

2 — Gazete tesisat ve teşkilâtı, muhasebe ve vezne muamelâtı şerikler arasında müştereken kararlaştırılacak ve yeniden alınacak memurlar şürekânın karar ve muvafakatıyla tayin ve ücretleri takdir ve icap edenler tebdil olunacaktır. Gazetenin) neşri ve idaresine ve verilecek ücretler, yapılacak masraflara ait bütçe şerik Atıf Sakar'ın teklifi üzerine şimdiden şeniklerce kararlaştırılacak ve sene sonları, yeni seneye ait bütçe yine şeriklerin tasvibine arzedilecektir.

3 — Gazete hasılatı münasip görülecek bir barakada gazete namına açılacak cari hesaba tevdi olunacak ve bu hesaptan alınacak paralar şeriklerden ikisinin imzasını İhtiva, eden çek ve makbuzlarla tahsil olunacaktır. Vezne muamelesi muhasebeci veya veznedar tarafından idare edilecek ve ortaklık kasasında fazla para bulundurulmayacaktır.

Gazetenin masrafı ve fişlere göre muhasebe usulüne tevfikan kayıt ve tesbit olunacak ve muhasebe ve muamelât şeriklerin kontrolü altında bulunacak ve ay sonları mizanlar ve sene sonları bilanço ve kâr, zarar hesapları suretleri berayı tetkik şeriklere tevdi olunacak ve şeriklerin muvafakat ve tasdikini mutazammın imzaları alınacaktır. Şeriklerin ikisinin talep edecekleri her türlü tadilât ve masraflardan tasarruf veya kazanca müessir tedbirler nazarı dikkate alınarak gazete nin idaresini deruhte eden şerik Atıf Sakar tarafından tatbik olunacaktır.

Esaslı noktalar şerikler tarafından bilmüzakere karar ve imza altına alınacaktır.

4 — Ortaklığın gazete veya mecmuaları şerikler arasında kararlaştırılacak şerait ve ücretle Dr. Mûkerrem Sarol'un tahtı tasarrufunda veya icarında bulunan binalarda idare edilecek ve mumaileyhe ait matbaada basılacaktır. Lüzumunda şeriklerin kararıyla diğer matbaalardan da istifade olunabilir.

Bugüne kadar gazetenin idaresine, alacak ve borcuna ve kâr ve zararına ait hesabat ve bilançonun ortaklığa sureti intikali ayrıca kararlaştırılacaktır.

Ortaklığa ait. gazete ve mecmualar için icap eden sermaye Dr. Mûkerrem Sarol ve Oğuz Akal tarafından temin olunacaktır.

5 — Gazete ve mecmuaların kâr ve zararı sene sonları usulünde hesap edilip bunların basılmasına neşir ve idaresine ait maaş, ücret, kira, vergi vesair

Metin Toker
Sabrın sonu...

masraflar ve kâğıt vesaire bedeli ve beyiyeler hasılattan tenzil olunarak kâr veya zarar tesbit edilecek ve üç şerik beyninde müsavi nisbette taksim ve tevzi olunacaktır.

6 — Atıf Sakar'a şahsi masrafı için ayda 1000 (bin) lira verilecek ve bu tediyat sene sonunda tahakkuk edecek kâr hissesinden mahsup olunacaktır.

7 — Ortaklığın müddeti on senedir. Ancak şerikler bu ortaklığın devamında bir fayda görmedikleri takdirde daha evvel şirketi ittifakla feshedebilecekleri gibi bu müddeti bilittifak temdit edebilirler.

8 — Şerikler, şirketin devamında anlaşamadıkları takdirde gazete ve mecmuaların imtiyazları Mûkerrem Sarol'a iade olunur. Mevcudat ve matlûbat usulünde tasfiye, ilgililerle borçlar tasfiye olunur.

9 — Şerikler yukardaki adresleri kanunî ikametgâh ve İstanbul mahkemelerini hukuki merci kabul etmişlerdir. Gazetenin neşir ve idare mesuliyeti kanun dairesinde imtiyazı haiz olan şerik ve neşriyatı idare eden müdürlere ait olup diğer ortakların mesuliyet ve zararını müstelzim ahvale meydan verilmemesi hususu şerik Atıf Sakar tarafından daima nazarı dikkatte bulundurulacaktır. '

10 — İşbu mukavelename İstanbul'-da üç nüsha olarak tanzim ve şerikler arasında imza edilmiştir.

Dr. Mûkerrem Sarol — Atıf Sakar

Ahmet Oğuz Akal

Müdahil vekiline göre...

Mulkavelename hakkında müdahil vekili söz almıştır. (Burhan Apaydın demiştir ki:

«Biz geçen celsede mukavelenin celbine usul ve kanun bakımından lüzum

olmadığını beyan etmiştik. Mahkemenin mukavelenin celbi hususundaki kararına hürmet etmekle beraber, bugün mezkûr vesikanın getirtilmiş olmasından dolayı, büyük bir memnuniyet duyduğumuzu bilhassa ifade etmek isteriz. Çün kü bu suretle dava daha çok aydınlanmakta ve müdafaanın varid olmadığı anlaşılmaktadır. Mukavele için sanık Vekili Barutçu masumiyetin delili demişti. Biz ise onların müdafaa için getirtilmesini istedikleri bu mukaveleye iddiamızın doğruluğunu göstermek bakımından istinad ediyoruz. Bu, masumiyetlerinin değil suçluluklarının delilidir. Zira münderecata itibariyle, ortada bir muvazaanın mevcut olmadığını bu vesika göstermektedir. Müvekkilim gazeteyi hakikaten devretmiş ve devri büyük bir tolerans göstererek mali fedakârlıklara katlanmak suretiyle yapmıştır. Mukavele gösteriyor ki, Doktor Sarol gazete ile fiili alâkasını kesmiştir. İmtiyazın devrini hakiki bir iradenin ve kararın mahsulü olarak yapmıştır.»

Müdahil vekili müteakiben bazı hukuk otoritelerinin mütalâalarını okumuştur. Bu otoriteler muvazaayı bir hakikatin üçüncü şahıslardan gizlenmesi olarak tarif ediyorlardı. Burhan Apaydın bu tarif karşısında getirtilen mukavelenameye muvazaa denilemiyeceğini ileri sürmüştür.

Faik Ahmet Barutçu'nun sözleri

Müdahil Vekiline Faik Ahmet Barutçu cevap vermilştir. Müdafaa avukatı evvelâ müddeiumumi muavininin talep ettiği gibi evvelce suç görüldüğü bildirilmemiş yazılardan dolayı bu sefer bir mahkûmiyet kararının verilemiyecegini hukuken ortaya koymuş, müteakiben dâvanın artık esasını teşkil eden «kâğıt üzerinde devir» başlıklı yazıyı ele almıştır. Faik Ahmet Barutçu getirtilen mukavelename ile muvazaanın ortaya çıktığını, zira açık olarak Türk Sesi gazetesinin Dr. Mükerrem Sarol tarafından devredilmeyip bir ortaklık kurulduğunun anlaşıldığını bildirmiştir. Muvazaanın, bir hakikatin üçüncü şahıslardan gizlenmesi olduğu yolundaki tarif üzerinde duran müdafaa avukatı müdahil vekilinin ilk iddiasını hatırlatmış ve o konuşmasında Burhan Apaydı'ın «müvekkilim Türk Sesi gazetesiyle alakasını kesmiştir, o halde daha ne istiyorlardı» dediğini hatırlatacak tonun hakikati üçüncü şahıslardan gizlemekten başka ne mana taşıdığını sormuş, «zira mukavelenameden, Dr. Sarol'un gazetenin üçte bir kârını aldığı meydandadır; alâka kesmek böyle mi olur demiştir. Faik Ahmet Barutçu netice olarak hakikatin meydana çıktığını bildirmiş ve Metin Toker'in beraatini istemiştir.

Sahir Kurutluoğlu söz alıyor

Müteakiben Sahir Kurutluoğlu işin tamamiyle hukuki cephesini izah etmiştir. Müdafaa avukatı 6994 sayılı kanunda bahsedilen suçların Türk Ceza Kanununda zaten mevcut bulunduğunu hatırlatarak sadece bunların 6994 saylı kanunla neşir yoluyla işlendikleri takdirde cezalandırılacaklarını bildirerek, bunların tekevvünü için Türk Ceza Kanunundaki prensipleri göz önünde tutmak gerektiğini söyemiştir. Kurutluoğlu isnat ile iftiranın mütearife olduklarını hatırlatmış, Metin Toker'in yazısında ise isnat bulunmadığını, hakikatlerin ifade edildiğini belirtmiştir. O halde, ortada bir suç yoktur. «Kâğıt üzerinde devir» yazısında bir hakikat ortaya konmuştur, bu hakikat ise getirtilen mukavelename ile mahkemeye ispat edilmiştir. Müdafaa avukatı bütün bunlar olmasaydı bile tecil müessesesinin bu gibi ahvallerde islemek üzere konduğunu hatırlatmış, bir kasdın bulunmadığının belli olduğunu ifade etmiştir. Üstelik Dr. Sarol'un yaptığı fiilin kanuna mugayir bir fiil olmadığını da hatırlatmıştır.

Sahir Kurutluoğlu
Yaman bir hukukçu

Sahir Kurutluoğlu'nun konuşmasından sonra müdahil vekili Burhan Apaydın ayağa kalkarak dâvayla alâkası anlaşılamayan bir mevzuda Faik Ahmet Barutçu'ya hücum etmiş, bu hücumlar müdafaa avukatı tarafından mukabele görmüştür. Münakaşayı müteakip reis Metin Toker'e son sözü vermiştir.

Metin Toker konuşuyor

Mulhterem Reis Beyefendi;

Adalet tarihinde, sizler benden daha iyi billirsiniz, basın dâvalarının daima kendilerine mahsus bir kaderi olagelmiştir. Bu gibi dâvalarda, haklarında hüküm verilenler bir değil, ikidir. Sanık hakkındaki hükmü mahkeme heyetleri verir. Ama onun yanında, memleketin adaleti de umumi efkâr önünde çetin bir imtihan geçirir. Bütün dâva boyunca duruşmalar halk tarafından, basın tarafından alâkayla takip edilir, gözler adaleti tecelli ettireceklerin üzerinden bir an eksik olmaz. Hele mahkeme sıralarında, sanık gazetecinin karşısında oturanlar devrin kudretli politikacılarıysa alâka büsbütün artar.

Esas itibariyle karşınızda artık bir yazıdan dolayı mesul bulunuyorum. Üzerime mesuliyeti! yüklenmek istenen yazıların adedi sekizdi; ama bunların yedisi kısmen sizin, kısmen Temyizin kararıyla ortadan kalktı. Zabıta bizzat müdahil vekilinin bu hakikati kabul eden a» çık beyanları vardır. Kendisine bu hususta teşekkür borçluyum. Gerçi Müddeiumumi muavini daha bir sürü havadisten dolayı mahkûm edilmemi istiyor. Ona kalsa her ceza bana azdır. İlerde, bugün ileri sürdüğü iddiaların hukuk kaideleriyle alâkası bulunanadığını bizzat anlayacak ve o zaman böyle bir talepte bulunduğu için vicdanının sızladığını hissedecektir. Onu, kendisile başbaşa bırakalım. Gerek müdahil vekili, gerekse müdafaa avukatları bunca hikâyeden sonra ortada tek bir yazının kaldığında ittifak etmişlerdir: «Kâğıt üzerinde devir» başlığını taşıyan yazı. Şimdi siz» bunun hakkında yeni bir hüküm tesis etmek mevkiinde bulunuyorsunuz.

«Kâğıt üzerinde devir» yazısı... Bu, Akis mecmuasında çıkmış bir havadisin serlevhasıdır. Yazıda, Türk Sesi adlı bir İstanbul gazetesinin sahibi Dr. Mükerrem Sarol'un bu gazeteyi başka birine devrettiğine dair Zafer gazetesinde neşret-. tirdiği ilân bahis mevzuu edilmektedir. Muhterem heyetiniz 3k kararında, bu yazı ile Dr. Mükerrem Sarol'a «bir delile müstenit olmaksızın» muvazaa isnat edildiği kanaatine vasıl olmuş, beni «bir delile müstenit olmaksızın» böyle itibar kırıcı, şöhrete zarar verici bir ithamda bulunduğum için suçlu görmüştü. Şimdi, bu delili elinizde tutuyorsunuz. İnsanlar itibarlarına, şöhretlerine bizzat dikkat etmek, itina göstermekle mükelleftirler, reis beyefendi Akis mecmuası itibarların, şöhretlerin tek başına muhafızı, bekçisi değildir.

Çıplak hakikat

Size her şeyi, ama her şeyi bütün çıplaklığıyla anlatacağım. Ta ki bu dâvada bir tek müphem nokta kalmasın. «Kâğıt üzerinde devir» yazısı ne müstakil bir havadistir, ne de bir kampanyanın başlangıcı...

Akis mecmuasının, işin başından itibaren bir dâvası olmuştur. Bir devlet bakanı varda*. Bu Devlet Bakanı hükümetin basın işlerini tedvir etmektedir. Fakat aynı zamanda bizzat kendisi gazete sahibidir. Akis mecmuası demiştir ki: Bir gazete sahibi, basın işlerini tedvire memur Devlet Bakanı olmamalıdır. Banka işleten Maliye Bakanı, ticaret yapan Ticaret Bakara, fabrikasını çalıştıran işletmeler Bakanı olur mu reis beyefendi? Aynı şekilde, basın işlerini tedvire memur bir Devlet Bakanı da gazete çıkarmamalıdır. Çıkarırsa ne olur? Mutlaka suiistimal mi yapar, mutlaka kendi gazetesini himaye mi eder, ona daha çok ilân, daha. çok kâğıt ma verdirir? Bunları

yapmasına lüzum yoktur. Ama böyle bir durum demokrasilerde umumi efkân rencide eder.

Bu dâvanın haksız bir dâva olduğuma kim iddia edebilir? Ellerinizi lütfen vicdanınıza koyunuz ve düşününüz. Şu duruşmada, benim vekilim Faik Ahmet Barutçu veya Sahir Kurutluoğlu değil de Osman Şevki Çiçekdağ olsaydı rahat eder miydiniz? Böyle bir durumda umumî efkâr tatmin olur muydu? Aynı zamanda avukatlık yapan bir Adalet Bakanı... Bunun akıl ve mantığa sığan bîr tarafı var mıdır? Gazete çıkaran bir «basın işlerini tedvire memur devlet bakanı» da bundan zerrece farksızdır. Avukatlık yapan Adalet Bakanı tamamile tarafsız kalabilir. Hâkimler üzerinde tesir icra etmeye çalışmayabilir, hattâ icabında kanuni haklarının hepsini de kullanmayabilir. Ama, sorarım size böyle bir şeyi aklınız alır mı? İşte Akis mecmuası da bir «basın işlerini tedvire memur devlet bakanının aynı zamanda gazete sahibi kalmasını» anlayamadığı içindir ki Dr. Mükerrem Sarol'dan iştirasını istemiştir.

Bunun üzerine Dr. Mükerrem Sarol ne yapmıştır? Devlet Bakanlığından istifa mı etmiştir? Hayır! Fakat günün birinde Zafer gazetesinde bir ilân çıkmıştır. Bu ilânda bildirildiğine göre Dr: Mükerrem Sarol Türk Sesi gazetesini «kıymetli gazetecilerimizden» Atıf Sakar'a devretmiştir, bundan böyle gazeteyle o alâkadar olacaktır. Akis mecmuasının memnun olması gerekir değil mi? Dâvası, neydi: gazete sahibi olan bir zat basın işlerini tedvire memur devlet bakanı olmamalıdır. İşte, Devlet Bakanı Dr. Mükerrem Sarol artık gazete sahibi değildir. Bu bakımdan susup oturmamız lâzımdı. Nitekim, dâvanın ilk celsesinde hakikatleri henüz tamamile açıklamadığımız sırada muhterem heyetiniz kararında aynen şöyle demişti: «Devlet Vekili bulunması ve basın işlerini tedvir etmesi dolayısiyle gazete sahibi olamayacağı iddia edilen müdahilin bu vaziyette gazetesini başkasına devretmesinin tabii bulunmasına rağmen muharririn gazetenin devir tarihi olan 11/11/l954 tarihinden sonra da kâğıt üstünde devir başlıklı yazıyı yazarak, muvazaa iddiasına kalkması, hedefinin izah olunduğu gibi sadece bu hususun açıklanmasını temin maksadını gütmediğini göstermeye kâfi görülmüş ve bu husustaki kasdı aşikâr bulunmuştur» Tarihe dikkat buyrulmasını rica ederim, reis beyfendi: 11/11/1954... Bundan tam 24 saat evvel Dr. Mükerrem Sarol iki ortağıyla Beyoğlu Dördüncü Noterliğine gidiyor ve gazetesini devretmiyordu, gidi bir ortaklık kuruyordu. Hangi kasıt ve ikimin kastı? Bu sualin cevabını, elinizdeki mukavelename vermektedir. Eğer bir devir mevcut bulunsaydı amenna! Ama ortada bir devir yoktu. Dr. Mükerrem Sarol bambaşka maksadlarla perde arkasına çekilmeyi tercih ediyordu. O halde bu hususu belirtmek mecmuanın vazifesi değil miydi? Kaldı ki biraz sonra işaret edeceğim gibi, böyle hareket etmekle biz meşru müdafaa halinde bulunuyorduk.

Hâdiselerden haberdardık

Kağıt üzerinde devir» başlığını taşıyan yazıyı neşrederken cereyan eden hâdiselerden tamamile haberdardık. Akis mecmuasına ve benîm şahsıma hücum etmek için bir plân hazırlanıyordu. Bir gazete sahibinin basın işlerini tedvire memur Devlet Bakanı olmaması gerektiğine dair neşriyatımız alâka toplamıştı. Üstelik bu gazete ilkokullara abone kaydedilmişti, bunu doğru bulmuyorduk. Açtığımız kampanya haklı görülmüştü. Nitekim müdahil ve iddia makamı tarafından dava mevzuu edilen o yazılarda suç bulunmamış ve bunlar tenkit mahiyetinde sayılmıştır. Bunlara prensip sahasında cevap vermek imkânsızdı, buna teşebbüs edecekler abesi müdafaa mevkiinde Kalırlardi. O halde Metin Toker'e şahsen hücum etmek, onu lekelemek lâzımdı. Cumhuriyet gazetesinin müdür muavini Atıf Sakar Ankaraya çağırıldı, kendisine Türk Sesi gazetesinde hisse teklif edildi. Bu teklifi yapan Dr. Mükerrem Saroldu. Atıf Sakar Cumhuriyet gazetesinden 500 lira almıyordu. Halbuki Türk, Sesinde hissesine mahsuben ayda 1000 lira alacaktı. Kabul etmemesi için ne sebep vardı? Gazetenin imtiyazı ismen Atıf Sakar'a devredilecek, Atıf Sakar sermaye olarak ismini ve mesaisini koyacak, ama inler Dr. Sarol'un elinde kalacaktı. Atıl Sakar büyük vaadlerde bulunmuş, gazeteyi kalkındıracağını ve yüksek tirajlar elde edeceğini bildirmişti O sıralarda gazetenin çok alçak bir tirajı vardı, halbuki gazete bir organ olarak kullanılmak isteniyordu. Devlet Bakanı, kararınızda dediğiniz gibi gazeteyi devretmiyordu. Devretmek ne kelime, daha başka gazeteler, daha başka mecmualar çıkaracak bir neşrivat ortaklığı kuruyordu. BİT tek tedbir alıyordu: perde arkasına geçecekti, Atıf Sakar ise ona bir mesuliyet getirmemeyi taahhüd ediyordu. Elinizdeki mukavelenin dokuzuncu maddesine bir göz atarsanız delilini bulursunuz.

Bütün bunlar niçin yapılıyordu? Söyliyeyim: Metin Toker'e serbestçe küfredebilsin diye. Eğer bu aş Dr. Mükerrem Sarol'un sahip göründüğü bir gazetede yapılırsa Akis mecmuası «sen evvelâ bakanlık sıfatından sıyrıl, ondan

Ankara Toplu Basın Mahkemesi

"Başkentte hakimler var!"

sonra hesaplaşalım» diyebilirdi Bunu dedirtmemek için, frenklerin tâbirile rokambolesk bir plân hazırlanmıştı. Evet, Dr. Mükerrem Sarol Metin Totker'e rahatça küfredebilmesi için perdenin arkasına çekiliyordu. Buna inanmak güç olabilirdi muhterem reis beyefendi; bunlar insana hayal gibi görünebilirdi; eğer size takdim edeceğim şu Türk Sesi gazetesinin aşağıdaki satırları ortada bulunmasaydı. Türk Sesi mahut devir ilânından sonra şöyle diyordu: «Son zamanlarda Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol'a karşı bir dergide başlayıp bir iki günlük gazeteye intikal eden sistemli ve maksadlı tecavüzler işte bu hazin kanunun tecellisine şahit oluyoruz. - Perişan Türkçeden dolayı özür dilerim, ama gazeteden aynen okuyorum - Eğer biz, düne kadar bu gazetenin sahibiyken bugün hiçbir alâkası kalmayan Mükerrem Sarol'un yerinde olsaydık, hedefinin ulvi memnuiyetlerini, asil hicaplarını istismar etmek yüzünden kuvvet ve cüret taslayan çığırtkanlara bunlar bizleriz reis beyefendi - tereddütsüzce lâyık oldukları cevabı verir, vekilliğimizi, bakanlığımızı bir tarafa koyarak sadece vatandaş sıfatıyla hareket etmekte tereddüt göstermezdik. Ve bunu gazetenin sahibi sıfatıya yerine getirmekle asla mahzur görmezdik. İnsan vekil olduktan sonra insan hakkını mı kaybedermiş? Fakat kendisi bizim ruh haletine mensup değildir. Ve makamının nefsine yüklediği ulvî yasakların kuvvetten doğan aczini hiçbir surette değiştirmek istememiştir. Ama, bugün vaziyet o değil...

Gazete Mükerrem Sarol'un değildir; sadece kendisini, bağlı olduğu hükümete ve rejime dost bir sıfatın dışında, hususî madde ve mâna mülkiyeti olarak hiç bir isnat dolandırıcılığına imkân veremez.

O halde, buyursunlar görüşelim.»

Bu çetrefili Türkçeyi yazan kalem yalan söylüyordu reis beyfendi. Bu satırların yazılmasından sadece altı gün evvel kâğıt üzerinde devirin gizli kâğıdı imzalanmıştı. Mukavelenamenin birinci maddesine göre ise gazetenin neşriyatı bizzat Dr. Sarol'un tasvibiyle yapılıyordu. Gazeteyle hiçbir alâkası kalmadığı bildirilen Dr. Sarol'un...

Aleyhimizde bu plânlar hazırlanırken kendimizi müdafaa etmeyecek miydik? Hakikatleri imaen dahi ortaya koymayacak mıydık? Dr. Mükerrem Sarol'un gazeteyle alâkasını muhafaza ettiğini belirtmeyecek miydik? Meşru müdafaa (halinde olanlar adam öldürdükleri zaman beraat ediyorlar. Türk Sesi gazetesinin devrinin bir muvazaa olduğunu, bu şartlar altında fana etmek - düğününüz, ima etmek - suç olabilir mi? Beni bundan dolayı mahkûm etmek, hangi adaletin icabıdır?

Bir gazete sahibinin gazetesini kâğıt üzerinde, batta başkasına rahatça hücum edebilmek için devretmesi kanun nazarında suç mudur? Elbette ki hayır. Yukarda anlatılan muameleye adliyenin karışmak hakkı yar mıdır? Elbette ki

Barutçu Zaferi Yalanlıyor

Akis - Sarol dâvasının son duruşması vesilesiyle de Zafer gazetesi bir takım mütalâalar serdetmiştir. Bu mütalâaları karşısında Faik Ahmet Barutçu gazeteye noterlik vasıtasiyle yeniden aşağıdaki tekzibi göndermiştir.

Zafer Gazetesi Yazıişleri Müdürlügüne :

Gazetenizin bu günkü - 21 Ekim 1955 - nüshasında «Akis dâvası karara kaldı» başlığı altındaki yazıda «Sanık vekillerinden Faik Ahmet Barutçu müdafaasını yapmış ve bu arada İkinci Dünya Harbinden sonra muhakeme edilen eski Fransız Başvekillerinden Laval'in avukatlarının muhakeme sırasında mahkemenin bitaraf karar vereceğinden endişeye düşmeleri üzerine mahkeme reisinin avukatın sözünü keserek biz emirle karar vermeyiz dediğini nakletmiş ve bunun üzerine söz alan müdahil vekili Apaydın da bu nokta üzerinde hassasiyetle durarak Barutçu'nun sözlerinde vekil olan bir kimsenin dâva açması halinde sırf bu yüzden dolayı iddiasının tercih edilip o suretle karar verileceği ithamı anlaşılmaktadır. Laval misalinden çıkarılacak mâna budur» diye başlayan ve «Barutçu masum gösterilmek îstenen bir suçluyu müdafaa için haksızlıklar yapıyor, mahkemenin inandığımız mukaddesatına tecavüz ediyor» cümleleriyle biten davacı vekilinin sözleri bir taraflı olarak nakledilmiştir. Bu sözler mesnetsiz ve yakışmayan iddialardır.

Müdafaanın bu kısmı şudur:

«Mahkemenin, Beyoğlu dördüncü noterliğinden getirttiği resmî kayıt, iddia olunan gazetenin devir muamelesinin hakiki bir devir olmayıp doktor Mükerrem Sarol'un gazete ile alâkasını kesmeksizin mecmuanın yazısında adı gecenler arasında bir ortaklık tesisinden ve şekli bir devirden ibaret olduğunu meydana çıkarmıştır. Hakikati araştırmak ne güzel şeydir...

Bozmadan sonra yapılan tetkikat sayesinde Türk adaletine yakışan bir netice istihsaliyle bir masumiyetin mahkûmiyeti önlenmiştir. Bir masumiyetin mahkûmiyeti önlenmiştir demek insanlık kaidelerinin zaferi demektir.

Muhterem hâkimler! Dâva konusu yazıların, aslında demokratik memleketlerin teamüllerinden mülhem olarak inanılan bir hürriyetin hududu içinde bir fikrin sonuna kadar müdafaasını yapmaktan gayri hedefi olmadığını meydana çıkaran tetkiklerinizle tamir edilmez neticeleri bertaraf ediyorsunuz. Böyle bir sonucun adalet ihtiyacında olanlara telkin edeceği şey, şartlar ne olursa olsun, hüküm vermek hakkını kullanmağa davet edilen Türk hâkiminin adaleti ile övünmekdir.

Muhterem Reis Beyefendi! Cağımızın kitap halinde yayınlanan meşhur dâvaları vardır. Bunlardan biri de İkinci Dünya Harbinde Alman işgaline uğradıktan sonra Fransa'daki hükümetin başına geçen eski Fransız Başvekillerinden Pierre Laval'ın yüksek divan huzurundaki muhakemesidir. Laval, Fransız anayasasını ayaklar altına almakla, Fransanın dahili emniyetine suikastla ve düşmanla da işbirliği yapmakla itham olunmuştur. Fransa işgalden yeni kurtulmuştur. Muhakeme ağır şartlar altında cereyan etmektedir. Bir tarafta bütün Fransa; öte tarafta, maznunun yanında, Paris barosunun maruf üç avukatı. Bunlar Laval'in dâvasında ve şahsında adalete hizmet vazifesinde faydalı olmak için Fransız ceza hukukunun prensiplerini celâdetle müdafaa ederlerken muhakemenin bir safhasında yüksek divanın reisi avukatlara cevap veriyor:

— Benim temsil ettiğim adalet emirle nizamlanmaz!

Yüksek divanın müddeiumumisi de avukatlara şunu söylüyor:

— Benim yaşım her hangi Bakandan emir alacak tekaütlük yaşı değildir. Ben burada kendi arzumla oturuyorum!

Bu dâvanın ise böyle bir mahiyeti yoktur. Yalnız bu dâva bir taraftan iptilâ ile takip edilen bir şeref ve haysivet iddiası, bir taraftan da fikir hürriyetinin bir davasıdır. Bu bakımdan, vereceğiniz hüküm, Türk adaletinin bir taraflı nizamlanmayan bir adalet olduğunu gösterecek ve şahsi şeref ve haysiyetlerin de hürriyet ve tarafsız adalet rejiminin kolları üstünde yükselebileceğini anlatacaktır.

Hâkim hürriyetlerimizin efendisidir; tevkif edebilir, mahkûm edebilir, her şeye el koyabilir. Bundan dolayı vereceği pek az hesap olduğu için hükmetmek hakkını kullanırken skrüpül denilen vicdan huzuruna hâkimin de ihtiyacı vardır. Hakların garantisi hâkimin huzura muhtaç olan vicdanındadır. Vicdan huzuru içinde verilecek hükümlerle Adalet muzaffer olsun da, isterse dünya yıkılsın!

Mesleki vicdanımızın itminanı içinde ve Türk hâkiminin adaleti ile övünerek müvekkilimizin beraatini isteyen müdafaamızı ve umumi müsbet fikirleri kötüye yormak mergup usuller değildir. Bu cevabın Basın kanunu gereğince ilk çıkacak sayınızın aynı sütununda yayınlanmasını rica eylerim.

Faik Ahmet BARUTÇU

yoktur. O halde, ortada hakaret nerede? Eğer hakaret aranıyorsa, yukarıdaki a • çıklamanın yanıldığının hemen ertesi günkü Türk Sesine bakmak kâfidir. O Türk Sesi, gazetenin niçin devredildiğinin ibret verici delilidir. O gün, gazetenin birinci sayfasında, hem de tepede, üç sütunluk başlıklarla bana hücum ediyordu. Yazının sadece ismini söyliyeyim, mahiyetini anlarsınız. Millî Damat. Burun, bir insanın en hususi kalması gereken tarafına sokuluyordu. Gönül çok isterdi ki müddeiumumi ve muavinleri, cuma sabahları bir odaya kapanarak sadece Akis okumasınlar, biraz da başka gazeteleri! karıştırsınlar. O yanda küfürler demokratik küfür değildi, uluorta küfürdü. O yazıda hakaret usullerimde yeni bir keşif yapılmıyordu, bildiğimiz külhanbey ağzı kullanalıyordu. O yazıda ima yoktu, açıkça iftira ve isnat vardı. 17 Kasım tarihli bir Türk Sesi gazetesi buldurunuz ve o yazıyı okuyunuz. Türk Sesi gazetesi, işte bunun için kâğıt üzerinde devredilmişti.

Eğer ortada bu anlaşma mevcut bulunmasaydı da biz. Dr. Mükerrem Sarol Türk Sesi gazetesi üzerindeki haklarından tamamile vaz geçtiği halde dediğiniz gibi «muvazaa iddiasına kalksaydik» hakikaten suç işlerdik. Ama bu anlaşma mevcuttur. Bir suç olmayan muvazaa mevcut olunca da bizim yaptığımız vazifeden ibaret kalmaktadır. Bundan dolayı bizi kim kabahatli görebilir? Düşününüz, Türk Sesi gazetesi bile Dr. Sarol gazeteyi devrettikten sonra hâlâ muvazaa iddiasında bulunmamızı kabahat savmaktadır. Dr. Sarol gazeteyi devrettikten sonra hâlâ muvazaa iddiasında bulunmamızı kabahat savmaktadır. Dr. Sarol gazeteyi devretmediğine göre ortada kabahat kalır mı? Bir dâvanın sonuna kadar müdafaası hakaret kasdına atfedilebilir mi? Eğer Dr. Mükerrem Sarol'un Türk Sesini Atıf Sakar'a hakikaten devrettiğine bir an inansaydık, hatta devretmediğinden emin bulunmasaydık bir tek satır yazmazdık.

Niçin hakaret edelim

Dr. Mükerrem Sarol'a, durup dururken niçin hakaret «delim? Niçin muvazaa isnadı suretiyle şöhretine zarar verelim? İcraatından memnun olmadığımız tek bakan Dr. Mükerrem Sarol değildir. Akis mecmuası bugünkü başbakan yardımcısını da tenkit etmiştir. Adalet bakanına da şiddetle hücum etmiştir. Milli Eğitim Bakanının da aleyhinde neşriyat yapmıştır. Ama hiç birine «esasa istinat etmeksizin» muvazaa isnadına kalkışmatmıştır. Zira Bevoğlu Dördüncü Noterliğinin 20744/867 sa-----a kayıtlı mukavelenamenin altında Köprülü, Çicekdağ veva Yardımcının değil Dr. Sarol'un imzası vardır. Basın işlerini tedvire memur bir devlet bakanının gazete sahibi olmaması gerektiğine hâlâ ve her zamandan çok inanıvoruz. Bunu ifadeden bizi menedecek bir kuvvetin bulunamıyacağına kaniiz.

Reis beyfendi, size her şeyi olduğu gibi anlatmış bulunuyorum. Bundan sonra karar vermek sizin hakkınızdır. «Kâğıt üzerinde devir» yazısı bir fikrin müdafaasının son kısmından başka şey değildir ve Dr. Mükerrem Sarola hakaret akıldan dahi geçmemiştir. Ben sabık devlet bakanını müddeti ömrümde âzami beş defa görmüş, kendisile âzami üç defa iki kelime konuşmuşumdur. Yazılanların her satın düpedüz ve çırılçıplak hakikattir. Eğer bir insana hakikaten hakaret edilmek istenilirse çok daha tesirli, çok daha akıllıca ve çok daha tehlikesiz yolların bulunabileceğini tahmin zor değildir. Muvazaa isnadı... Böyle bir isnadın sadece hakaret kasdıyla yapılabileceğine nasıl inanılabilir?

Sözlerimin sonuna geldim. Bunları belki kâinat kadar eski bir fikirle bitirmek isterim: İnsanlar şerefleriyle yaşarlar. Şerefle yaşamak ise vicdanın emrettiğini yapmak ve ondan başka bir şey, yapmamaktır. Eğer hasta karımızı, okuyan çocuğumuzu, bakmak mecburiyetinde olduğumuz ihtiyar anamızı kısaca eskilerin tabiriyle viran olası hanedeki evlâdı ayali düşünerek vicdanlımızın sesini boğarsak kendimizi sıfatlandırmak için insandan başka bir kelime aramamız icap eder. Herkes vazifesini yapmamak için kendisine göre sebepler bulabilir. Eğer hepimiz onlara kapılsak dünya yaşanılır halinden çıkardı. Akis mecmuasının sahibi iki aylık nişanlıyken mahkemeye verildi. Akis mecmuasının sahibi iki aylık evliyken hapse mahkûm edildi. Akis mecmuasının sahibini yolundan döndürmek için "yapılmadık şey, denenmedik oyun bırakılmadı. Ama mecmuanın birinci sayısını ve son sayısını okuyanlar çizilmiş olan yoldan kıl kadar inhiraf göremezler.

Size her şevi, olduğu gibi anlattım. Bütün hakikatler şimdi ortaya çıkmış bulunuyor. Karar sizindir reis beyefendi. Beni gene de mahkum edebilirsiniz, bana lâyık göreceğiniz cezayı tecil de etmeyebilirsiniz, benim hapsedilmeme hükmedebilirsiniz. Zerre kadar üzülmem. Vicdanımda en ufak bir azap yoktur. Ben vazifemi yaptım, inandığım dâvavı müdafaa ettim. Nerede olursa olsun, huzur içinde uyuyabilirim.

Darısı cümlenin başına, muhterem hâkimlerim.

Teşekkür

Pazartesi günündenberi gerek bizzat gelerek, gerekse mektup, telefon ve telgrafla yurdun dört köşesinden iyi dileklerini bildiren bütün okuyucu ve dostlarımıza en candan teşekkürlerimizi arzederiz. Akis, çizdiği yolda azimle yürümekte devam edecektir. M. T.

Karara kalıyor

Metin Toker'in konuşmasından sonra müdahil vekillinin tekrar ayağa kalktığı görülmüştür. Burhan Apaydın son sözden sonra konuşulmaması gerektiği halde bir takım mütalâalar beyan etmiştir. Bunun üzerine Reis Metin Toker'e yeniden bir söyleyeceği olup olmadığını sormak zorunda kalmıştır. O zaman Metin Toker şu cevabı vermiştir:

«— Son söz suçlunundur. Müdahil vekili suçlu oldukları kanaatinde bulunmalı ki bu son sözü illa kendisinin söyleme sini istemektedir. Söyledi. Benim ilâve edecek bir şeyim yoktur...»

Hiddetten kıpkırmızı kesilerek ayağa fırlayan Burhan Apaydın'ın yeni «son sözler» i dinleyicilerin gülmeleri arasında kaybolurken' reis celseye beş dakika ara vermiş, beş dakikanın sonunda kararın pazartesi günü tefhim edileceğini bildirmiştir.

Karar bu haftanın sonunda pazartesi günü tefhim olunmuştur.

Karar

Bu kararda dâvanın kısa bir tarihçesi yapıldıktan ve duruşmaların ilk safhasında verilen hükümle Temyizin bu hükmü kaldıran kararı incelendikten sonra ikinci safhada dâva konusu olarak kalan «Kâğıt üzerinde devir» başlıklı yazı ele alınmaktadır. Metin Toker'in bu yazıyla hiç bir delile müstenit olmaksızın Dr. Mükerrem Sarola muvazaa isnat ettiği ve onun şöhret ve itibarına halel getirdiği kanaatinin dâvanın ilk safhasında mahkemede belirdiği, fakat ikinci safhada sanığın talebi üzerine Beyoğlu - Dördüncü Noterliğinden getirtilen mukavelename münderecatından ortada bir isnadın bulunmadığının anlaşıldığı bildirilmektedir. Mahkeme mukavelename ile isnadın ispatı yoluna gidilmediği, fakat sadece bir isnadının bulunup bulunmadığının tahkik olunduğunu ilâve etmekte ve bundan sonra isnat tâbiri üzerinde durmaktadır. Bir iddianın isnat olması için hilafı hakikat bulunması gerektiği hususunda Türk Ceza Kanunundaki alâkalı maddeler de incelenmekte ve bu arada dâvanın ilk safhasında verilen ehlivukuf raporu bahis mevzuu edilmektedir.

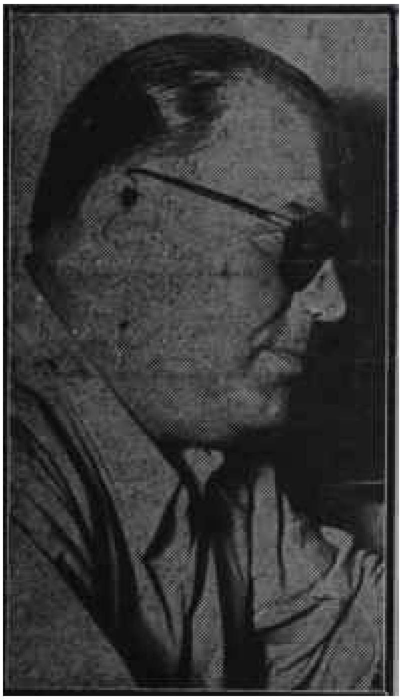
Kararda bundan sonra, gene duruşmanın ilk safhasında müdahil Dr. Mükerrem Sarol'un avukatının «Devlet Bakanı gibi âmme vazifesi almış bir şahsın hakikati dolambaçlı yollardan gizlediği ve muvazaa vaptığı yolunda bir isnadın Bakanın şeref ve haysiyetini kıracağı» volundaki sözleri ve dâvanın son celsesinde muvazaayı «bir hakikatin üçüncü şahıslardan gizlenmesi» şeklindeki tarifi ele alınmaktadır.

Getirtilen mukavelename ve ibraz edilen deliller karşısında müdahil vekilinin taleplerinin de yerinde görülmediğini belirtmiştir. Kararda' ayrıca yapılan neşriyatın' gazetecilik vazifesi meyanında bulunduğuna dair ehlivukuf tarafından verilen raporda varılan kanaate, bir isnadın mevcut olmaması karşısında iştirak edilmektedir.

Mahkeme bundan sonra, bütün bu sebeplerden dolayı sanık Metin Toker'in beraatına karar verildiğini bildirmiştir.

B A S I N

Gazeteciler

Cemal Sağlam

Mesleğin ve idealin fedaisi

Cemal Sağlam Öldü

Geçen haftanın sonunda Perşembe günü saat tam 15.30 da Ankara'da Toplu Basın Mahkemesinin mübaşiri «Cemal Sağlammm!» diye bağırdı. Koridor oldukça kalabalıktı. Mahkemenin küçük salonunun kapısı da hemen aynı anda açıldığından duruşmaları takip etmek isteyen dinleyiciler içeriye hücum etmişlerdi. Mübaşirin sesi tekrar yükseldi:

«— Cemal Sağlam!.. Avukat Sahir Kurutluoğlu!...»

O gün Halkçı gazetesi dâvalarından birine devan olunacaktı. Gazete, özdiemar Evlivazade'nin meşhur duruşmasında Evliyazade tarafından İç İşleri Bakanı Ethem Menderes ve Emniyeti Umumiye Müdürü Kemal Aygün aleyhinde söylendiği bildirilen, fakat zapta geçmeyen bazı sözleri neşrettiğinden dolayı mahkemeye verilmişti. Neşredilen yazılarla Ethem Menderes'e ve Kemal Aygün'e hakaret olunduğu ileri sürülüyordu. Havadisi İbrahim Cüceoğlu yazmıştı. Cemal Sağlam yazı işleri müdürü sıfatiyle muhakeme olunuyordu.

Mübaşirin «Cemal Sağlam!» diye bağırmasından iki dakika sonra avukat Sahir Kurutluoğlu, gözleri yaşlarla dolu olarak, mahkeme heyetine müvekkilinin bir bucak saat evvel vefat etniğini bildirdi Salonu derin bir heyecan vs elem kaplamıştı. Reis için yapacak bir tek şey kalıyordu: Cemal Sağlam'ın ölüp ölmediğinin tahkikime karar vermek. O satırlar zapta geçirilirken Sahir Kurutluoğlu kendini daha fazla tutamadı. Koca adam, mahkeme huzurunda hüngür hüngür ağlıyordu. Cemal Sağlam ölmüştü... Ağlamamaya imkân mı vardı?

Yıldızlar ve temeller

Her gazetede iki çeşit insan vardır. Bunlardan biri yıldızlardır. Muharrirler, imzalarıyla yazı yazarlar, ilimleri bilinir, tanınırlar, resimleri neşredilir, her yerde onlara rastlanır, bütün seyahatlere iştirak ederler, toplantılara onlar katılırlar. Pek çok okuyucu, gazetesini yıldızlar için alır.

Ama gazetenin bir de temel taşları vardır. Adlarını kimse duymamıştır, resimleri hiç bir yerde çıkmaz, oraya buraya davet edilmeleri pek enderdir, zaten davetlere de gidemezler, çalışma saatleri onları âdeta bütün medeni âlemden çekip alır. Bunlar yazı işleri müdürleridir. Gazeteyi onlar çıkarır, beğendiğimiz veya beğenmediğimiz havasını onlar verirler. Hangi yazının gireceğini, nasil gireceğini, nereye konacağını, hangi başlıklarla gösterileceğini onlar tayin e* derler. Gazeteye bir yıldız muharrirden daha çok, hiç olmazsa onun kadar lüzumla bulunduklarına zerrece şüphe yoktur. Çok kere gazetelerin hüviyetleri yıldız muharrirleri değil, yazı işleri müdürleri değiştiği zaman değişir.

Bunların adını kimse bilmez dedik. Daha doğrusu bilmezdi. Fakat basın dâvalarının adedinin bu kadar çoğaldığı bir devirde onların da isimleri, resimleri gazeteye geçmeye başlamışta. Zira bu temel taşları gazetenin kanunî mesuliyetini de omuzlarında taşımaktadırlar. Kimin yazısında olursa olsun bir suç görüldüğünde kanun, yazının muharririyle beraber . yazı işleri müdürünün de yakasına yapışmaktadır. Gazetede herkes kendi yazısından mesuldür; bir kişi hariç: yan işleri müdürü. O, herkesin yazısından mesuldür.

Erişilmez bir rekor

Ulus gazetesinin bu temel taşı Cemal Sağlamdı. Gazeteciliğe bundan tam 21 yıl evvel İstanbul'da, Tan ve Cumhuriyet gazetelerinde başlamış, 1998 de Ankara'ya gelmişti. O tarihten beri Cemal Sağlam Ulus gazetesinden • veya Ulus'un ruhunu taşıdığını sandığı gazetelerden - asla ayrılmamış, üstelik Cumhuriyet Halk Partisine katılmış, onun faal saflarında vazife almıştır. 1907 yılında İstanbul'da doğmuş, Galatasaray lisesini bitirmişti. Babası Ankara Etnografya Müzesi Müdürlüğünden emekliye ayrılmış olan Osman. Ferit Sağlamdır. Ailesinden gelen tarih merakıyla İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin Tarih Enstitüsüne devam etmiş, aynı yılkıda muhtelif mekteplerde hocalık etmiştir. Hocalıktan gazeteciliğe geçmesi bir an meselesi olmuş, ama gazetecilikten bir yere kıpırdayanmamıştır.

Bir muhalif gazetenin yazı işleri müdürü olmak Cemal Sağlam'a erişilmesi pek güç bazı rekorlar kazandırmıştır. Bunların biri, hakkında açılan dâvaların adedidir. Cemal Sağlam şu son birkaç sene içinde altmış defa, altmış dâva vesilesiyle haktim huzuruna çıkmış, bu dâvalarından birinde 65 ay hapse mahkûm edilmişti. 65 ay... Bu, beş buçuk sene demektir. Ama sinirlerine mağlup olmamış, safını değiştirmemiş, vazifesini bırakıp kaçmamışlar. Öldüğü gün, kapanmış olan gazetesini, verilen açılana kararı üzerine yeniden çıkarmaya hazırlanıyordu.

Ani gelen ecel

Hakikaten ecel onu bir an içinde vurmuş, bir an içinde yıkmıştı. Cuma günü Ulus çıkacaktı. Cemal Sağlam bir kaç günden beri hummalı bir faaliyet içindeydi. İmkânları mahdut, fakat tirajı yüksek bir gazeteyi hazırlamak, idare etmek ne demektir pek az kimse bilir. Üstelik Cemal Sağlam o gazetenin her şeyiydi: Yazı işleri müdürü, umumi neşriyat müdürü, idare müdürü, muhasebe müdürü... Talihi yanında genç ve çalışkan yardımcılarının bulunmasından ibaretti. Onları yetiştirmek için elinden geleni yapıyor, böylece omuzlarında bulunan zaten ağır yüke bir yenisi, hocalık vazifesi ekleniyordu Tıpkı bundan yirmi beş yıl evvel, İstanbul Üniversitesinde olduğu gibi Ulus gazetesinde de

Arjan

Her rejim değişikliği aynı zamanda bir ruh değişikliği demektir. İnsanlar mevcut siyasi müessese ve nizamları yeniden gözden geçirmek, yeni bir ruble bir kete daha tanzim etmek avlusunu duymasalardı yeryüzünde Ur rejim değişikliğinden bahsedilemezdi. Her yeni rejim, bir bakıma, yeni bir dünya görüşüdür. Durum böyle iken, bir diğerinin ardından kurulan şeni bir rejim eski nizam ve müesseseleri değiştirmez, eski ruh ve özellikleri muhafazaya çalışırsa gayesini inkâr etmiş olur.

Re garip bir tecellidir ki bu «gaye münkirleri» ne, diğer rejim değişikliklerine girişenlerden ziyade, diktatörlükten demokrasiye geçenler arasında tesadüf ediliyor. Şimdiye kadar İmparatorluğunu ilân etmek gayesiyle basa geçerek Cumhuriyet kuran, diktatörlük tesisini düşünerek idareyi eline alıp demokrasi getiren devlet adamı görülmemiştir. Ancak, demokrasi kurmak emeliyle başa geçip de diktatörlüğünü tesis eden devlet adamları sayılamayacak kadar çoktur.

Bunun sebeplerini izah bizim konumuz dışındadır. Ancak şu kadarına temas edelim ki, bu, herşeyden önce, bir siyasi olgunluk ve terbiye meselesidir. Bu olgunluk ve terbiyeyi kimlerin gösterip, kimlerin gösteremiyeceği hakkında bir kaide koymak imkânsız denecek kadar güçtür. Genel olarak, sahsi emellere değil, millete hizmet aşkıyla başa geçenlerin, diğerlerine nisbetle daha fazla yeni bir ruh ve nizam getir-

Cemal Sağlamın adı «Cemal ağabey» di. Herkese karşı müşfik olması, herkese karşı yardıma hazır bulunması ona bu ismi kazandırmıştı.

Öldüğü gün de erken saatte gazeteye gelmiş, masasının başında, masasının dışında, idarehanede, matbaada çalışmıştı. Hattâ fotoğrafçı ile «sen beni öldüreceklin, Hüseyin» diye şakalaşmış, Hüseyin Ezer de «Dur Cemal Ağabey,, senin bari bir resmini alayım» demişti. Meğer o resim, 'koca Cemal Sağlamın son resmiymiş. Saat tam 1350 de gazetenin tevzi dairesinde ani bir krizle kendini kaybetmiş, derhal otomobille hastahaneye kaldırılmışsa da doktorların dahi müdahalesine fırsat kalmaksızın hastahanenin ka pısında, sedye içinde hayata gözlerini kapamıştı.

Daha pek uzun müddet, Ulus gazetesinin bulunduğu binanın kapısından girenler zemin katında gazetenin işgal ettiği dairenin önünden geçerken onun canlı, sevimli, gözleri daima gülümseyen . yüzünün belirmesini - tahakkuku imkânsız bir hayal olarak - bekleyecekler, sonra merdivenlerden kalplerinde acı bir burukluk olduğu halde çıkacaklardır. Böyle ani bir ölüm, belki ölen için iyi ama... Geride kalanlar bu ölüme kendilerini bir türlü alıştıramıyorlar, inandıramıyorlar...

Gazeteler

Mesleğin icabı

Ankara'da çıkan Zafer gazetesinin okuyucuları «uzun aylardan beri ihtimal ki alâkayla takip ettikleri bir hâdisenin neticesini gününde öğrenemediler. Sabık Devlet Bakanı, Dr. Mükerrem Sarol'un muvafakatiyle AKİS mecmuasının sahip ve başyazarı Metin Toker aleyhinde bir dâva açılmıştı. Ankara Toplu Basın Mahkemesi Metin Toker'i 9 ay 10 gün hapse mahkûm etmişti. Temyiz bu hükmü ortadan kaldırmıştı. Hatta gazete Temyizin 8 ay 10 günlük bir mahkûmiyeti tasdik ettiğini bile bildirmiş, okuyucularına bir kaziyei muhkemenin mevcudiyetini haber vermiş, Metin Toker'in mutlaka hapsedileceği kanaatini uyandırmıştı. Duruşmalarda müdahil vekilinin bütün konuşmaları etrafıyla nakledilmiş, bütün iddialar tekrarlanmıştı. Ama bu haftanın başında salı günü, Zafer gazetesinde AKİS - Sarol dâvası hakkında tek kelime yoktu. Halbuki bir gün evvel karar tefhim olunmuş ve Metin Toker beraat etmişti. Okuyucularına dâvayı aylarca anlattıktan sonra gazetenin, bu davanın neticesini iki satırla olsa dahi bildirmemesi tuhaf değil miydi? Ya, okuyucular merak ederlerse?

Anlaşılıyordu ki Zafer gazetesi Metin Toker'kı beraat etmesine üzülmüştü. Yahut; bu havadisi nasıl verebileceğini kestirememişti. Üstelik mahcup da oluyordu, zira 8 aylık bir mahkûmiyeti tasdik edilmiş gibi göstermeye çalışmıştı. Ama bütün bunlara rağmen Zafer'in «gazetecilik vazifesi» ni yapması ve havadisi bildirmesi lâzımdı. Zira gazetelerin, onları çıkaranların malı oldukları devir çoktan geçmiştir. Her gazetenin, kendi okuyucusuna karşı bir vazifesi vardır. İstediği tarafı tutabilir, istediği tezi savunabilir, hatta temennisini olduğu gibi ortaya koyabilir. Ancak hâdise, kendi arzusuna aykırı da olsa onu bildirmesi başta gelen vazifesidir.

Ama Zafer gazetesi iptilâyla takip ettiği bit dâvanın neticesini okuyucularından, sakladı da okuyucuları bunu duymadılar mı? Elbette ki duydular. Duydular ve gazetelerinin bazı havadisleri «atladığını» farkettiler. Bu, Zafer gazetesi için mi bir kazançtır, yoksa Metin Toker için bir kayıp mı?

tin'de İspât Hâkkı

dikleri, iktidara geçtikten sonra bir takım küçük ve günlük hesaplar peşinde koşanların ise başlangıçtaki gayelerine ihanet etmekten kaçınmadıkları söylenebilir. Gene genel olacak söylenebilir ki birincilerin nasibi şeref ve şan iken, ikincilerin sonu da hüsrandır.

İşte asırların verdiği bu tecrübeleri göz önünde bulunduran bütün dünya efkârı, Arjantin'de kurulan yeni rejimin tutacağı hareket tarzını büyük bir merakla bekliyordu. Acaba yeni Arjantin idarecileri şahsi ve küçük emel' lerini bir yana bırakarak memleketlerine demokrasiyi getirmeyi başarabilecek miydiler? Yoksa kendilerinden önce de pek çoklarının yaptıkları gibi ufak menfaatlerini vatan hizmetinin üstünde mi tutacaklardı? Son haftalar içinde Arjantin'den gelen haberler, bu bakımdan, dünya efkârını sevindirmiştir. Zira banlar gösteriyor ki Peron'u kapı dışarı eden yeni Arjantin idarecileri gerçek demokrasiye doğru ciddi adımlar atıyorlar. Eski nizam ve müesseseler kaldırılıyor, yeniden kurulanlar ise teminata bağlanıyor. Peron devrinde zedelenen üniversite muhtariyeti iade ediliyor, Peron tarafından lâğvedilen şehir meclislerinin yeniden ihyasına çalışılıyor, muhalefet yaptığı için Peron'nn emriyle sahibinin elinden alınan meşhur «La Prensa» gazetesi sahibine geri veriliyor. Bütün bunlar demokrasi idealine bağlı olanlar için hakikaten sevinç verici olaylardır. Ancak geçen hafta içinde alman yeni bir haber bütün dünyayı daha büyük, daha gerçek bir sevince düşürmüştür.

Geçen hafta içinde alınan bu yeni habere göre, General Lonardi başkanlığındaki yeni hükümet Peron devrinde çıkarılan meşhur «Büyüklere saygısızlık» kanununu da iptal etmiştir. Bu kanon küçük menfaatler peşinde koştuğu bulunan garsoniyerlerinden, keşfedilen hazinesinden sonra bir kere daha anlaşılan Peron'un minareyi çalmadan önce hazırladığı kılıftı. Diktatörlük rejiminde başta bulunanların çıkarma yapılan ve halk tarafından bilinmesi istenilmeyen ban hareketler vardır. Bir diktatör, bu hakikatler bilinmedikçe, kendini kuvvetli hisseder. Bundan başka bir diktatörün tenkide de tahammülü yoktur. Kendi yaptığı her şeyin doğru, kendi söylediği her sözün bir hikmet olduğunu zanneder. Şu halde Peron da, her diktatör gibi, bazı hakikatleri gizlemek ve tenkitleri bertaraf etmek zorunu hissetmiştir. İşte bu kanun, «Büyüklere hürmetsizlik, kanunu böyle yapışık doğan ikiz bir gayenin sonucudur.

Kanuna göre, Peron ve yardımcıları aleyhinde ithamlarda bulunup tenkit yapanlar sözlerini isbat etmek fırsatını bulmaksızın takibata maruz kalıyor, yansılanabiliyorlardı. Kanun mahkeme huzuruna çıkarılmış bir gazetecinin iddialarını isbat ermesine izin vermiyordu. Peron gibi bir diktatörün elinde böyle bir silâh olunca da neticeyi kestirmek hiç de güç değildi. Tabii ki ileri sürülen her fikir rejimi hedef tutan bir ihanet, hükümete yöneltilmiş her tenkit Başkan ve yardımcılarının şahsına yapıylmış bir hakaret sayılacaktı. Aslında öyle olmasına lüzum bile yoktu. Başkanın öyle olmasını istemesi kâfi idi.

Ama çıkarılan bu kanun intan haklarını tahdit ediyormuş, ama çıkarılan bu kanun basının görevini yapmasını zorlaştırırmış, ama çıkarılan bu kanun «idari namuskârlığın esaslı bir garantisi ni ortadan?' kaldırmış... Bunlar Peron'un umurunda bile olmayan düşüncelerdi. Onun ve etrafındakilerinin çıkarı bunu gerektiriyorsa, basın müessesesi bu güruhun küçük düşüncelerine set çekiyorsa Peron, isbat hakkı denilen hakkı bir kalemde silip atacak cinsten bir adamdı.

Hür insana, hür fikre, hür basına büyük önem verdiği zannedilen yeni rejim, nihayet, Arjantin hasmının ba-ında Demoklesin kılıcı gibi asılı duran «Büyüklere saygısızlık» kanununa ilga etmiş bulunuyor. Bandan böyle Arjantin gazeteleri doğru olduğunu bildikleri şeyleri hiç bir korkunun baskısı altında kalmadan yazabilecekler, yazdıklarının doğruluğunu mahkemeler önünde isbat edebilecektirler. Bu ise tenkit ve düşünüş hürriyetinin iadesi demektir.

İhtilâlden sonra Arjantinli dostlarımızın doğru yolda ilerlediğine artık hiçbir şüphe kalmamıştır. Diktatörlükten demokrasiye yeni geçen bu memleket idarecilerinin, ilerde bir güçlükle karşılaşmamak için, bu tecrübeyi kendilerinden evvel yapmış olan ban devletlerin hareket tarzından ibret almak suretiyle faaliyette bulunmaları her bakımdan tavsiyeye şayandır.

Suriye ordusu
Mısır yaşadı

Orta Doğu

Şam paktı

Geçen Perşembe günü Suriye Cumhurbaşkanlık sarayında bir andlaşma imzalandı. Bu andlaşma Suriye ile Mısır arasında yapılıyor ve vesika Suriye adına Savunma Bakanı Reşit Barmada, Mısır adına da Şam Büyükelçisi General Mahmud Riyad tarafından parafe ediliyordu.

Anlaşmanın gayesi, ihtiva ettiği hükümlere bakılırsa, gayet sarihti: İki devletin güvenliğini emniyet altına almak ve karşılıklı yardımlaşmayı temin- etmek. Bu gayeye varmak için de iki devletin askerî kuvvetleri bir konutta altında birleştirilecek ve askeri masraflar belli nisbetlerde paylaşılacaktı.

Eğer son günlerde demirperde gerisi devletlerinden silâh satın almaları ve iktisadi yardım kabul ermeleri bahis konusu olmasaydı iki Arap devleti arasındaki bu paktı ötedenberi mevcut İsrail tehlikesine karşı bir birleşme olarak kabul etmek kolaydı. Fakat komünist tahrikiyle Orta - Doğu'da başlayan silâhlanma yarışından sonra bu gelişmeleri daha büyük bir. dikkatle takip etmek gerekmektedir. Son gelişmeler Arap siyasetinde yeni bir safhanın açıldığını gösteriyor.

Diğer yandan bu paktın İran'ın Bağdat paktına iltihakının hemen ertesinde yapıldığını da gözden kaçırmamak gerektir. . Arap idarecileri bu hareketleriyle Suriye ve Mısır'ın halâ Orta Doğu müşterek savunmasına iştirak etmek niyetinde olmadıklarım göstermişlerdir. Öyle anlaşılıyor ki Mısır bundan sonra da Orta Doğu liderliği peşinde koşmaya devam edecek ve bunun için birtakım gizli ve karanlık kombinezonlara girmekten çekinmeyecektir.

Cenevre konferansının yapılmakta olduğu şu günlerde Orta Doğu bir kere daha ön plâna geçmiştir.

Fransa

Atlatılan buhran

Fransız Meclis Başkanıo gün toplantıya Pierre Sohneiter başkanlık ediyordu - oyların tasnifi sona erdikten sonra «Şimdi neticeyi bildiriyorum» dediği zaman ortalığı derin bir sessizlik kapladı. Yapılan tasnife göre Edgar Faure kabinesi, Cezayir meselesi dolasıyla istediği itimadı, 254'e karşı 308 reyle kazanmıştı'.

Faure'un bu başarısı gerçekten önemliydi. Meclis o gün en hararetli celselerinden birini akdetmiş, milletvekilleri en heyecanlı konuşmalarını yapmışlarda Meclisin bir kısmı Kabinenin Cezayir siyasetini tasvib ediyor, diğer bir kısmı ise bu siyaseti beğenmiyordu. Cezayir meselesinin görüşülmesi sırasında beş ayrı gündem teklif edilmiş, her bir parti kendi teklif ettiği gündemden başkasını kabule yanaşmıyacağını bildirmişti. Faure'u desteklemeyenlerin başında Sosyalist'ler, onların hemen gerisinde de De Gaulle'ciler geliyordu. Bu Partilerin Cezayir meselesinde teklif ettikleri gündem, Faure'un bu konuda düşündüklerinden oldukça farklıydı. Hükümetin görüşüne yaklaşan tek gündem teklifi Radikallerin teklifiydi. Bütün bunları telif etmek imkânsız görünüyordu. Başbakanın bu tekliflerden birini kabul etmek ve o teklif üzerinden güven oyu istemekten başka alternatifi olamazdı.

Nitekim Faure da bu yolu seçmiştir. Geçen Salı günü toplanan Fransız Meclisi de, partiler içinde vuku bulan bazı parçalanmalar pahasına, Radikaller'in teklifi üzerinden Faure'a güven oyu vermiş bulunuyor. Milli Meclis, güvenini bildirirken, ıhiç şüphe yok ki, şu sırada bir kabine buhranı istemediğini belirtmiş oluyordu.

Güven'in sebepleri

Fransız 'Meclisi gerek Güney Afrika meseleleri, gerek iç buhranlarla çok yıpranmış olan Faure Hükümetini değiştirmeyi çok arzu ederdi. Fakat bunun için zaman ve zemini müsait görmemiştir. Meclis, geçen Salı Faure'a itimadını beyan ederken herşeyden önce o Pazar yapılacak Sarre referandumunu düşünüyordu. İkinci Cihan harbinden sonra Almanya'dan ayrılan ve şimdi de «Avrupalılaştırılmak» istenen Sarre, bu referandum ile kendisine verilmek istenen statüyü beğenip beğenmediğini bildirecek ti. Sarre'lıların bu statüyü kabul etmelerini en ziyade arzu edenler hiç şüphesiz Fransızlardı. Referandum'un hemen arifesinde patlak verecek bir kabine buhranı Fransız taraftarı Sarre'lılann zaten zayıf olan durumunu daha da zayıflatmaktan ve Almanya hesabına çalışmış olmaktan başka bir işe yaramayacaktı. İşte bütün bu mülâhazalarla Cumhuriyetçi Halk Hareketi Topluluğu, başlarında Bidault olduğu halde Faure'u desteklemiş, Mendes - France ve arkadaşları da Faure'a yeni bir şans vermeyi kabul etmişlerdi. Gene aynı mülâhazalar Faure*-a bir kasım mutedillerin de güven oyunu kazandırmıştı.

Faure'u hezimetten kurtaran sadece Sarre meselesi olmamıştır. Geçen haftalar içinde Fransız Dışişleri Bakanı Pinay'in Cezayir meselesinin Birleşmiş Milletler Genel 'Kurul gündemine alınması üzerine takip ettiği kararlı hareket tarzı da, güven oyu veren milletvekillerini, bu yolda oy kullanmaya sevkeden amiller arasında bulunuyordu. Pinay'in ,bu hareket tarzının kabineyi bir kere de Fas meselesi görüşülürken kurtardığı hatırlardadır. Demek ki Pinay'in de kazanılan bu güvende en az Faure kadar payı vardır.

Güiven'den sonra

Kabinesini meydana getiren koalisyonun parçalanmasından sonra da turunabilen ve her halde yeni bir koalisyon teşkil etmeyi de aklından geçirmekte olan Pinay'i, önümüzdeki günlerde, önemli zorluklar beklemektedir. Bu zorlukların başında hâlâ Kuzey Afrika meseleleri geliyor. Meclis'in Cezayir meselesinde Kabine'ye güvenini bildirmesine rağmen durum değişmiş veya Cezayir meseleri bir hal tarzına bağlanmış değildir. Kabine'nin şimdi bu meseleyi önemle ele alman ve bir bal tarzına bağlamak için çalışmalara başlaması gerekmektedir.

Cenevre Konferansı Başlarken

Şu satırlar yazıldığı sıralarda ikinci Cenevre konferansı toplantıları başlamış bulunuyor. Böylece, üç aylık bir fasıladan sonra, bütün dünyanın dikkat nazarları Ur kere daha Cenevre üzerine çevrilmiştir.

Cenevre Konferanslarının İkinci Cihan Savaşı sonrası dünyasının en önemli hâdiselerinin başında yer aldığı inkâr edilemez. Gerçekten, geçen sefer yapılan toplantı, Dört Büyüklerin en yüksek kademedeki idarecilerini uzun zamandanberi ilk defa aynı masa başında toplamayı başaran toplantı olmuştu. Gerçi bu buluşmanın, ele aldığı bütün meseleleri, hattâ bunların bir ikisini bir hal tarzına bağladığı söylenemez. Fakat hiç şüphe yok ki, bu toplantı vesilesiyle Temmuz ayında yaratılan iyimserlik havası - Orta Doğu'daki silâhlanma yarışından sonra beliren gerginlik istisna edilecek olursa - bugüne kadar devasa edegelmiştir. Bunu bile dünyanın içinde bulunduğu ümitsiz durum bakımından bir kazanç saymak insanlık için teselli verici olacaktır.

İşin doğrusunu söylemek gerekirse, bu iyimserlik havasında Rusya'nın da payı büyüktür. Esasen bu hava ilk defa Ruslar tarafından, kendi işlerine öyle elverdiği için yaratılmıştı. Rusya daha makul ve munis bir siyaset takip etmeye yanaşsaydı aynı havayı senelerce evvel de yaratabilirdi. Geç de olsa, işine öyle elverdiği için de olsa, dünya Rusya'dan gelen bu hareketi gene de ümitle karşılamıştır.

Sovyet Rusya, iki Cenevre toplantısını birbirinden ayıran üç aylık müddet içinde, bu iyimserlik havasını devam ettirmek için elinden geleni yapmış bulunuyor. Ruslar, bu zaman zarfında, Kızıl Ordudan 600.000, peyk devlet ordularından 80.000 kadar asker terhis etmişler, Porkkala'yı Finlere geri vermişler, 12.000 Alman esirini serbest bırakmışlar, Almanya ile siyasi münasebetler kurmuşlardı. Bütün bu hareketlerin gayesi gayet açıktı: Yeni Cenevre konferansına dünyanın sempatisini biraz daha kazanmış olarak gitmek. Batılılarla pazarlığa girişmeden önce eski sert ve geçimsiz politikasını unutturmak isteyen Rusya aynı iyimserlik havasını bu güne kadar getirmeyi başarmıştır.

İşte şu birkaç gündür toplantı halinde bulanan İkinci Cenevre konferansı böyle islim üstünde tutulmak istenen bir iyimserlik havası içinde açılmıştır. Gerçi bu seferki konferansın yapısı, temsilcilerin kademeleri bakımından, geçen seferkinden farklıdır. Fakat ele alınması beklenen meseleler Temmuz ayında müzakere edilenlerin aynılarıdır. Gerçekten geçen seferki konferansın, en yüksek kademedeki idarerileri bir araya getirdiği hatırlardadır. Şimdi yapılmakta olan Cenevre toplantısında ise, Dört Büyükleri, Dışişleri Bakanları temsil etmektedir.

Konuşulacak meselelerin geçen sefer müzakere edienlerin aynısı olduğunu yukarda söylemiştik. Bunların neler olacağı geçen ayın sonunda, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun onuncu toplantı devresinin açılışı vesilesiyle New York'da buluşan dört Dışişleri Bakanı tarafından bir kere daha tesbit edilmiş bulunuyor. Kolayca tahmin edilebileceği gibi bunların başında Almanyanın birleştirilmesi ve Avrupa güvenliği meselesi gelmektedir. İkinci olarak silâhsızlanma konusu ele alınacak, son olarak da Doğu ile Batı arasındaki münasebetler incelenecektir.

Ancak, Molotof'un geçen ayır sonunda New York'ta da söylediği gibi, gündemin bu şekilde tesbit edilmiş olması başka meselelerin bahis konusu edilmeyeceği anlamına gelmemelidir. Birleşik Amerika'nın Orta Doğu'ya verilecek Rus silâhları, Fransa'nın da Birleşmiş Milletlerde Cezayir lehinde kullanılmış Sovyet oyu hakkında Molotof'tan izahat isteyeceklerine muhakkak nazarıyla bakmaktadır. Ancak her iki Batılı devletin, bu izahatı isterken, yeni bir gerginliğe yol açmamak için son derece ihtiyatlı davranacaklarına şüphe yoktur. Son günlerde güler yüz, tatlı dil siyaseti takip eden Rusya'nın suallere vereceği cevaplar merakla beklenmektedir.

Diğer yandan Rusya'nın da Uzak Doğu'daki durumdan söz açacağı zannediliyor. Zira Sovyet Rusya Kızıl Çin'i büyük devletler manzumesi içine sokmak fikrinden vazgeçmiş değildir. Amerika'nın bu istek karşısında eski tutumunu muhafaza etmeyeceğine dair hiçbir yeni emare mevcut olmadığına göre konferansın gerginlik merkezlerinden birini de - Rusların böyle bir talepte bulunmaları halinde - Çin'in tanınması konusunun teşkil edeceği söylenebilir.

Fakat esas güçlük Almanya'nın birleştirilmesi ve Avrupa'nın güvenliği meselelerinde meydana çıkacaktır. Geçen Cenevre Konferansında, bu konuda yapılan görüşmeler tam bir başarısızlığa uğramıştı. Batılı devletler, bu sefer de aynı akıbete uğramamak için, konferansa önceden hazırladıkları bir plânla gelmeyi tercih etmişlerdir. Bu plana göre, herşeyden önce Almanya'nın birleştirilmesi gerektiğine inanan Batılılar Rusya bu birleşmeye razı olduğu takdirde kendisine istediği garantiyi Termeyi kabul ediyorlardı. Bu garanti, Birleşik Amerika'nın da yardımı ile, Batılılarla demirperde gerisi devletleri içine alacak şekilde hazırlanacak bir güvenlik paktı kurulmak suretiyle verilecekti. Gerçi Batılıların bu yeni plânının Rusları tatmin edecek cinsten olduğu ileri sürülebilir, fakat bunun kabulü Sovyet Rusya'yı hiç istemediği bir durumu kabul zorunda bırakacaktır. Gerçekten, Sovyet Rusya, Doğu Almanya'yı Avrupa'da kurduğu sistemin temel taşlarından biri yapmıştır. Şimdi bir hamlede bu taşı elden çıkarmak işine gelmeyecektir. Nitekim, geçen Cenevre konfeansında da Rusya böyle düşündüğünü açıklamaktan çekinmemişti. Ruslara göre artık iki Almanyanın serbest bir seçimle birleştirilme zamanı çoktan geçmiştir. Doğu Almanya siyaseten, hukuken ve iktisaden müstakil bir varlık haline gelmiş, dış bir irade ile ortadan kaldırılacak durumdan kurtulmuştur.

Halbuki Batılılara kalırsa Doğu Almanya bir fiksiyondan başka birşey değildir. Sovyet Rusya'nın Batı Almanya'yı tanıması, büyük ölçüde, Batılıların Doğu Almanya'yı tanımasını temin içindi. Fakat ne Batılı büyükler, ne de bizzat Adenauer böyle birşeye yanaşmışlardır. Rusya, muhtemelen, bu Cenevre toplantısı şurasında da Almanya'nın birleştirilmesinin herşeyden önce Almanların işi olduğunu ileri sürecek, iki Alman hükümetinin görüşmelere geçmesi hususunda bir karar istihsaline çalışacaktır. Batılıların Doğu Almanya hükümetinin tanınmaları ve bir peyk derktin durumunun fiilen olduğu kadar hukuken kuvvetlenmesi demek olacak böyle bir karara yanaşmaları beklenemez. Bundan başka, Batılılar, Almanya'nın NATO dışında bırakılması yolunda vuku bulacak Rus teklifini de kabul etmemek durumunda bulunmaktadırlar.

Silâhsızlanma konusuna gelince, birinci Cenevre Konferansı tarafından Birleşmiş Milletler Silâhsızlanma Komisyonuna havale edilen bu mesele, orada pek kısa bir yol katettikten sonra tekrar Cenevre'de toplananların karşısına getiriliyor. Dörtler hâlâ aralarında nihai bir silâhsızlanma sistemi kurmak hususunda bir anlaşmaya varamamışlardır. İşin dikkate değer tarafı Batılıların da kendi aralarında bu konuda bir anlaşmaya vasıl olmayı başaramamalarıdır. Demokrasi idealine bağlı üç Batılı devletin ulaşamadıkları bir anlaşma bir de Komünist devletin iştirak ettiği Cenevre toplantısında elde edilebilirse, bunu dünyanın geleceği bakımından mutlu bir olay olarak karşılamak gerekir. Ancak bu, pek imkânsız bir ihtimaldir.

önümüzdeki günler dünya siyaseti bakanından hayati önem taşıyan günlerdir.

Kuzey Afrika meselelerinin yanasıra, Hükümet diğer birkaç konuyu da ele almak zorundadır. Su konuların başında Fransa'nın iç politikasına ait ana dâvalar geliyor. Faure önce kabinesini tamamlayacak, sonra da seçimlerin öne alınması hakkında çalışmalarda bulunacaktır. Böyle bir cereyan ötedenberi mevcuttu. Söylentilere göre, Faure, önümüzdeki Aralık ayının ilk Pazarında seçimleri yapmak fikrindedir.

Diğer yandan Faure kabinesi malî mevzularda da çalışmalar yapmak durumunda bulunuyor. Bu konuların Kuzey Afrika meselelerinin hallini bekleyecek cinsten olmadıkları aşikârdır. Ancak Kuzey Afrika'daki askeri harekâtın bütçeye bir yük teşkil etmeye başladığı da bizzat Maliye Bakanı tarafından , ifade edilmiş bulunuyor. Bu bakımdan Fransa'nın şu esnada içinde bulunduğu mali güçlüğü diğerlerinden ayırt etmeye imkân yoktur.

Fakat ıFaure'un karşılaşacağı güçlükler ne olursa olsun en ciddi krizini, geçen Sak günü atlattığı muhakkaktır. Milli Meclis'in verdiği güven oyundan sonra kabine safları daha sıklaşmış, Faure'un dışardaki itibarı artmış bulunuyor. Şu günlerde toplantı halinde olan Cenevre konferansında Fransa, geçen Salı günü verilen oylardan) sonra, daha büyük Ur ehliyetle temsil edilmektedir.

Fas sokaklarında
Nato tankları araplara karşı mı?.

Fas

Naipler toplandı

Fransız kabinesinin güven oyu almasından bir gün önce Rabat'dan - bu Fas'ın başşehridir - alınan haberler, taht'ı bırakarak Tanca'ya giden Fas Sultanı Muhammed bin Yusuf'un yerine, nihayet bir niyabet meclisinin kurulduğunu ve bu meclisin, bir Fas hükümeti kurmak üzere bir başbakan seçtiğin} bildiriyordu. Böylece Aexles - Bains'de hazırlanan plânın ikinci kısmı da gerçekleşmiş oluyordu.

Hazırlanan bu plâna göre Muhammet Bin Yusuf'un azlinden sonra Tahta geçirilen, fakat Faslılar tarafından sevilmeyen yeni Sultan Muhammed Bin Arafa uzaklaştırılacak, ondan boşalan tahta şimdilik kimsenin getirilmeyerek Sultanlık yetkilerinin üç kişilik bir niyabet meclisinle devredilecek ve bu meclis tarafından seçilecek bir Başbakan yeni Fas kabinesini kuracaktı. Plânın ilk kısmı büyük güçlüklerle gerçekleştirilmiştir. Sultan bin Arafa önce tahttan ayrılmamak için ayak diremiş, fakat sonunda çıkar başka yolun olmadığını anlamıştı. Sultan, Fas'ı bu avın başında terkederek Tanca'!ya yerleşmiştir.

Bir niyabet meclisinin kurulması ve bu meclisin bir Başbakan tâyin etmesi plânın ikinci kısmıdır ve geçen hafta içinde gelen haberler bu kısmın da gerçekleştirildiğini göstermektedir. Gerçekte, bunun da kolayca başarıldığı ileri sürülemez. Çünkü Fransızlarla Faslılar niyabet meclisini teşkil edecek isimler üzerinde bir türlü anlaşamıyorlardı.

Faslı milliyetperverler ve eski Sultan Muhammed bin Yusuf taraftarları bu mecliste kendi adamlarını, bu arada ve bilhassa El Bekkai'yi görmek istiyorlar, buna karşı Fransızlar da kendilerini destekleyen Faslıları meclise sokmaya çalışıyorlardı. Pazartesi günü açıklanan isimler her iki tarafın da istediğini yaptırmış olduğunu gösteriyordu. Gerçekten Faslılar niyabet meclisine El Bekkai'yi, Fransızlar da buna mukabil Şeyh Tabir Assu'yu sokmuş bulunuyorlar. Bu ise başlangıçta altı olarak kararlaştırılıp, sonradan üçe indirilen naip sayısının sonradan tekrar dörde yükseltilmesiyle mümkün olmuştur. Niyabet meclisinin -diğer üyeleri Bin Arafa'nınıbaşveziri El Mokri ile Hacı Muhammed Sabihi'dir.

Ancak, gelen haberler, niyabet meclisinin her iki tarafı tatmin etmekten uzak olduğunu da göstermektedir. Gerek Fransızlar, gerek Faslı milliyetçiler istedikleri elemanları meclise sokmaya muvaffak oldukları halde karşı tarafın da aynı başarıyı kazanmasından gocunmuş bulunuyorlar. Fransızlar El Bekkai'yi, Faslılar da Tabir Assu'yu naipler arasında görmemeyi tercih ederlerdi. Fakat Aix-Ies-Bains'de hazırlanan plânın gerçekleştirilmesi için başka çare kalmayınca, iki tarafın memnuniyetsizliği bahasına da olsa, bir uyuşmaya vasıl olmak gerekmiştir. Varılan bu hal tarzının başarı ile neticelenip neticelenemiyeceği ise, büyük ölçüde, Faslı milliyetçilerin Niyabet Meclisine karşı takınacağı tavıra bağlıdır. Şu satırların yazıldığı sırada, İstiklâl Partisinin bu konudaki tutumunu tesbit edecek *bir* karara ulaştığına dair bir haber alınamamıştı. İstiklâl Partisi ile diğer bağımsızlık taraftan partilerin tutumları ancak önümüzdeki günlerde belli olacaktır.

' Diğer taraftan geçen Pazartesi günü ilk toplantısını yapan Niyabet Meclisi, Aix - les - Bains'de kararlaştırıldığı gibi, Seyit Fatımi bin Süleyman'ı yeni Fas kabinesini kurmaya memur etmiştir. Baki Fez Paşasının yeni kabineyi kurup kuramaması Fas milliyetçilerinin yeni rejime karşı takınacakları tavıra yakından bağlıdır.

Mecliste, Fas'ın muhtelif siyasi partileri meselelerde muhtelif görüşlere sahip olabilirler. Fakat her birinin üzerinde ittifak edeceği mesele bağımsızlık olacaktır. Ve bu, Fransa gibi Fas, meselesinde, parlâmentosunda muhtelif görüşleri taşıyan bir memlekete karşı bir kuvvet, bir silah ve direnmenin ilk mühim prensibi olacaktır.

K A D I N

Adabı Muaşeret

İkramda ölçü

Harpte bazı memleketlere ait, bu memleketlerin cimriliğini ifade etmek için birçok hikayeler anlatırlar. Meselâ içte bir tanesi ki, anlatan şahsın doğru konuştuğu muhakkaktır...

Bu şahsın Pariste devamlı olarak kaldığı pansiyona birgün, taşradan bir genç çıkagelir... Pansiyon sahibi madam, genci büyük bir sevinçle karşılar, bağrına başar ve hikâyeyi anlatan şahsa: çok sevgili yeğenim» diyenle takdim eder...

Vakit öğleye yakındır... Konuşulur, gülüşülür, sofraya oturulur, yenilip içilir... Çocuk bir iş için Paris'e gelmiştir, teyzesinden müsaade ister, gitmek üzere kapıya doğru yürür. Pansiyoncu madam arkasından seslenir:

«— Oğlum, yemek parasını unuttun...»

Bu hâdise ne kadar istisnaî olursa olsun, . gene de bazı memleketlerde, meselâ Türkiye'de cereyan edemez... Misafirperverlik, ikram, cömertlik Türklerin en bariz ve en çok övünülecek vasıflarındandır... Ancak bu iyi huyları, bu meziyetleri mübalâğalı bir şekle sokmak, biraz da iptidailik ve gerilik, hiç olmazsa lüzumsuz ve yersiz bir hareket oluyor...

İşte başka bir misâl: Yağmurlu bir gece, iki çift sinemaya gitmeye karar veriyorlar... O sinemaya gidiyorlar yer yok, bu sinemaya gidiyorlar yer yok... Her defasında da, otomobilden inip gişeye koşuncaya kadar sırıl sıklam oluyorlar... Son defa şanslarını denemeyi düşünürken, bakıyorlar yolda çok az tanıdıkları bir başka çift... Onlar da sinemaya gitmek üzere yola çıkmışlar, ıslanıyorlar.. Onları otomobile alıyorlar... Son denemede artık akıllanmışlar, hepsi birden otomobilden inmiyor da, yalnız bir erkek, yoldan aldıkları iniyor; bilet var mı diye bakacak... Varsa alacak. Müjde ile geliyor. Biletleri almış... Film de güzel. Sonuna kadar zevkle seyrediyorlar... Artık ayrılma zamanı gelmiştir... Biletleri alan ahbap kafiyen bu biletlerin parasını kabu etmiyor... Hatta, arada, bir münakaşa oluyor... Bu İkramın mânası, bu cömertliğin yeri var indi? Bunlar karşıdakini rahatsız etmekten başka ne işe yarar?

Evet cömertlik, açıkellilik çok güzel bir şeydir ama tesadüf ettiğiniz bir insanın otobüs, tramvay, bilet parasını ısrarla ye ortada bir sebep yokken vermek, erinize gelen misafirin önüne yiyemiyeceği şeyler doldurmak, bir kahve içmek için uğradığınız bir kahvede İsrarla her' kesin parasını ödemek hiç te hoş değildir... Bu gibi hareketler hem karşıdakini rahatsız eder, hem de sizin biraz gösteriş meraklısı olduğunuza işarettir...

Hususi davetler ve tamamile hususi vaziyetler hariç, yapılacak şey, bir kere bir tek kere teklifte bulunmak, sonra herkesi serbest bırakmaktır...

Eğer «ödemek» karşıdakine yapılan bir lütufsa, bu lütuftan karşıdakini neden mahrum etmeli? Eğer değilse, derhal vazgeçmeli. Şu halde en iyisi normal olarak, herkesin kendi parasını ödemesi ve lütufların zoraki ısrarlarla değil davet lerle, hediyelerle yapılmasıdır. «Öyle ikram vardır ki dayaktan beterdir... Bu da gene bizim çok eski atasözlerimizdendir.

Aliye'nin Sesi

Jale CANDAN

Aliye incecik, sırım gibi bir kızdı.

Erzurum'un bir küçük kazasında doğmuştu. Öğretmenleri, onun gibi istidatlı bir talebe çok ax görmüşlerdi. O sene, ilk mektebi bitiriyordu. Müsamerede, büyük şehirlerde yetişmiş çocuklardan daha çok başarı, gösterdi. Diplomayı da aldı. Fakat Aliye, iki gözü iki çeşme ağlıyor ve öğretmenine yalvarıyordu:

<— Ne olur öğretmenim, bu sene beni sınıfta bırakın... Yoksa ehram'a gireceğim!»

Onu sınıfta bırakmak imkânsızdı. Öğretmen kızın babasını buldu. Kızın istidatlı olduğunu, Erzurumdaki akrabalarının yanına gönderip okutmasını tavsiye etti. Bilhassa onu ehram'a sokmak günahtı.

Baba dehşet içinde dinliyordu.

— Ne söylüyorsun oğul, dedi... Sen ne söylüyorsun? Aliye uzun boylu... Onun gibilerini, babaları üçüncü sınıftan alıp ehram'a soktular... Sizlere uydum, onu okuttum, müsamereye çıkarttım diye az mı lâf ettiler? Süleyman ağa, gâvur oldu desinler mi istiyorsun?..»

Öğretmen uzun uzun anlattı. Kendi kız kardeşi, diğer memur karıları ehram giymiyorlardı... Hangisinin bir kötü hareketi olmuştu?

Süleyman ağa sabırlı ve zeki bir adamdı, öğretmeni öfkelenmeden dinliyordu'...

c— Anlıyorum, haklısın, dedi... Haklısın ama el âlem ne der? Süleyman ağa kendi başına, kanun yapamaz oğul!»

İvet Süleyman Ağa, kendi başına kanun yapamazdı... İçi paralana paralana, 11 yaşını henüz tamamlamamış olan küçük kızı, ehram'a sokacaktı... Erzurum'daki akrabaları bile, kızlarını yeniden siyah çarşafa sokmamışlar mıydı? Bundan kim memnundu? Kadınlar kocalarından, kızlar babalarından, kocalar ve babalar ise komşularından çekmiyorlardı. Ehram'a veya çarşafa giren kadınların en büyük zevki, memur evlerinde manto giyerek, birkaç dakikacık, kendilerini aynada seyredebilmekti...

Kadınların kapanması, artık bazı köylerde bile, seve seve, istenerek tatbik edilen bir gelenek, devam ede duran bir alışkanlık değildi! Kadınlar, bilhassa genç kızlar, ancak baskı ile ehram veya çarşaf giyiniyorlardı. Küçük muhitlerde, din perdesi altında, bir takım imtiyazlar ve hâkimiyet kazanmak isteyen birkaç yobazın ve henüz bu yobazlara karşı koyacak kadar medeni cesarete sahip olamıyan, örf ve âdete sadık, kendi halinde aile babalarının baskısı ile

Anadolu'ya giden ve bu dertle yolundan alâkadar olan her münevver şu fikirdedir ki çarşaf yasağı konduğu takdirde birçok şehirlerde ve büyük kazalarda, kadınlar kendilerini umacıya çeviren kara çarşafların «eve seve yutacak ve erkekleri bundan hiç te müteessir olmayacaklardır... Bu kurtulma hareketinin ehram giyen küçük kazalara, köylere de tesiri olacağı muhakkaktır... Çünkü çarşaf modası Anadolu'nun büyük şehirlerinde alıp yürüdükçe, doka küçük yerlerin tesettürden kurtulmasını ümid etmek abestir!..

Birkaç ay evvel kendisile görüştüğümüz İstanbul mebusu Nazlı Tlabar «çarşaf yasağı fayda vermez, tesettüre mani olmak, bunu da esaslı bir kalkınma programı Be temin etmek lazımdır» diyordu.

Öyle zannediyoruz ki hiçbir yasak kullanmadan, sırf medeni seviyeyi yükselterek, tesettüre mani olmak çak uzun yıllar isteyen bir şeydir. Atatürk devrinde, ileriye doğru atılmış bir a» dun mevcutken yavaşlamak, duraksamak vegeriye gitmek beyhudedir... Madem ki kadınlarımız baskı altında kapanmaktadırlar, onları kanunla himaye etmek demokrasi kaidelerine aykırı sayılamaz; bilâkis... Türkiye Büyük Millet Meclisine giren mebus kadınlarımızın, Türk kadınlığının ekseriyetini azap içinde bırakan bu derde temas etmelerini ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde, Aliye'nin sesini duyurmalarını bütün kalbimizle rica ederiz..

Moda

Neye ihtiyacınız var?

Her kadının giyim ihtiyacı muhakkak ki, o kadının yaşadığı hayata göre değişir... Bir kadın gardrobunu, eline geçen modellerden ziyade, günlük hayatına uyarak ayarlarsa, daha kolaylıkla şık alabilir...

1. Ev kadını

Çocuk yetiştiren, yalnız başın» evinin işini yürüten, çok fazla sokağa çıka-

mıyan kadın, bilhassa ev kıyafetlerine dikkat etmeli, kolay giyilebilen, yıkanan, pratik ve mümkün mertebe değişik, ufak bluzlara gardırobunda yer ayırmalıdır.

Bu kadının kış için sıcak tutan rahat bir mantoya, iki etekliğe, muhtelif yün bluzlara, bâr tane sade fakat giyimli klâsik elbiseye, güzel bir sabahlığa, güzel çamaşıra ihtiyacı vardır...

Sık sık değiştireceği bluzlar, temiz çamaşır {maneviyatını yükseltir... Arada sırada giyeceği ağır elbise ise, az giyileceği içki, uzun zaman işe yarar ve bu sebeple klâsik bir biçimde seçilmiş olmalıdır. Bu kadın az çıktığı için, köşesinde daima yepyeni, uzun topuklu bir ayakkabı, güzel bir çanta bulundurabilir... Bu onun için bir tertip meselesidir,, para meselesi değil... Ama, tabii kasaba giderken yeni aldığı süed ayakkabıları giyinmemek şartı ile...

2. Memur kadın

Daima çok dayanan, iyi cins şeyler almak mecburiyetindedir... Hergün, birkaç kere sokağa çıkan kadının giyim eşyası çabuk eskir... Bu kadının iyi kumaşlardan yapılmış iki iyi tayyöre, kışın bol bir mantoya, mevsimlerde ekoseli veya az kir belli eden bir kumaştan rahat bir sokak elbisesine mübrem surette ihtiyacı vardır... Eteklik ve yün sveter kombinezonu memur kadının da can kurtaranıdır. Onun en çok dikkat edeceği nokta, tayyörlerinden birini, gece bile giyebilecek bir tipte seçmelidir. Onun için elzem olan birşey de, az topuklu sağlam ayakkabı ve güzel spor bir çanta, bir em» permeabl, kış için başı sıcak tutan türbanlardır.

3. Sosyete kadını

Vakıa «Cibali Karakolu» nda sosyete sıfatı ile dolaşan kadın herkesi bir hayli güldürmüştü ama, vazife icabı sosyete kadını olan kadın da mevcuttur ve bu kadın sık sık gezmek, şurada burada görünmek, kocasını, bazen memleketini temsil etmek durumundadır... Sosyete kadını daima paralı olsa iş kolaydır... Çünkü o ekseri giyinmesini bilir, fakat ekseri de, o kadar parası yoktur... Giyim onun için bir mesele olmuştur... Bu kadın herşeyden evvel, «moda» ile daima alâkadar okmakdır... Çok elbise yapmasa bile, çok modele bakmalıdır... Elbiseleri çabuk eskiyecektir, çünkü hem modagiyinecektir; şu halde onları hem modaya uygun yapacak, (hem de fanteziye kaçabilecektir. Eğer hem pahalı kumaş, hem pahalı terziyi bütçesi kaldırmıyorsa, ucuz kumaş ve pahalı terziyi tercih edecektir... Aksesuar, kolye, bir çiçek, bir iğne ile daima bir yenilik yapacak, saçlarına itina edecektir. Bu kadının iki, üç tane kokteyl elbisesine ihtiyacı vardır... Fakat bu kokteyl elbiseleri o şekilde seçilecektir ki muhtelif aksesuarlarla bir yemeğe, tiyatroya, gece pavyona gidebilsin... Çok çıkan kadının demirbaş eşyaları arasında güzel bir etol, güzel aksesuarlar, şık teferruatlar, klips'ler, küpeler, çiçekler şarttır. Bunlar olursa o tek bir elbise ile bile daima her yere gidecek durumdadır... Bu kadının mantosu da kürklü, yarı fantezi olursa daha çok işine yarayacaktır... Fakat ne kadar gece hayatı yaşarsa yaşasın hafta sonu tatillerinde tam amile, spor, son moda bir iki tayyöre, tuveed elbiseye, değişik bir stile ihtiyacı vardır. Çünkü devamlı surette «biblo ve süs». kadını olarak dolaşmak, 'hem kendisi' hem de etrafı için bir hayli yorucudur!..

Bu yılın modası

Etek boyu

İkindi Dünya Savaşından sonra etekleri birdenbire uzatan Dior'dur... Bir müddet sonra, onları kısaltan gene Dior'dur... Etekleri bugünkü müstakil duruma getiren yine hep o... Bugünkü etek boyları ne çok uzun, ne çok kısa olmakla beraber muayyen bir ölçüye tâbi değildir. Öyle dans elbiseleri vardır ki hemen hemen dize yakın bir kısalıktadır. Buna mukabil uzunları, çok uzunları da mevcuttur... Dior'a göre bet kıyafet bir çimine ve kendisini taşıyacak olana göre etek boyunu, ayarlamalıdır. Etek boyları artık bir «göz kararı» meselesi olmuştur. Onun içindir ki meşhur Dior'un gözleri, bazen de elleri hep eteklerde dolaşmaktadır. Vakıa dost başa, düşman ayağa bakar derler ama... O bütün kadınların güzel olabileceğini söylemiştir! Ve böylece kadınların 1 numaralı dostudur.

İngiltere

Samanlık ve seyran

Prenses Margaret'in albay Townsend ile izdivacını bu kadar canı yürekten arzulayan İngiliz milleti ve İngiliz, basını Windsor düşesine beslediği düşmanlık hissini hâlâ unutmamışa benzemektedir. Hatta son günlerde, küçük bir hâdise dolayısı ile, birçok gazetelerin eski kinleri canlandırmak üzere harekete geçtiklerini söylemek te pek mümkündür...

Hâdise şudur: Windsor düşesi, bir müddetten beri hatıralarını yazdırdığı meşhur sosyete muharriri Cleveland Amory ile bozuşmuş ve işine son vermiştir... Daima zekâ ve soğukkanlılıkla Hareket eden düşesin bu hareketi, en hafif tâbiri ile muazzam bir ihtiyatsızlık olmuştur... Çünkü Cleveland Amory, kolay kolay hazmedilir yazılar yazan bir muharrir değildi ve (herkes onun diline düşmekten korkarken, Windsor Düşesi onu para ile tutmuş, evine sokmuş ve bilâhare parası ile, onun diline düşmüştü..

Böylece Cleveland Amory birgün, koşarak Manhattan'a girdi... İngiltere'den geliyordu, heyecanlıydı ve anlatacak çok şeyleri olan bir adam hali vardı... Önce susar gibi bir poz aldı, sonra gayet ciddî bir tavurla: Beş aylık bir irade muharebesinden sonra, korkunç düşes dö Windsor'u mağlup ettiğini söyledi!..

«Xorkunç düşes dö Windsorl» Bu sözler, herkesin merakını tahrik etmeye yetmişti zaten... Amory dedikodu meraklılarını bir müddet daha yemini sallayarak oyaladı, sonra nihayet konuştu. Windsor düşesi, onu kaç aydır baskı altında tutuyor ve nezaket, ahbaplık sıfatları ile ondan bazı şeyler istiyordu... Sözde Cleveland Amory hatıralarını yazarken, onun hakkında üç şey ispat etmek durumunda idi:

1) «Bessie Wallis Warfied» in (Windsor düşesinin) Baltimore'da asil bir aileden doğduğunu,

2) Dükle düşesin çok mesut ve iş güç sahibi insanlar olduğunu,

3) İngiliz kral ailesinin ve İngiliz milletinin onu «Majeste» sıfatından mahrum etmekle bir alçaklık ettiğini...

Cleveland Amory şikâyetlerinin bu kısmında, bir müddet duruyor, sonra şöyle devam ediyordu:

«— Düşese dedim ki, unutulmuş bazı hâdiseleri belki pas geçebiliriz, ama ha-

Yirminin asrın en büyük aşkı

... idi

kikatleri tahrif etmek!.. Hayır; bunu benden isteyemezsiniz. Ben ki, bütün hayatım boyunca hakikatten başka hiçbir efendi tanımadım!.. Ama düşes buna bile razı değildi... Onun istediği hatırat bir sabun köpüğü idi..»

Amory Manhatton'da bu minval üzerine konuşurken, dükün kâtibi, gazetecilere şöyle bir ifadede bulunuyordu: «Mr. Cleveland Amory düşesin' hatıraları üzerindeki çalışmasını bundan sonra devam ettirmiyecektir, çünkü düşes, ondan **daha** fazla istifade edemiyeceğini anlamıştır...»

Bu ifade verilirken, henüz Londra gazetelerinden - Wally düşmanlığı» ile tanılanlar harekete geçmemişlerdi. İşte onlar Amory hâdisesini ballandıra, ballandıra anlattıktan sonradır ki, dük ve düşes sabır ve nezaketlerini kaybettiler ve kâtipleri vasıtası ile Amory hakkında hiç te hoş olmıyan şeyler söylediler: şurası bilinmeliydi ki Amory'nin vazifesine kendileri son vermişlerdi, bu da muharririn tamamiyle kifayetsiz çalışması yüzünden vuku bulunuştu... Nitekim hatıraları basacak olan üç tâbi de, bu hatıraların tamamile kırpılmış, kısaltılmış ve tatminkâr olmaktan çok uzak olduğunu söymişlerdi.

Her iki tarafın, da ifadesine bakılacak olursa, Amory"nin dediği gibi hatırat birçok hâdiseleri pas geçmişti **ama** bu, düşesin hadiseleri tahrif etmek arzusundan mı olmuştu, yoksa Amory'nıin kifayetsiz çalışmasından mı? Ne olursa olsun düşes Amory'yi kızdırmakla hatâ etmişti... Çünkü bu tatsız münakaşa herkeste zaman zaman beliren bir şüpheyi kuvvetlendirmişti: Windsor dükü zamanının' en büyük aşk izdivacını yapmıştı ama, bu izdivaç tam mânasiyle mesut olamamıştı... Düşes dö Windsor suçu kral ailesine, sürgün hayatına ve parasızlığa atfedebilirdi ama efkârı umumiye, bu gibi tarihi aşklarda gayet idealistti. İsterdi ki diki gönül bir. olunca, samanlık seyran olsun... Halbuki Amory'ye göre vaziyet öyle değildi!.

Arjantin

Zavallı Pocho!

Bana yalnızca Podho deyiniz!.

Bu sözleri söyliyen mesut adam Arjantin'ini sabık diktatörü Peron idi ve gerçekten bu sözleri söylediği anda, yeryüzünde ondan daha mesut bir adam ta savvur etmek güçtü!.. En büyüğü yirmi yaşında olan bir genç kız topluluğu içinde idi ve munis bir baba tavrı ile kimisinin yanağını okşuyor, kimisinin kolunu sıkıyor, kimisinin belinden yakalıyordu... Günün birinde kendisine bir siyasî dayanak teşkil edebileceğini düşünerek gençlik için U. E. S. teşkilâtını yani liseliler (birliğini kurmuştu!.,

Kızlar daha çok himayeye muhtaçtılar! Pocho, Olivos'ta onlara gayet modern büyük bir kamp kurdu ve sık sık onları yoklamaya gitti... Basketbol, kürek ve su sporları, dans, jimnastik, temsil... Herkes kendi marifetini gösteriyordu... Tabii Pocho da... Onun da **bazı** marifetleri vardı: Meselâ, yeşil gözlü Nelly herkesten daha çok himayeye muhtaçtı. Kendi kendine «ebedî dul» adını takan Podho ise, babalık hislerini bu onaltı yaşındaki kız üzerinde tatmin edebilirdi... Hattâ rivayete göre Nelly daha ondört yaşında iken, Arjantin'in meşhur babası ona evinde, hususi dersler vermeye başlamıştı... Bu arada Eva Peron'dan kalma kıymetli mücevherat, nefis Paris kokuları, kürkler, bîr. küçük ev de kızın malı olmuştu. Hattâ geçen **Mart** ayında, Pocho'nun Isabel del Solar adında ondokuz yaşında başka bir talebesi ile gizliden evlenmiş olduğu da söylenmişse de, son gözdesi, 16 yaşındaki Neli-

Peron ve kızları

Pocho eğleniyor

Nazar Boncukları

Dört veya beş (katlı, üçer daireli mükellef bir apartmandı. İzahat almak için, kapıcıyı arıyordum. Evvela kapıdaki zillere baktım, kapta kaydı yoktu. Antreye girdim ve orada da aradım. Kapıcı odasına benzer birşey göremedim. Alt kata indim: Buran da hep daire... Çıktım ve çaresiz, gelişi güzel seslendim: Kapıcı!-

Derhal bir kıpırdanma sezdim. Bir hayat izi vardı ve bu bulunduğum yerin, yani apartımanın dış merdiveninin altından gelen bir kıpırdanma idi... Çok geçmeden bir kapı gıcırtısı duydum ye tiz perdeden bir ses:

Varıyon, varıyon» dedi...

Kafamı eğdim ve gördüm... Dış merdivenlin alt katında, bir kadın belirmişti... Mübalâğasız, onbeş yaması, bulunan bir eski, kirli entari giyinmişti..

Kadınla konuşurken, bir yandan onun çıktığı in gibi yeri tetkik ediyordum... Daracık tahta bir kapısı, minimini bir penceresi vardı. Eğer burası bir oda ise, tahta bir sedir, bu odayı baştan başa kaplamıştı. Sedirin üstünde iki çocuk vardı, kapı ile sedir arasındaki iki adımlık yerde ise, bir mangal... Bu mangalda kadın yemek pişiriyordu. Oda karanlıktı da tabii... Yağmurlu kış günlerinde ailenin, bu odaya takılıp kalmasını tasavvur etmek bile insanı rahatsız ediyordu...

Eğer bu kapıcı adan istisnai bir vaziyet arzetmiş olsaydı, tabii bahse değmezdi sana en güzel, en muazzam enbüyük apartımanlarda «kapıcı odası» denilen yer, ekseri bu binaların yüzkarasıdır... İşte ekserisi ya bunun gibi bir merdiven altı oyuntusundan iba-rettir, ya da bahçeye kurulmuş bir baraka, penceresiz, camsız bir karanlıkodadır..

Anadolu'da trenle geçerken, yol boyunca gördüğümüz penceresiz, mağaramsı, yere oyulmuş evler bir ihtiyaca mı, yoksa fena bir alışkanlığa mı cevap vermektedir diye düşünür dururdum... Düşünüyorum, en yeni sistemlere dayanarak yapılan yeni bir binada, kapıcı odaları bu derece ihmal edildikten sonra... Varlık ve bilgi birleşip bunu yapabildikten sonra, cehalet ve parasızlak neler yapmaz?.

Çiftlik, Ankara'nın güzel bir yeridir... Hele çiçekleri, hayvanları, çocuk bahçesi ile hayvanat kısmı çocukların cennetidir... Bahar geldi mi, her aile, hiç olmazsa bir defa çocukları, hayvanları seyretmeye götürür... Ekserisi an» bahtan giderler... Herşey iyidir, yalnız çocuklar tuvalete gitmek ihtiyacını duymazlarsa... Böyle bir ihtiyaç olursa, aile bir facia ile karşılaşır... Çünkü çiftlikteki hayvanat bahçesinin yüz numarası cidden bir fadadır. Eğer bu da istisnai bir vaziyet olsaydı, tabii, üzerinde durmaya değmezdi!., fakat maalesef «kanıl umumi yerler aynı vaziyettedir... Halbuki alınacak, mecburi bir ufak ücret mukabilinde, buraları temizleyecek, medeni bir halde tutacak a» damlar bulunamaz mı?.

Yoksa her güzel şeyimizde bir eksiklik, bir nazar boncuğu şart mıdır?

J. C.

da, Rivas - küçük Nelly - bu söylentilere fena halde sinirlenmiş ve:

— Öna iftira etmeyin, demişti. O beni seviyordu- Buna eminim Evet, belki benimi büyük babam olabilirdi ama beni seviyordu. Bana daima güzel olduğumu söylerdi... Bu ise hakikat değil miydi?»

Sabık diktatörün küçük kıza yazdığı son aşk pusulasında ise, şu sözler vardı: «Sevgili bebek kızım.. Hergün seni arıyorum. Seni ve küçük köpeklerimi... Binlerce öpücük, binlerce arzu. J. Peron.» Bazı mektuplarını ise baba kelimesinin kısaltması olan Papi şeklinde imzalıyordu!..

Nelly hâdisesini meydana çıkaran meraklılar Pocho'nun serveti hakkında da derin araştırmalara başlamışlardı. İsviçre bankalarında yatan bu paranın muazzam yekûnlar tuttuğu herkesin malûmu idi... Zaten diktatör gayet zengin bir hayat yaşardı. Karısı Eva Peron işçilerle konuşurken, onların yalnız mantıklarını ve hislerini değil, gözerini de fethemağe alışmıştı... Bu işçi topluluklarına dalma pırlantalar içinde, sahana elbiselerle gider:

— Ben de bir zamanlar sizin gibi fakirdim, derdi.. Kazandım. Çalışarak kazandım. Siz de kazanacaksınız. Peron size yardım edecek!..»

Gaye, tabii rey toplamaktı ama bu şahane lüks merakı biraz da Eva'nın görgüsüzlüğünden ileri geliyordu. Peron da görgüsüzdü... Tam beş tane malikanesi vardı... Olivos'taki ev, resmi ikametgâh, ekseri kaldığı yerlerdi. Üçüncü bina Buenos - Aires'te bir hafta sonu tatili evi idi... Bu evim, duvarlarla gizlenmiş büyük bir avlusu vardı ve beyaz ayı postları ile örtülmüş bu avlu, büyük bir sonradan görmüşlük ifade ediyordu...

Dördüncü ev bir çatı katı idi ve Nelly ile macera yaşadığı müddetçe bu İhtiyar kurda bir aşk yuvası olmuştu... Bu çatı katının banyo daireleri baştan başa ayna ile kaplı idi.

Beşinci! ev en zengini idi Burası sırf diktatörün şahsına aitti denebilir. Kıymetli eşyalarını, nadide koleksiyonlarını burada muhafaza ediyordu. Ziynet eşyaları, şeker kutusu ve sigara koleksiyonları, muazzamı bir saat koleksiyonu, yabancı memleket paraları, kaşıklar, altından bir telefon.. Kıymetli, acaip akla gelen ve gelmeyen herşey burada idi. Peron'un onaltı otomobilinden ikisi de...

Bütün bu acaip koleksiyonlardan başka ev en pahalı eşyalar, en nadide biblolarla dolu idi ve birkaç tane de para kasası vardı. Bir de, ihtilâl halinde kaçacak gizli yol mevcuttu. Eh, tabii minareyi çalan kılıfı hazırlayacaktı... Fakat zavallı Pochol.. Bu gidi yolda, bu panik tünelinde kimse onu takib etmemişti. Ne aldattıkları, ne de her an yüzüne gülerek onu aldatanlar...

Diktatörün hazinesi

Her *diktatörün* evi *aynıdır*

F E N

Atom sergisi geziliyor

İnsan Herler, ilerler... ve ölür

Atom

Ankara'da Atom Sergisi

Geçen hafta Perşembe günü Ankara Fen Fakültesinde seçkin bir davetli kitlesi huzurunda «Barış İçin Atom» sergisi açıldı. Bu münasebetle büyük bir tören tertip edilmişti. Aralarında bazı bakanlar, yabancı elçiler, yüksek memurlar ve fakülte öğretim üyeleri bulunan 500 kadar davetli önünde bizzat Cumhurbaşkanı bir hitabe ile sergiyi açtı. Bu seçkin kalabalığı Fen Fakültesine toplayan sebeplerden birisi, çağımızın iyeni ve büyük kudreti atom enerjisine gösterilen ilgi ise, öteki de şüphesiz dost ve müttefik Birleşik Amerika'nın insanlık hizmetindeki gayretlerine karşı du-. yulan takdir hissiydi. Çünkü bu sergi Başkan Eisenhower'in 1963 aralık ayında ortaya attığı «barış için atom» fikrinin propagandasının yapmak ve atom enerjisinin insanlığa yaptığı ve yapabileceği hizmetleri bütün memleketlerde halka tanıtmak gayesiyle Amerika'da hazırlanmış ve Avrupa'ya gönderilmişti- Bazı Avrupa memleketlerine uğradıktan sonra da bize gelmişti. Başkan Eisenhower'in bizzat gerçekleştirmeye çalıştığı bir plânın, yani milletler arasında atomun barış tatbikatında iş birliği plânının, müdafaasını yaptığı için de her gittiği yerde devlet başkanlarının yardımını sağlamıştı. Böylece memleketimizde de, Amerikan Haberler Servisi ile Fen Fakültesinin müştereken tertip ettikleri sergi Cumhurbaşkanımızla Eisenhower'in himayelerinde açılıyordu.

Bayar, hitabesinde Birleşik Amerika hükümetine, memleketimize karşı bir kere daha gösterdikleri yakın ilgiden dolayı teşekkür ettikten sonra, atomun barışçı tatbikatından insanlığın tam mânasiyle istifade edebilmesi için milletler arasında sıkı bir iş birliği yapılması lüzumuna inandığını ifade etti. Bu anlayışla 1955 mayısında Amerika ile ilk defa Hükümetimizin bir atom andlaşması imzalamış olduğunu ve şimdi bu andlaşmanın sağladığı imkânlardan faydalanarak mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda atom enerjisini meleketimizin kalkınmasında kullanabilmek için gerekli tesisleri kurmak yolunda» olduğumuzu söyledi. Cumhurbaşkanı, «atom ve tekniği üzerinde memleketimizde yapılan çalışmalara yeni bir hız verecek olan bu teşebbüsü takdir '41e karşıladığını» belirterek konuşmasını bitirdi.

Cumhurbaşkanından sonra Amerika Büyükelçisi A. Warren, atom sahasında milletlerarası iş birliğinin faydalarını belirten kısa bir konuşma yaptı ve sonunda Başkan Eisenlhower'in serginin açılışında hazır bulunan Ankaralılara gönderdiği ayıtı mealdeki bir mesajı okudu. Eisenhower de mesajında, memleketlerimiz arasında imzalanmış olan atom andlaşmasının verimli çalışmalara yol açmış bulunduğunu söylüyor ve daha büyük işlerin yapılması için Türk halkının ve ilim adamlarının yardımlarına güvendiğini ifade ediyordu. Bundan sonra Fakültede atom fiziği profesörü olan Besim Tanyel söz aldı ve atom enerjisinin sergide gösterilen tatbikatı hakkında kısa teknik açıklamalar yaptı.

Memleketimizdeki çalışmalar

Büyük kısmı Amerika ile Türkiye arastında mevcut iyi dostluk münasebetlerinin ifadesine ve atom enerjisinden umumi olarak beklenilen faydaların belirtilmesine hasredilen bu açış konuşmalarında dinleyenler için en çok ilgi uyandırıcı parçalar şüphesiz memleketimizdeki atom çalışmalarına temas eden sözlerdi. Ne 'yazık ki bu sözlerde arzu edilecek açıklık yoktu. Gerek Celâl Bayar, gerek Eisenlhower Amerika ile Türkiye arasında geçen mayısta imzalanan atom andlaşmasının memleketimizde verimli çalışmalara yol açtığını umumi olarak ifade etmişlerdi[1]. Devlet başkanlarının hitbelerinde daha fazla teferruata girmeleri de zaten beklenemezdi. Fakat sonda konuşan Prof. Tanye'in bizde yapılan ve yapılacak olan bu çalışmaların program ve gayeleri hakkında izahat vermesi her halde çok iyi olundu. Meselâ Cumhurbaşkam bu serginin memleketimizde; atom ilim ve tekniği üzerinde yapılan çalışmalara hız vereceğini söylemişti.

O halde bu çalışmalar nelerdi ve nerelerde yapılıyordu; bunlara hız vermek içini mevcut teşkilâtta ne gibi değişiklikler yapılması düşünülüyordu? Meselâ yakın zamanda bir atom enerjisi komisyonu kurulacak mıydı? Gene Cumhurbaşkanı kalkınmamızda kullanabileceğimiz atom tesislerini kurma yolunda olduğumuzu söylemişti. Acaba bu tesisler hangileriydi, araştırma reaktörleri mi, yoksa,sanayie elektrik enerjisi verecek büyük güç rektörleri mi? İşte dinleyenlerin zihninden geçen bir takım tabii sorular 'ki Prof. Tanyel'in konuşmasında hiç olmazsa ana hatlarıyla cevaplarını' bulmak istendik. Hem bu çeşit açıklamalar atom enerjisi çalışmalarına memleketimizin ne zaman tam mânasiyle iştirak edebileceğini ortaya koyacağı içi sergi nün ve yapılan töreni de gayelerine da ha uygun düşerdi. Fakat anlaşılıyordu ki Türk. - Amerikan atom andlaşmasının üzerinden beş ay geçmiş olmasına rağmen henüz atom enerjisi çalışmalarına ne ölçüde girşeceğimize ait açık bir fikre varamamış, altom sahasında yolu muzu gösterecek bir programın ana hatlarını olsun kararlaştıramamıştık. Şimdiive kadar gazetelere akseden tek müspet iş, reaktör teknolojisini öğrenmek özere dört ilim adamımızın, Ankara Fen Fakültesinden iki fizikçi ile İstanbul Teknik Üniversitesinden bir fiziko - kimyacı ve bir makine mühendisinin, geçen temmuzda Amerika'ya gönderilmeleri 'olmuştur. Bir tek araştırma reaktöründen gereği gibi istifade edebilmek için atom enerjisi sahasında ihtisas yapmış on kadar ilim adamına ihtiyaç olduğu döşünülürse bu başlangıcın henüz pek yetersiz olduğu -meydana çıkar.

Sergide neler var?

Sergi, atom enerjisinin mahiyetini ve sanayide, tıpta, ziraatta, ulaştırmada tatbikatını açıklayan bazı resim, şema ve maketlerden ibarettir. Meselâ uranyumdan' atom enerjisi elde etmenin esas vasıtası olan zincir reaksiyonu hem *tür şe*mayla, hem de bir filmle gayet açık bir şekilde gösteriliyor. Tabii uranyum ve

Bayar sergide

Çok alâkadar oldu

grafit ihtiva eden bir termal reaktörün küçük bir temsili maketi yapılmış. Burada, reaktörden çıkan enerji fazla arttığı zaman patlamanın önüne geçmek için kontrol çubuklarının nasıl derhal reaktör içine sokuldukları görülüyor. Elektrik santrallarında kullanılacak reaktörlere ait de bir iki küçük maket var. Bu maketlerden, uranyum reaktörünün kömür ocağının yerini nasıl aldığı kolayca anlaşılıyor. Daha ileride radyo - izotopların sanayide, tıpta ve ziraattaki çeşitli tatbikatından örnekler ve fotoğraflar var.

AKİS'te şimdiye kadar bir çok defa bahsettiğimiz bu tatbikata ait inandırıcı resimler görmek mümkün. Bu kısmı gezenlerin en çok ilgisini çeken şeylerden birisi atom fabrikalarında radyoaktif tozlar ihtiva eden odalara giren işçilere giydirilen plastik elbise, öteki de reaktörden çıkan bölünme mahsulleri gibi fazla radyoaktif olan cisimleri uzaktan tutabilmek için kullanılanı robot eller cihazıdır. Radyoaktif bölgenin bir kaç metre uzağında ve bir cam duvar arkasında duran bir operatör, bu madeni eller yardımıyla radyoaktif malzemeyi istediği gibi kullanabilmekte, kendi elleriyle yapmak isteyeceği hemen her hareketi yapabilmektedir,

Atom sergisi halktan büyük bir ilgi görüyor. Serginin bulunduğu koridorlar âdeta kalabalıktan geçilmez olmuştur. Öğleden sonraları 3.5 ile 8.5 arasında açık olan sergiyi gezenlere Fen Fakültesi öğrencileri izahat veriyorlar. Sergi 6 Kasıma tadar devam edecek, sonra İstanbul'a götürülecektir.

T I P

Hastalıklar

Tansiyon

Boyu 1.75 di. Çıplak 90 kilo geliyordu. Yanakları kıpkırmızı idi. Yüzünde burnunun üzerinde, şakaklarında büklüm büklüm pembe damarlar vardı. Kızdığı zaman bunların atışı uzaktan görünürdü. Yokuş, merdiven çıkmakta' zorluk çeker, solur, tıkanırdı. Kulaklarında uğultu, baş dönmesi, baş ağrısı, çarpıntı vardı. Geceleri rahat yatamazdı. Hele fazla yemek yer, birkaç kadeh bir şey alırsa daha da rahatsız olurdu. Çok sigara içiyordu. Doktorların tavsiyesine rağmen bunu bir türlü bırakamamıştı. Doktorların da nihayet polisi, jandarması, inzibatı yoktu. Ellerini kollarını bağlayarak kendisini menedemezlerdi. Küçük bir memurdu. Şehrin uzak semtinde bir evde oturuyordu. İşine yayan giderdi. Buna rağmen bir türlü karnını eritememişti. Kemerine, bazı tavsiyelerin tersine boyuna delik acıyordu. Bir kış günü vazife başında hastalandı. Dudaklarında ve ellerinde büzüşme, uyuşukluk vardı» Söylenenleri anlıyamıyor, hatırlayamıyor, çalışamıyordu. Yazıları titrek bir şekilde yaranış, daire müdürü bunları sökmekte zorluk çekmişti. Sonra yüzüne bakmış, terli ve sıkıntılı olduğunu görmüş, hasta olduğunu anlamış, hekime haber yollamıştı. Hemen yetişen doktor tansiyonunu ölçünce iş anlaşıldı. Tansiyon 24 dü. Bunun biraz ilerisi ölüm demekti. Şimdilik bir spazm geçiriyordu. Hemen ambulans çağırılmış, evine hekimle beraber gönderilmişti. Başına buz koymuşlardı. Damarından iğneler yapılmıştı. Birkaç gün sıkı perhize alınmıştı. Yeniden yapılan bir ölçmede tansiyon düşük bulunmuştu. Sonra doktor kendisini sıhhî kurula yollamış, idrar, kan tahlilleri yapılmış, göz dibi muayene edilmiş ve üç ay hava değişimi verilmişti. Bütün bunlara rağmen yine kollarında uyuşukluk hissediyor. Yine başı dönüyor, kalakları uğulduyor, göğsünde ağrılar oluyordu. Yine yokuş ve merdiven çıkamıyordu. Rahat çalışamayordu. Adeta malûl bir hale gelmişti. Hekimlerle dost ve akraba gibi olmuştu. Yatağının baş ucunda hergün yeni yeni ilâçlar Deliriyordu. Evin yemek şekli değişmişti. Sebzeler, meyvalar, tuzsuz yemeklerden müteşekkildi. Tadsız ve zevksizdi. Çoluk çocuk da bu saman gibi yemekten yemek zorunda kalmıştı. Acaba cehennem azabı gibi karşısına çıkan, yakasını bırakmıyan bu tansiyon hastalığı neydi? Bu derde neden, nasıl tutulmuştu? Nasıl çâre bulacaktı?

Kısa notlar

Artık aklını hastalığına vermişti. Bu hususta kitaplar okuyor, hekimleri dinliyor, bilgi edinmeğe çalışıyordu. Duyduklarını, öğrendiklerini kısa notlar halinde tesbit ediyordu:

Tansivon yüksekliğinin sebepleri çoktu. Bazılarının neden olduğu belliydi. Zorlama, heyecan, sinir eksitasyonlan, içerden, dışardan zehirlenmeler (üremi, eklampsi, kurşun zehirlenmesi...) yarım baş ağrısı, tabes krizleri, böbrek üstü be-

Hastalığın yatağa mıhladıkları

Sebebi *meçhul dert*

sesinin orta. kısmının utları (feokromositom), tiroid bezesi bozuklukları ve bazı diğer içsalgı bezesi hastalıklarile, sinir hastalıklarında, aort yetmezliğinde, aort koarktasyonunda, alyuvarların arttığı hallerde (polisitemi) ve bazı enfeksiyonlarda, böbrek hastalıklarında tansiyon muvakkaten, nöbetler halinde (paroksistik olarak) yahud da daimi şekilde yükseliyordu. Asıl tansiyon yüksekliğinin ana sebebi ise henüz belli değildi. Halbuki tansiyon yüksekliğinin tedavisini yapabilmek için asıl sebebi bulmak ve bilmek pek lüzumlu idi. Böyle, sebebi henüz kavranmamış tansiyon yüksekliğine de esasi hipertansiyon deniliyordu. Tansiyonun sebepsiz olarak yükselmesinde belki de herediter bir istidadın rolü vardı. Ruhi, psikojenik, renal ve andokrin faktörlerin de kan basıncının bu artısında önemli hisseleri olabiliyordu. Başlangıçta bu şekil tansiyon artışında damarların hiçbir yerinde ve hiçbir tabakasında, içinde, ortasında ve dış kenarında bir teşrihi bozukluk tesbit edilemiyordu. O halde fonksiyonel bir arıza bulunması gerekmekte îdi. Tansiyon yükselmesi olayının temelini de bu fonksiyonel bozuklukta aramak gerekiyordu. 'Hakikaten esamsiyel hipertansiyonda vücudün kıldamatlardan önce gelen ufak damarlarında devamlı bir tonüs artması vardır. Bu tonüs artıklığı yani fonksiyonel bozukluk giderilebilirse kısa veya uzun bir süreden sonra tansiyon da normale döner. Esansiyel hipertansiyonda kan basıncının yükselmiş bulunması ana belirti değildir ve en önemli bozukluğu teşkil etmez. Ancak kalp - damar sistemi üzerine büyük bir yük bineceğinden neticede organik olaylar ve kalp - damar - böbrek hastalıkları meydana çıkar. Hastalık yavaş, süratli veya fasılalı bir seyir takip eder. Bazan kendiliğinden durularak salâha döner. Bazan böbrekler de bozularak durum büsbütün vahim bir hal alır.

Korkunç rakamlar

Amerika Birleşik Devletlerinde hipertansiyona bağlı kalp hastalıklarından senede ortalama yüz bin kişi ölüyor. Hipertansiyonun başka ihtilâtlarından ölenler de 7000 kadardır. Tansiyonun sebep olduğu kalp ve deveran yetmezliğinden ölüm % 79 dur. Bunların %43 ü miyokard hastalığından, % 36 sı kalbi besleyen koroner damarların bozulmasından Olur. Beyin kanamasından ölüm % 14, böbrek ihtilatlarından ölüm % 7 dir. Genel olarak kalp hastalıklarının % 30 unun sebebi tansiyon yüksekliğidir.

Deneyler

Goldblatt insanlardaki esansiyel hipertansiyona benzeyen bir hastalığı ha|vanlarda deneysel olarak meydana getirmeğe çalıştı. Hayvanlarda böbreğe giden kanın azalmasile böbrek fonksiyonları bozulmadan bir hipertansiyon meydana getirmenin mümkün olacağını göstermek istiyordu. Köpekte bir böbreğin arterini gümüş bir pensle daraltmak suretiyle tansiyonu yükseltmeğe muvaffak oldu. Bu köpeğin venasından kan alınarak başka hayvanlara aktarılınca onlarda da kan basıncı artıyordu. Şu halde kan basıncını arttıran renal faktör kimyevi bir madde olmalı idi. Bu maddeye renin denildi. Böbrek arteri daraltıldığı zaman husule gelen oksijen eksikliği sebebile ve bilinmeyeni bir tarzda bu madde serbest katarak vena kanile böbrekten çıkıyor. Plâzmada bulunan ve -karaciğerde yapılan hipertansinojin denilen bir ikinci maddeye tesir ediyor. Bu suretle asıl aktif olan ve tansiyonu yükselten yeni bir cevher ortaya çıkıyor. Buna da hipertansin veya angiotonin denilmektedir.

Göbekli futbolcu

Tansiyondan ne haber

Selye'ye güre, ruhi, bedeni yorgunluklar, sürmenajlar, doğum, intanlar ve entoksikasyonlar sırasında hipofiz dediğimiz beynin altındaki en önemli içsalgı bezesinin adrenokortokotrop hormon (ACTH) ifrazı artmaktadır. Bu hormon böbrek üstü bezelerinin (sürrenallerin) hormonlarını kamçılamakta ve uyarmaktadır. Yukarda sayılan faktörlere stress zorlama» ve bu suretle hipofiz ve sürrenalde uyanan reaksiyonlara da «Alarm reaksiyonu» denilmektedir. Sürrenaller'in kortikal kısmından salınan kortikoid hormonlar da karaciğere tesir ederek bol miktarda hipertansinojen salınmasına sebep olmakta, bu madde de böbreklerden salınan renin'le birleşerek hipertansin maddesi ortaya çıkmakta ve tansiyon yükselmektedir. Bu söylenenler bir nazariyeden başka birşey değildir. Ama insan aklının son ulaştığı merhaleyi gösterdiğinden bir şema halinde göz önüne koymakta fayda vardır: Stress'ler hipofizde ACTH salgısına arttırıyor. Bu da sürrenal korteksini uyarıyor. Kortikoid hor monlar artıyor. Karaciğere tesir ediyor. Kana boka hipertansinojen dökülüyor. Böbreklerden salınan reninle birleşince hipertansin maddesi ortaya çıkıyor, tansiyon yükseliyor.

Çâre

Esansiyel fipertansiyonu tedavi edecek standard bir usul yoktur. Spesifik bir ilâç da henüz mevcut değildir. Bununla beraber yapılacak bir çok şeyler de vardır. Bunların başında rejim gelir. Hipertansiyonda iki türlü rejim tatbik ediliyor: Birisi tamamen tuzsuz rejim, diğeri de Kempner'in prinç - meyva - şeker kürü. Tuzsuz rejimin formülü şudur: Mutfaktan tuz kalkacak, sofradan tuz kalkacak. Bunun yerine piyasada bulunan ve tuz yerine kaim olan maddeler kullanılabilir. (Aminosel, ruthmol, sel - diyet, xal, davasal) Tuzsuz rejim, hastalar için sıkıcıdır. Çok zaman tatbik edilemez. Faydası da şüphelidir. Pirinç - meyva - şeker kürüne gelince bu da 5 gr. yağ, 20 gr. bitkisel protein ihtiva eder. Hastaya ancak 3000 kalori temin edebilir. Kuru olarak tartılmış 250 • 350 gram pirinç, basitçe yağsız ve tuzsuz olarak meyva suyu ile pişirilip verilir. A ve D, vitaminleri de ilâve edilir. Su 700 - 1000 *c.c.* arasında sınırlandırılır. Bu rejim, hastada şiddetli kilo kaybına sebep olur. İyilik belirtileri görülünceye kadar bu rejime devam edilir. Çok az tuz ihtiva etmesi ve artervoskleroz yapan kolesterol maddelerinden fakir olması bu rejimin önemli özellikleridir. .

İlâçlar

İpertansiyon tedavisinde kullanılan pek çok ilâç vardır, Bu da hiçbirinin işi kökünden halledemediğini göstermektedir. Henüz hipertansiyonun spesifik ilâcı yoktur. Sinir uyuşturucuları, damar açıcıları, sempatik sistemi teskin edenleri, sentomatik, antialjik maddeleri ayrı ayrı saymakta fayda yoktur.

Dr. E. E.

M U S İ K İ

Amerika

Kırk haramiler

Louisville (Ekim) —

Evvelki hafta, Amerika'nın Kentucky eyaletinin Louisville şehrinde, Amerikan musiki münekkitleri yıllık kongrelerini akdettiler. Memleketin ileri gelen orkestralarından Louisville Orkestrası, Robert Whitney idaresinde, muhtelif bestekarlara sipariş etmiş olduğu eserleri, yamrulması en güç bir dinleyici topluluğu huzurunda kırk tane münekkid karşısında çaldı. Sonra, münekkitler yazılarını hazırladılar. 'Tenkitler, iki «atölye» celsesinde incelendi. Musiki tenkildi yazmanın felsefesi ve tekniği üzerinde duruldu. Münekkitler orkestranın icrasını, ittifakla methediyorlardı. Fakat çalınan çağdaş besteler hakkındaki fikirleri muhtelifti ve her zaman methidici değildi. Kongreye, yabancı bir memleketten, tek bir temsilci iştirak ediyordu: Türkiye'den İlhan Mimaroğlu. Ayrıca, Yugoslavya'dan bir bestekâr, Stanoylo Rayiçiç, toplantılarda müşahit olarak hazırdı.

(Bilhassa dikkat çeken bir durum, konserlerde eserleri çalınan genç bestekârlardan ikisinin, Çinili Chou - Wen Ohoung ile Amerikalı Peter Jona Korn'un, tenkitlerden cümlelerin okunduğu, incelendiği ve münakaşasının yapıldığı toplantılarda hacir bulunmalarıydı. Kendilerini herhalde, kırk haraminin arasına düşmüş Ali Baba gibi hisseden bu iki bestekâr, lehlerinde - ve aleyhlerinde - yazılmış ifadeleri sükûnetle dinlediler..

Son celsede, kongre başkanı (ve New York Musiki Münekkitleri Çevresi Başkanı) Miles (Kastendieck, en iyi iki tenkidi okudu ve bunlardan birinin kime alt olduğunu, «hepimize örnek olmalıdır» mütalâasiyie, bildirdi: bu yazı, İlhan Mimaroğlu'na aitti. Diğer yazının sahibi, imzasını atmamış olduğu için, meçhul kaldı.

İlhan Mimaroğlu
Beynelmilel münekkit

Münekkitler

Politika ve Çaykovski

New York (Ekim) —

Sovyetlerin ileri gelen piyanistlerinden Emil Gilels'in New York'taki konseri, bilhassa münekkit ve sanatkâr münasebetleri bakımından, bir hâdise oldu; Gilels ilk olarak New .York'ta Carnegie Hall'da, Eugene Onmandy idaresindeki Filâdellfiya Orkestrasının: bir konserinde Amerikan halkı huzuruna çıktı. Konserden önce, Carnegie Hall'un dışında ye içinde, aleyhte siyasî nümayişler olacağı 'tahmin edilmişti. Nitekim bundan önce, Herbert Von Karajan ile Walter Giesekiıng, Nazi aleyhtarlarının gösterisiyl'e karşılaşmışlardı. Fakat Gilels için böyle bil nümayiş yapılmadı. 'Bilâkis dinleyiciler, sanatkâra büyük bir dostluk gösterdiler; takdir tezahüratında bulundular.

New York Herald Tribune gazetesi, bu konserin tenkidinin yazılması vazifesini, «baş münekkit» durumunda olan Paul Henry Lang'a vermişti. Lang geçen yıl, Vilgil Thomson'un istifasından sonra, Tribüne tarafından angaje edilmişti. Böylece, Amerikan basın âleminde, nadir rastlanan bir durum husule geliyor, bir Üniversite profesörü (Paul Lang, Columbia Üniversitesi Müzikoloji Profesörüdür) gazete münekkitliğine tayin edilmiş oluyordu. Herald Tribune, Gilels konserinin tenkidi vazifesini, musiki kısmındaki daha genç gazetecilerden birine vermmeyi, halkın tutacağı muhakkak gibi olan bir piyanist aleyhinde bir tenkit- yazmak gerektiği takdirde, muharririn sıfat ve tecrübesine dayana bilme bakımından tercih etmişti.

Konserin programı ilân edildiğinde Paul Lang, bu işin bilhassa güç olacağını anladı. Gilels'in. Amerikan halkı huzurunda çalacağı ilk eser, Çaykovski'nin meşhur piyano konsertosuydu; halbuki bu eserle bir piyanistin değerini takdir etmek imkânsızdı.

Konserin ertesi günü Herald Tribune'da şüpheli, mütereddit bir yazı çıktı. Yazıda imza yoktu; fakat makalenin Lang'a ait olduğu aşikârdı. Gilels'in göklere çıkarılmasını bekleyen birçok okuyucu, gazeteye telefonlar yağdırdı. Bu adama da ne oluyordu? Böyle bir piyanist methedilmez miydi? Makale kısa bir zamanda Moskova'ya da gitti ve aksülameli geldi: «Mürteci bir gazetenin, mürteci münekkidi.»

Halbuki Lang, bu kopan fırtınayı hafiften alıyor ve «benim politikayla alâkam yoktur. Ben sadece iyi, bir piyanist dinlemeye gittim; dinleyemedim diyordu.

Birkaç gün sonra Gilels, ilk solo resitalini verdi. Artık bu defa program, bir piyanistin seviyesini takdire imkan verebilirdi: Mozart'ını K. 570 ve Chopin'in Op. 35 sonatları, Şostakoviç'in Prelüd ve Füg'leri, Prokofiyef'in Visions Fugitives. Münekkit, bu defa, Gilels'in lehinde ve aleyhindeki noktalan belirtiyor, bilhassa musikişinastık zaaflarına temas ediyor, yazısını şöyle bağlıyordu:

«Mamafih, Gilels, istisnai kaabiliyetleri olan ve büyük musikişinasların milletlerarası kardeşlik muhitine hoş geldiğini söyleyebileceğimiz bir sanatkârdır. Geçen yazımda, imzamı kasden koymadığımı sanan bazı okuyucularıma, bunun kazaen ve benini haberim olmadan vukua gelmiş olduğunu bildirmek ve bu defa imzamla ve yeminle, büyük bir piyanisti halka Çaykovski Konsertosu gibi gürültülü bir eserle takdim etmenin doğru olmadığını ifade etmek isterim.»

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Van'ın Büyük Camiinin minaresini yapmakta olan usta, bir ara ayağının kayması üzerine 30 metre yükseklikten camiin bahçesine düşmüş, mucize kabilinden kendisine hiçbirşey olmamıştır. Yalnız bir iki sıyrıkla muhakkak ölümden kurtulmuştur. Aynı ustayla çalışmakta olan iki işçi de ayni zamanda muvazenelerini kaybetmişler, fakat tesadüfen yanıbaşlarında duran bir kalasa asılarak yarım saat kadar ecel teri dökdükten sonra arkadaşları tarafından görülerek kurtarılmışlardır

(Balıkesir Ekspres)

*

Uzun seneler Sakaryada kundura boyacılığı yapan Kurt, mutad olduğu veçhile Adagençlik lokalinde müşterilerinin kunduralarını boyarken kulübün futbolcularından biri kendisine ismini sormuştur.

Sual karşısında ismini güç heceleyen Kurt'a genç: «Kırk senedir şu memlekette bulunursun ismini öğrenemedin. Dilini eşek arısı soksun» demiştir. Gencin bedduası Kurt'u 24 saat geçmeden tutmuş ve kundura boyacısı lokal bahçesinde üzüm yerken salkımda bulunan bir arı dilini sokmuştur.

Bu garip olay lokal müşterilerini hayli güldürmüştür.

(Demokrat Sakarya)

*

Galata köprüsünün çekim kabiliyeti mühendislerin belirttiğine göre her gün biraz daha azalmaktadır. Bu durum karşısında köprünün takviyesi için bir hayli paraya İhtiyaç görülmektedir. Belediye bütçesinde böyle bir tahsisat olmadığından köprünün tamiri için yardım şeklinde para toplanması veya köprüden geçen vasıtalardan geçit parası alınması incelenmektedir.

(Ulus)

*

Fatihte yapılan bir düğün merasimi sonunda Ahmet adındaki güveyi zifaf gecesi karısını kaybetmek suretile ortalığı telaşa vermiştir. Ahmet evlendikleri gecenin sabahı karısını yatakta göremeyince, odasından, çıkıp karısının nerede olduğunu sormuştur. Bunun üzerine evde büyük bir patırtı kopmuş ve bir türlü bulunamayan kayıp gelinin hikâyesi mahalleli tarafından duyulmuştur. Nihayet vaziyeti ciddiye alarak durumdan karakolu haberdar etmek isteyen Ahmet giyinmek için odasına çıktığı vakit karısını yatakta uyur görmüştür. Vaziyet tahkik edildiğinde kadının uykuda yürüme hastalığına müptela olduğu ve sabahleyin, uykuda gezerek aşağı inip mutfakta saklandığı anlaşılmıştır.

(Ulus)

*

Daldan dala programının kıymetli mucidi Erdoğan Çaplı hakkında çocuk Esirgeme Kurumu tarafından «Erdoğan Çaplı ve sanatı» adlı bir kitap hazırlanmış ve satışa çıkarılmıştır..

Haber aldığımıza göre, fiatı bir. lira olan bu çok enteresan eserden Ziraat Bankası Umum Müdürlüğü 3 bin adet satın alarak teşkilatındaki memurlara parasız olarak dağıtmıştır.

(Muş Altınova)

*

Bursa'da Kara Hasan adında birisi Diyarbakırlı Murtaza'yı geçmek için sinek, yeme yarışına girişmiş, bir liraya 5 sinek, 10 liraya da 50 sinek yemistir. Kara Hasan 10 liraya canlı bir kurbağa, 50 liraya da canlı bir yılan yiyeceğini söylemiştir.

(Karagöz)

*

İzmirin Kaynak Çiftliğinde bir kişinin (hiç yoktan sol gözü kör olmuş tur..

Traktörle pancar taşıyan Ramazan Ulağ'ın sol gözüne Gerede kazasına bağlı Kudretli köyünden' Murat isminde bir şahıs şaka yapmak maksadı ile pancar atmış ve bu gözü kör olmuştur.

Yaralı tedavi akına alınmış suçlu yakalanarak adalete sevk edilmiştir.

(Hakimiyet - Kayseri)

*

Malatya kazasının Yazıkan Nahiyesi merkezinden Ali Seydi Akpoyraz ile evleri birbirine bitişik olan Hüseyin Çiçeğin su testisi içine pislik atmasından dolayı aralarında çıkan kavgada Ali Şeydi sahip 'bulunduğu bıçakla Hüseyin Çiçeği sol karın boşluğundan yaralıyarak öldürmüştür.

Ali Şeydi ile suç ortağı olduğu anla--ılan babası Yusuf, suç delili bıçak, kan lekesi görülen bir adet kürek ve sopa ile yakalanmıştır.

. (Ulus)

Mekteplerin açılmasiyle şehirde kız talebelere karşı sarkıntılık hareketleri görülmeğe başlamış ve Emniyetçe bu gibi kimselerle sıkı bir mücadeleye girişilmiştir. Emniyet kadrosunun her şubesinden resmi ve sivil ekipler teşkil edilerek mekteplerin önünde ve caddelerde vazifelendirilmiştir. Sarkıntılık yapanlar derhal yakalanarak Emniyete celbedilmekte ve kendilerine gerekli cezalar verildikten sonra adalete sevkedilmektedirler.

(Zafer)

*

Bursa'nın İsalbey köyünde 18 yaşında Sabahattin adındaki bir genç, aynı köyden bir arkadaşını dövmüş ve hâdise, dövülenin babası tarafından karakola aksettirilmiştir. Karakola celbedilen Sabahattin'in babası, oğlunun Sabahattin değil Sabahat isminde bir kız olduğunu söylemiştir. Bu hâdise mahkemeye intikal etmiş, mahkeme heyeti, cinsiyeti belli olmayan suçlu için ceza veremiyeceğini, cinsiyetinin heyet raporu ile belirtilmesini istemiştir. Hastahaneye sevkedilen Sabahattin'in ise yapılan muayenede kız olduğu görülmüştür. Bu defa 18 senedenberi erkek elbisesi giyen ve saçlarını erkek gibi kestiren ve kahvede erkeklerle oturan Sabahat akli muvazene sinin yerinde olup olmadığının anlaşılması için Bakırköy akıl hastahanesine sevkedilmiştir. (Karagöz)

Çıplaklar bandosu

Bando Amerikadadır.

S P O R

Futbol

Haftanın tek maçı

Bir masa etrafında toplanan on şahıs uzun münakaşalardan sonra salonu terk ettiler. Hâdise geçen hafta pazartesi akşamı Bölge binasında cereyan etmekte idi Münakaşa eden şahıslar on profesyonel kulübün bölge temsilcileri idi. Ve mutad toplantılarından birini yapıyorlardı. Komite azalarıma zaten anlaştıkları re toplantıyı münakaşasız terk ettiklerime pek ender rastlanıyordu. Bu itibarla hararetli geçenler değil, daha ziyade tam bir anlaşma ile sona eren ve sakin geçen oturumlar yadırganıyordu. Münakaşa sayım sebebile lig maçlarının tehir edilmesinden doğmuştu. Fenerbahçeliler bu mevzuda ağır basmışlar ve Cumartesi günü Beyoğluspor maçını oynamak için israr etmişlerdi. Bu diğer kulüplerin işine gelmedi. Karar aleyhte verildi. Fakat federasyona müracaat eden Fenerbahçeliler Cumartesi günü Beyoğlusporla karşılaşmanın yolunu gene de buldular.

Maçın cereyanı

Mithatpaşa Stadının tribünleri tıklım tıklım dolu idi. Haftanın tek maçı büyük bir alâka görmüştü. Zaten görmeyeni de yoktu. Bugüne kadar yapılan bütün müsabakalarda stadının manzarası •böyle idi. Maçtan evvel tahmin yazısı yazan spor otoriteleri Fenerbahçeye büyük şanslar tanımamışlardı. Bunun sebebi malûmdu. Takımlar son derece istikrarsız futbol oynamakta idiler. Mevcut ölçülere dayanarak kuvvet muvazenesinde ağır basana avantaj tanıyanlar sık sık yanılıyorlardı. Bu sebeple yazarların gayet ihtiyatlı hareket ettikleri görüldü. Nitekim birinci devrenin 0 - 0 berabere biti» şi ve ikinci devrenin ancak yirminci dakikasında Fenerbahçenin galibiyete giden golü Burhan'ın ayağından kazanması bu şekilde düşünenleri haklı çıkartmakta idi. İki metreden müteaddit fırsatlar kaçıran bu futbolcunun yirmi pastan attığı şahane vole için tesadüf demek pekte yersiz olmazdı. Bunu devre sonuna doğru Lefter'in attığı İkinci gol takip etti. Taraftarlar ancak bu golden[1] sonra rahat nefes alabildiler. Üçüncü haftada Fenerbahçe liglerdeki ilk galibiyetini Beyoğluspor'a karşı böyle elde etti. Tehir edilmiş olan diğer lig maçları bu halta oynanacaktır.

Fenerbahçe Beyoğluspora karşı
Terlediler

Güreş

Para yokluğu

Türkiye Serbest güreş şampiyonasından sonra gazetelere bir göz atan okuyucular hemen hemen spor yazarlarının bit noktada birleşmiş olduklarını gördüler: Bu, müsabakaların ilerisi için ümit verici olduğu idi. Yazarlar, bu mevzuda selâhiyetle konuşan otoriteler sanki ağız birliği etmişlerdi. «Alâkasızlık» diyorlardı. Fakat gene güreşçilerin hakikaten kabiliyetli olduklarını da sözlerine ilâve etmekte idiler. Bir de bu arada tahsisat meselesi üzerinde duruluyordu. İşte en mühim mevzu bu idi. Güreş federasyonurun tesbit ettiği çalışma programı ancak parayla yürütülebilirdi. Paradan maada herşey vardı. Evet ehil hoca, ve bol bol genç kabiliyet... Ne gariptir ki başka' memleketlerde para çok bu esas unsurlar yoktur. Buna rağmen bizdeki tahsisatın daha da fevkinde para sarfetmektedirler. Aldıkları neticelerde hepimizin malûmudur. Tahsisat mevzuunun halli oldukça eski bir hikâyedir. Zaman zaman öne sürülen bu dâva maalesef bugün kadar halledilmemiştir. Antrenör olarak seçilmiş olan şahıslara verilen ücret da çok azdır. Yeni tayin edilen Celal Atik'in bu bakımdan vazifeye başlamadığı söylenmektedir. Kendisine teklif edilen 400 liralık maaş için eski Dünya Şampiyonu Celâl «Ben bu parayı her ay se--isime vermekteyim» demektedir. Bugünün şartları içersinde bu paranın az ol duğu bir hakikattir. Nitekim hemen hepsi futbol antrenörlerini misal olarak göstermektedir. En ufak bir antrenör dahi 400 liranın üstünde maaş almaktadır. Bu hakikaten «ayarlama» isteyen bir mevzudur. Hele futbolde ekle ettiğimiz neticelerle güreş vadisindeki muvaffakiyetimizi mukayese edecek olursak haksızlık etmiş olduğumuz daha vazıh bir şekilde ortaya çıkar. «Dünya şampiyonası arifesinde birşey yapmak daha doğrusu çalışmak isteyen insanlara karşı anlayışlı davranmalıyız. .

Teşkilât

Iskat edilen idareciler

Günlerden bir gün İstanbul'da vazife gören genç milli takım komitesinin, federasyon başkanı Hasan Polat tarafından vazifelerinden iskat edildikleri haberi ortalığa yayılıverdi. Sporla alakalı olan şahıslar gayri ihtiyari: Allah Allah Sedat Taylar», Cihat Arman ve Fahri Semer ne yaptılar? demekten kendilerini alamadılar. Hakikaten bu meraklı bir mevzu idi. Federasyon bu şekilde hareket etmek lüzumunu neden duymuştu. Buna ait gazetelerde terilen malûmat tatminkâr değildi. Hem bu malûmat daha ziyade alâkalı şahıslar tarafından verilmişti. İlk bakışta haberin son günlerde moda olan bir usule uyularak gazeteciler tarafından uçurulduğa . da sanıldı. İşin garibi komite azaları da atılmalarının sebeplerini bilmiyorlardı. Vakıa ortalıkta dolaşan pek çok dedikodu vardı. Bunlar içersinde komite âzalarının kendi takımlarına genç takımdan eleman kayırdıkları söylentisi üzerinde durulmaya değerdi. Diğerleri alelade dedikodulardı. Fakat her üç idareci de kendi takımlarına genç millî takımdan hangi elemanları almışlardı. Bunun için verilecek bir misal yoktu. O halde ıskat sebebi bu da olamazdı. Son günlerdeki siyasi hâdiselere muvazi olarak sportif hâdiselerde de ıskat edilme vak'asına, rastlanılması vazife görenlerde bir endişe yaratmıştı. Her üç komite âzası da kendilerine federasyon tarafından bir tebligat yapılmadan yerlerine tayin yapılmış olması haberinden çok müteessir olduklarını söylemekte idiler. Bu arada İstanbul'da bulunan ve federasyon adına işler gören Futbol Federasyonu üyesi Fikret Arıcan federasyonun böyle bir karar almadığını basma verdiği bir beyanatta bildiriyordu. Vakıa Hasan Polat'ın eski futbolculardan Lütfü, Esat ve Fevzi ile yapmış olduğu temasları o da saklamıyordu. Ama henüz bir kararın verilmemiş olduğu da bir muhakkak idi. Havanın bulanması ve ortalığın karışması karşısında federasyon elbette ki susam azdı. Birşey söylemesi ve hâdiseyi izah etmesi gerekiyordu. Nitekim Hasan Polat da bunu yaptı.

Basketbol

Faik Gökay
İyiye doğru

Normale doğru

Kısa boylu, kıvırcık saçlı bir adam geçen hafta Cumartesi sabahı Ankara'dan gelen Ekspresten çıkarak koltuğundaki dosyaları ile birlikte doğruca Taksim'deki Bölge binasına gitti. Zaten kendisi uzun müddetten beri bekleniyordu. Çünkü Basketbol sezonu geride bıraktığımız hafta teşvik müsabakaları ile fiilen açılmıştı. Halbuki pek çok kulüplerin lisansları Ankara'dan gelmemişti. Hem önümüzdeki sezon yapılacak olan muhtelif organizasyonlar için Faik Gökay'ın ne diyeceği ve nasıl bir hareket tarzı güdeceği ayrıca merak mevzuu idi. İşler o kadar karışmıştı ki bunun içinden çıkabilmek - tabii kimseyi gücendirmeden ve kırmadan - cidden zordu Vakıa Gökay böyle şeylere pek metelik vermiyordu. Evvelce basına verdiği sert beyanatlar ve teşkilâttaki arkadaşlarına takındığı tavır bunu açıkça gösteriyordu. Doğrusunu söylemek icap ederse ondaki bu ruh haleti, daha doğru bit deyimle bu sert mizac Viyana seyahatinden sonra belirmişti. 'Kısa zamanda tutunan ve ana spor mesabesine yükselen Basketbolde o kadar çok ve çeşitli hâdiselere şahit olunmuştu ki futbol'ün dahi bu vadide yaya kaldığı söylenebilirdi. Mamafih Faik Gökay gecen hafta İstanbul'da müsbet bir faaliyet gösterdi. Önümüzdeki sezon için yapılacak programı arkadaşları ile beraber tespit etti. Kasım ayı içerisinde İstanbul'da oynanacak olan enternasyonal turnuva için lüzumlu komitelere - seçim yapıldıktın sonra - gereken direktifleri verdi. Şehrimizde kaldığı şu günlerde ajanlıktan istifası uzun dedikodulara mevzu teşkil eden Turgut Atakol'un dâvasını da halledeceği alâkalı çevrelerden söylenmektedir. Acaba nasıl halledecektir? Bu husus cidden merak mevzuudur. Resmen istifa etmiş olan bir şahsın istifasını kabul etmeyip kendisine bir ay istirahat vermek mevcut talimatnameye uymamaktadır. Belki o da bu yönden hareket edecek ve vekâleten idare edilen Basketbol Ajanlığına itimat ettiği bir şahsı getirmeye çalışacaktır.

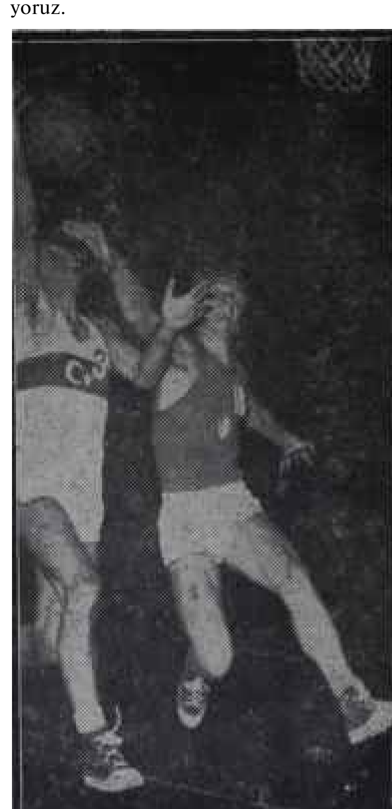
İzmir

Profesyonellik dâvası

Meşin topun para temin etmeye başladığını görerek amatörlüğe veda etmek isteyen İzmir kulüplerinin idarecileri bu arzularını toplu bir halde futbol federasyonuna bildirmişlerdi. Bunun üzerine federasyon Başkanı Hasan Polat İzmir'e gitmiş ve mahallinde tetkiklerde bulunmuş ve bunu müspet bir karara bağlamıştı. Daha sonra on kulüp teminatlarını yatırarak profesyonelliklerini ilân etmişlerdir. Tertip komitesinin bölge binasında yaptığı - bir toplantıda lig fiküstürü tespit edeceği bir sırada altı büyükler namı ile anılan kulüplerin idarecileri bir istida ile bögeye müracaat ederek on kulübün altıya indirilmesini teklif etmişlerdi. Dilekçe bölgeden geçmiş ve federasyona intikal ettirilmiştir. Bu arzuyu altı kulübün göstermesinin elbetteki bir sebebi vardı. Sebep ise; gayet basit bir hesaba dayanıyor. Bölge Müdürü Bedri Yıldırım ve futbol ajanı Sezai Karabilginin altı kulübün arzusuna uyan bir şekilde hareket etmeleri İzmir muhitinde mıüsbet karşılanmamıştır. Hele hakem hüviyeti ile Altay Kulübünün idareciliğini her nasılsa şahsında bağdaştırabil en Hakkı Gürbüz'ün Ankara'da federasyon nezdinde kulis arkası faaliyetlerde bulunması ve İzmir'e «Sekiz kulüp olarak kabul edildi. Tebrik ederim» mealli bir telgraf çekmesi bu garabeti büsbütün artırıyordu. Bunun üzerine İzmir'den yükselen itirazlar federasyonu taciz etmeye başlamıştı. İzmir'in kaderini çizmek üzere Fikret Arıcan İzmir'e gönderilmişti. Fikret'in başkanlığında Bölge binasında yapılan bir toplantıda üç bini Ülküsporlunun ellerinde Gece Postası gazetesinin hususi • ilâvesi olduğu halde 'bölge binası önünde toplanması işin ciddiyetini anlatmaya kâfi gelmişti. Bunun üzerine federasyon üyesi Hasan Polat'ı telefonla arayarak vaziyeti bildirmiş ve on kulüp olarak kabul edilmesinin zaruretini anlatmıştı. Böylece dâva halloluyordu. Fakat mali mülahazaları ileri süren kulüpler tekrardan itirazda bulunmuşlar, önümüzdeki sene on takımın sekize indirilmesini istemişlerdir, İleri sürülen ve sebep olarak gösterilen mali vaziyet, acaba iki kulübün dışarı atılması ile düzelecek midir? Bu suale evet demek imkânsızdır. Çünkü hesap meydandadır. İki kulübün kadro haricinde bırakılması diğerlerine ancak senede 1250 liralık bir 'hasılat fazlalığı temin edecektir. Paranın cüz'iliği düşünülecek olursa yapılan itirazın sakatlığı kendiliğinden ortaya çıkar. İzmir'de cereyan eden hâdiselerin daha ziyade siyasi sebeplerden ileri geldiği bir hakikattir. Bu maalesef bazı kulüplerde kendisini pek açık olarak göstermektedir. Kadrodan atılmak istenen Ege ve Ülküspor kulüplerinin başkanları Halk Partilidir. Bu sebeple bazı çevrelerde gösterilen gayretlerin esas hedefi şahıslaradır.

Bir spor şubesine particilik gayretinin girmesi hakikaten yürekler acısı telakki edilecek bir mevzudur. Kini kimden kaçırmak, kimin menfaatini kimden kurtarmak gibi bir yola gidiliyor. Bir spor şubesi her zaman bütün büyük bayramlarda ettiğimiz sözlere göre, memleketin kalkınmasında ilk büyük hamledir. Öyleyse kör döğüş haline getirdiğimiz bu işi de, bir de particilik katmak sureti ile ne yapmak istediğimizi en aklı başında insan anlatabilir mi?

Hayır demek istiyoruz ve İzmir'de cereyan eden hadiselerin bir an önce sporcu bir ruha kavuşmasını talep ediyoruz.

Milli maçlar arefesinde
Sepet meselesi

Tek başına zafer
3 at boyu geride 3 at

Yarışlar

Gümüş kupa

Bu pazar Ankara Hipodromunda senenin en büyük ikramiyeli koşusu olan Cumhurbaşkanı Kupası yarışı koşulacak.. 30.000 lira ikramiyesi bulunan bu 'yarış, «Derby» koşusuna muadil olan Gazi Koşusundan sonra, en mühim koşudur. Üç yaşındaki safkan ingilizlerin daha büyük yaştakilerle yarıştığı Cumhurbaşkanı Kupası koşusu Fransa'da yapılan "Arc de Triomphe" koşusuna muadildir. Üç yaşlı şampiyonlar bu klâsik koşuda daha evvelki şampiyonlarla karşılaşarak jenerasyon bakımından kıymetlerini ortaya koyarlar.

Bu pazar 'yapılacak olan yarışta terazinin kefesi daha ziyade eski nesil tarafına ağır basmaktadır. Zira yarışa kaydedilen on safkan içinde üçlülerden bir tek Asalet'e mukabil, yaşlılardan Relance, Gusun, Bülent ve Lutteur yarış sonunda muvasalat tablosuna numaralarını astırmak şansına sahip görünüyorlar.

Bu seneki Cumhurbaşkanı Kupası yarışına altı ahıra mensup on at iştirak etmektedir. Bunlar arasında 1963 Gazi Koşusu galibi Gusun, 1954 Cumhurbaşkanı Kupası galibi Lutteur, bu seneki Ziraat Bankası koşusu galibi Asalet, klâsik yarışlarda bir muvaffakiyeti olmamasına rağmen kuvveti şüphe götürmeyen Bülent ve son 'haftalarım en iyi form gösteren atı Relance rakiplerine nazaran daha şanslı sayılmaktadır. Bununla beraber, böyle büyük ikramiyeli koşularda hiç umulmayan bir atın da birinci gelivermesi görülmemiş şey değildir. Çünkü, antrenörler, atlarını bu büyük koşularda formlarının zirvesinde (bulunacak tarzda hazırlamaya çalışırlar.

Bu sebeple muhtelif arızalar yüzünden bu sene hiç bir varlık gösteremeyen Lutteur veya Gusun bu pazar sahiplerine gümüş kupayı pekâlâ kazandırabilirler.

Teşekkül edemiyen heyet

Yarışların idaresinde en selâhiyetli teşekkül Yüksek Komiserler Heyetidir. Dokuz kişiden ibaret olan bu heyet Tarım Bakanlığı tarafından tayin edilir. Bir mukavelename ile 30 yıl müddetle yarışların idaresini deruhte eden Jokey Kulübü bu heyet için üç namzet gösterir, İşte, Yüksek Komiserler Heyetinin bir türlü teşekkül edememesinin sebebi de Tarım Bakanlığının Klüb namzetlerini tasvib etmemesi, Jokey Kulübün de Sait Akson gibi, Özdemir Atman gibi atçılık ve yarış sahasındaki bilgileri ile birer otorite sayılabilecek namzetler yerine eskiden bildirdiği ilimlerde ısrar etmesidir.

İdare Heyetinde başgösteren anlaşmazlıkları, yarışların murakabesi ile ilgili konulara kadar sirayet ettiren Jokey Klübü idarecilerinin bu durumu Yüksek 'Kıomüsterler Heyetinin teşekkülünü geciktirerek, yarışçılığı tamamen murakabeden ve teminattan mahrum bırakmaktadır.

Yüksek Komiserler Heyetinin henüz teşekkül etmemiş olması, acele karar ittihazını icab ettiren hallerde Bakanlığı, selâhiyettar olmadığı halde karar almak gibi, müşkül durumlara düşürmektedir. Hatta iş bu kadarla da kalmamakta biribirine benzeyen iki hadisede iki ayrı karar alınması gibi, garip hallerede de yol açmaktadır. Meselâ hileli hareketlere âlet edildiği iddia edilen Katerina ve Zahide isimli atlardan birincisi müddetsiz diskalifye edilirken, ikincisinin başka bir at sahibinin, ismi altında koşulara iştirak etmesine müsaade edilmiştir. Hakikaten çok ağır masraflara katlanarak, yarış atı besleyen ve bunları yarışlara kaydettiren at sahipleri, Yüksek Komiserler Heyetinin teşekkül edememesi yüzünden verilen bu karakuşi kararlar karşısında muhtaç oldukları nizam ve itimat havasından mahrum kalmaktadırlar. Bu da yarışların esas gayesi olan at neslini ıslah davasında işleyen yaraları açmaktadır.

her
hesapsahibine
bir EV
MUHABANK

TÜRKİYE JOKEY KLÜBÜ

30 Ekim 1955 Pazar Günü

REİSİCUMHUR KUPASI

İkramiyesi: 30.000 T.L

Mevsimin en Büyük İkramiyeli Koşusu

YARIŞLAR

28 Ekim Cuma Saat 13,30 — 30 Ekim Pazar Saat 13,15 de

BAŞLAR

Ankara Hipodrom
Müdürlüğü